

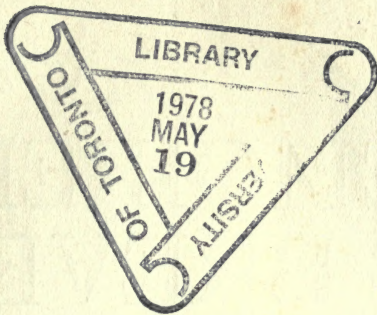

EN
KJØBENHAVNSK
KØBMANDS
UNGDOMSHISTORIE
—
OPTEGNELSER
AF
LUIS BRAMSEN
1819·44

DL
103
.5
M5
bd.26

MEMOIRER
OG BREVE

UDGIVNE AF
JULIUS CLAUSEN OG P. FR. RIST.

XXVI

EN
KJØBENHAVNSK KØBMANDS
UNGDOMSHISTORIE

OPTEGNELSER AF
LUIS BRAMSEN

1819—44

GYLDENDALSKE BOGHANDEL
NORDISKE FORLAG
KØBENHAVN

1917

EN
KJØBENHAVNSK
KØBMANDS
UNGDOMSHISTORIE
—
OPTEGNELSER
AF
LUIB BRAMSEN
1819·44

UDGIVNE AF JULIUS CLAUSEN OG P. F. RIST

TRYKT I 900 EKSEMPLARER

LANGKJÆRS BOGTRYKKERI
KØBENHAVN

INDLEDNING

DENNE Bog, der fortæller *Luis Ernst Bramsens* Ungdomshistorie, har særlig sin Interesse ved at den lærer os en dansk ung Mand at kende, der med ukuelig Energi og uforknytt Stræbsomhed søger at vinde frem i Livet og benytte sin friske Ungdom paa bedste Maade, samtidig med at den fører en Række Billeder frem for os af kjøbenhavnske Forhold og Personligheder fra Grænseaaarene mellem Frederik den Sjettes og Christian den Ottendes Tid.

Da han, som man vil se, med bristede Forhaabninger vender tilbage fra den spanske Ø Cuba, hvor han har forandret sit Fornavn Ludvig til Luis, og fra New York, hvor han kort før har giftet sig, er hans Energi ikke brudt og hans Mod ikke kuert. Dette vil man dog ikke faa Lejlighed til at erfare gennem dette Afsnit af hans efterladte Memoirer, der ikke følger ham videre paa hans Vej gennem Livet end til Hjemkomsten 1844. Memoirernes Fortsættelse fører ham lidt for tæt op til vor Tid, berører Forhold, der endnu næppe helt tilhører Historien, og fortæller om Personer og disses Slægtninge, der hører vor Tid til.

Da *Luis Bramsen*, der var født den 30. April 1819, kom hjem omtrent samtidigt med at han havde afsluttet de første 25 Aar af sit Liv, var det hans første Opgave at udvide den i hans Optegnelser saa meget omtalte Import af Havana-Cigarer. Hans Arbejde lykkedes, og de forskellige Udsalg i Kjøbenhavn af „Bramsens

Havana-Cigarer“ blev i høj Grad populære i velhavende Kredse og vil endnu huskes af gamle Kendere af ægte Havana-Tobak. Forretningen kom snart til at betale sig og satte ham i Stand til at leve uden økonomiske Sorger, men kunde dog langt fra udfylde hele den virksomme Mands Tid. Han søgte sig derfor Beskæftigelse bl. a. ved Undervisning i Sprog, især i Engelsk, og blandt hans Elever var den bekendte Papirfabrikant *Michael Drewsen*, som dengang boede paa Strandmøllen, og som *Bramsen* kendte fra Dreng gennem sin Morbroder, *Beutner*, der var *Drewsens* Svoger. Denne Sprogundervisning gav Anledning til, at *Bramsen* blev ansat som fast Forretningsfører for Firmaet *Drewsen & Sønner*, der indehavde den eneste Papirfabrikation herhjemme af nogen Betydning. Denne Stilling varetog han i 15 Aar, først alene og fra 1848 sammen med sin Ungdomsven *Sigvard Blom*, med hvem han i dette Aar gik i Kompagni under Firmaet „*Bramsen & Blom*“. I 1846 løste *Bramsen* Borgerskab som Grosserer i Kjøbenhavn.

I 1854 overtog „*Bramsen & Blom*“ Agenturet for det ansete engelske Brand- og Livsforsikrings-Selskab „*Northern*“, en Virksomhed som hurtigt fik et betydeligt Omfang og som blev drevet sideordnet med Cigarforretningen og den merkantile Ledelse af „*Drewsen & Sønner*“. Denne ophørte imidlertid 1862, og det følgende Aar opløstes Firmaet „*Bramsen & Blom*“, saaledes at *Blom* beholdt „*Northern*“s Agentur. Fra dette Tidspunkt er *Bramsens* Forretningstilv saa at sige udelukkende helliget Forsikrings-Virksomhed og da især Brandforsikring; og det er da ogsaa paa dette Omraade, at hans Liv har sat sig varige Spor. Med stor Kraft havde han alt længe bekæmpet det bestaaende Forsikrings-Monopol; og da dette endelig ved Frederik den Syvendes Død blev ophævet, stiftede han strax i 1864: „*Nye danske Brandforsikrings-Selskab*“, hvis Direktør han var til sin Død den 2. Juli 1886. Med Hensyn til dette Selskabs Stiftelse og Udvikling henvises til Fest-

skriftet om dets Historie, der blev udgivet 1914 i Anledning af dets 50aarige Bestaaen. Det blev stiftet i Krigens Tid under vanskelige og beskedne Forhold, men ved *Bramsens* Sagkundskab og Energi lykkedes det Selskabet i Aarenes Løb at naa frem til en i Ind- og Udland anset Stilling. Det har erobret „en Plads for dansk Foretagsomhed paa det internationale Brandforsikringsmarked“, „været en Deltager i det fredelige Fremskridtsarbejde og en Faktor i den betydelige økonomiske Udvikling, der har betegnet Landets Historie i den Periode det har bestaaet“.

Luis Bramsen blev sardinsk Konsul 1859 og italiensk Konsul 1861, men allerede i December s. A. søgte han sin Afsked fra disse Hverv og blev samtidig udnævnt til Consul honoraire.

Luis Bramsen var en smuk og meget livlig Mand, hvilket jo ogsaa fremgaar af hans Ungdomshistorie. Han var meget selskabeligt anlagt og førte et stort og gæstfrit Hus, i hvilket Musik spillede en stor Rolle; selv havde han en god Tenorstemme, og det faldt ham let fra Haanden at skrive en køn eller en gemytlig Vise, og at forme sine Breve paa Vers, hvilket hyppigt giver sig Udslag i hans Memoirer. Iøvrigt skal om hans Hjem — især paa den store Villa „Tharand“ paa Kastanievej — henvises til hans næstældste Søn, afd. Geheime-etatsraad *Ludvig Bramsens* Barndomserindringer i „Mit Hjem“, udg. af Nationaltidende 1911.

De her meddelte efterladte Optegnelser er velvilligt overladte Udgiverne af *Luis Bramsens* Børn, af hvilke vi har at takke Assurandøren *Aage Bramsen* og Dr. *Alfred Bramsen* for deres udmærkede Bistand. Det foreliggende Manuskript bestaar af 24 Kollegiehæfter i 4°. Af disse er kun de første 10 benyttet og det saaledes, at kun det første Afsnit, der handler om hans Barndom og Ungdom i Kjøbenhavn, er en næsten nøjagtig Gengivelse af Manuskriptet. Senere, da han begiver sig ud i den vide Verden, følger vi ham ikke helt gennem

IV

hans, undertiden noget vidt spundne, Fortællemaade, men afkorter paa sine Steder Beskrivelserne af hans lange Rejse paa Sejlskibet over Atlanterhavet og af hans Liv paa Cuba, hvor han øjensynlig til Tider plagtes af Hjemve og Kedsomhed. Det sidste Afsnit, især dets Slutning, er ret stærkt bearbejdet, dels fordi det tidt mangler almindelig Interesse, dels fordi det omhandler ganske private Begivenheder. De mange Breve til Venner og Bekendte i Hjemmet o. a. St., som er indførte i Manuskriptet, er benyttede uden at være meddelte, og hans mange Vennedigte er udeladte.

De personalhistoriske Noter om Familierne Good, Garrigues o. fl. skyldes for en Del cand. theol. A. W. Goods og Direktør H. Garrigues' Velvillie.

Udg.

MINE TIDLIGSTE ERINDRINGER.

Mine tidligste Erindringer skrive sig fra Aaret 1825 og Ejendommen Lille Kirkestræde Nr. 100, 1. Sal, hvor jeg er født den 30. April 1819 og døbt i St. Petri Kirke 5. September s. A., den yngste af 8 Børn. Mine Forældre vare *Ludvig Ernst Bramsen*, Justitsraad og Contorchef i det Slesvig-Holsten-Lauenborgske Brandforsikrings-Contor, min Moder var *Marie Christina fød Beutner*.¹⁾ Mine Sødskende vare *Louise Ernestine* født d. 22. August 1806, *Lorentz Bertelsen* født d. 22. Januar 1808, *Marie Cathrine* født d. 15. August 1809, (hun kaldtes dengang og altid siden „Mikke“),²⁾ *Georgine Nikoline* født d. 7. Januar 1811, *Vilhelmine* født d. 16. Marts 1813, *Ida* født d. 26. Februar 1815, *Peter Adolph Feilberg* født d. 11. November 1816. Denne Broder døde den 23. Juli

¹⁾ Justitsraad Ludvig Ernst Bramsen (1777—1828) var Søn af Simon Nikolai Bramsen (1731—1805), som i 1760 kom til Kbhvn. fra Holsten og fik Borgerkab som Dugmager, og Hustru Anne Marie Hencke (1742—1823), Enke efter Otto Heinrich Schubarth, der tilbragte sine sidste Leveaar hos Sønnen, Justitsraad L. E. Bramsen. Denne var foruden Kontorchef i Hertugdømmernes Brandforsikring ogsaa Revisor fra 1815 til 1828 i det kbhvske Brandassurance-Kompagni. Han blev gift 1805 med Marie Christine Beutner (1776—1863), Datter af en tyskfødt Dugmager Johan Georg Beutner (1741—1804). Hun døde i Huset hos sin Søn, Forf. af disse Memoirer.

²⁾ Marie Cathrine (Mikke) Bramsen (1809—92) gift 1831 med Krigsassessor, Distriktskirurg i Skive Frederik Vilhelm Tetens (1810—38).

1853 som Læge i Udøvelsen af sit Kald som Distriktslæge under Cholera-Epidemien og blev begravet paa Sø-Etatens Kirkegaard. hvor en Kreds af Læger satte ham et smukt Minde. Han havde gjort Tjeneste i Krigen 1848 som Overlæge ved Herregaards-Skytterne. Han var min Legekammerat i de første Barndomsaar, som vi tilbragte sammen i den nævnte Ejendom i Lille Kirkestræde.

Huset er ikke stort og Gaardspladsen endnu mindre, begrændset af et stort Pakhus, der hører til Ejendommen og som gjør Gaardspladsen som Porten mørk, naar denne er lukket til Gaden, og det var den dengang altid. Desuagtet troede vi Drengene, vi to Brødre og to Kammerater, Høker *Bentzens* Drengene fra Stuen, os blandt de Begunstigede, naar vi kunde lege i denne Gaard, der med sin Post og sit Vandhul, den midt i Gaarden løbende smalle Rendesten fra nævnte Vandhul, den af fyldte Smørtønder halvt opfyldte Port, under hvis Loft altid fandtes ophængt et stort Oplag af Spegepølser og Skinker, forekom os at være den herligste Tumleplads, hvis Tiltrækningskraft ikke forringedes ved Adgang til de dybe Kjældere med et tillokkende Sand-Oplag og til de altid aabne Pakhuslofter med Oplag af Gryn og Ærter osv., de sidste i store Foderkister, hvor man prægtigt kunde gjemme sig i Ærterne. I Kjælderen lige for Porten tillodes det Amagertorvs privilegerede Sælgekjællinger, der var Høkerens gode Kunder, om Aftenen at hensætte deres betydelige Beholdninger af Æbler, Pærer og Blommer; og mangan

god Pære hentede vi os derfra, altid under Anførsel af *Bentzens* Dreng. Jeg har senere trøstet mig med, at denne Skat har været taget med i Vedkommendes Beregning som en billig Pakhusleje, de nok kunde taale. Vore Glæder i denne mageløse Gaard forstyrredes kun, naar vi af Husets Værtinde, som boede paa 3. Sal, naar Støjen var bleven altfor slem, fra Vinduet formanedes til Rolighed, hvilket da gjerne var Signalet til at min Moder afbrød Legen og mindede os om alvorligere Forretninger.

Jeg har beskrevet Gaardspladsen for at give en Ide om den Tids beskedne Fordringer, og af vor Beboelses Indretning vil man faa et ligesaa beskedent Indtryk. Den er dog vist i den Tid bleven betragtet som en 1. Klasses Bolig, og jeg ansaa den næsten for herskabelig, formodentlig mest fordi jeg intet andet havde set. Der var især en Sal paa 3 Fag, som adskilte Dagligstuen fra min Faders Værelse, hver paa et bredt Fag. Denne Sal var ligefrem min Skræk, naar det var mørkt, og skulde jeg gaa over den i Mørke fra Dagligstuen til min Faders Værelse eller omvendt, syntes den aldrig at ville faa Ende, hvorfor jeg da ogsaa i Reglen til min egen Opmuntring og Beroligelse brugte det bekjendte Middel at synge højt. Man behøver blot fra Gaden at se op til Vinduerne for at forvise sig om, at „Salen“ i det Højeste kan aspirere til at være et ganske almindeligt Værelse. Foruden disse tre Værelser til Gaden havde min Faders Moder det tilsvarende over Porten, og paa den an-

den Side af Trappen var der en Entré, der dog benyttedes til Sovekammer, hvorimod Indgangen fra Trappen var gennem Salen. Gennem Entreen kom man til den sædvanlige Hjørnestue, der ogsaa benyttedes til Sovekammer. Værelset over Gangen bag min Faders benyttedes som anført til Sovekammer for min Faders Moder, som levede nogle faa Aar hos os i min Barndom, men ved hendes Død blev det benyttet til Sovekammer af Søstrene. Min Søster *Ida*¹⁾ var fra Barn af i Huset hos min Mormor, gamle Fru *Beutner*, der havde 2de ugifte Døttre hjemme, „Tanterne“, som de kaldtes af os Børn, *Sophie* og *Lovise*. Hvorledes vi egentlig fik Plads, Fader og Moder, 3 Dreng og 4 Pige børn, veed jeg ikke saa nøje, men vi fik Plads. Tjenestepigen, thi min Moder havde kun een, sov paa Kvisten.

Min Fader var en lang, mager Mand, enten var han blond, eller allerede paa den Tid graahaaret; jeg kan se Ligheden hos flere af mine Sødskende og tildels ogsaa hos min ældste Søn *Julius*.²⁾ Min Fader gik ikke tidligt ud om Morgen, vi saa ham altsaa inden vi gik til Skolen. Men Børnenes Skolegang fordrede en anden Spisetid end hans, og derfor spiste han alene omtrent Kl. 4. Jeg erindrer ofte at have overværet dette Maaltid; jeg gik som Lille formodentlig ikke om Eftermiddagen i Skole, og da faldt der altid gjerne lidt af, under alle Omstændigheder af det Æble eller den Pære,

1) *Ida Bramsen* (1815—1900) blev 1843 gift med Justitsraad, Statsgældskasserer og Kasserer ved Livrente- og Forsørgelsesanstalten *Peter Klein* (død 1859). — Gamle Fru *Marie Beutner* var en Bondepige fra Greve Sogn ved Køge.

2) Fhv. Sparekassedirektør *Julius Bramsen*, født 1845.

som gjerne udgjorde hans Dessert. — Efter at have spist gik han paa sit Værelse og tog mig da som oftest med sig. Han var Tobaksryger, — Cigarer kjendte man kun lidt dengang, — og han fik sig ogsaa en Middagssøvn, og jeg da ikke saa sjældent ogsaa. Jeg husker godt min Forskrækkelse ved at vaagne op alene i det mørke Værelse, hvorfra jeg nu skulde finde Vejen over den uendelige Sal til Dagligstuen. Den sidste Udvej var da at vræle, indtil man kom mig til Hjælp.

Jeg troer nok jeg tør sige, at min Fader gik ud i Reglen hver Aften og formodentlig hver Aften i Klubben „Det venskabelige Selskab“, hvor han nok havde sit Parti, uagtet han vist ikke var nogen stor eller passioneret Kortenspiller. Denne Klub havde altid Sommerlokale, hvor der naturligvis efter den Tids Skik og i saa Henseende bedre Smag fandtes en Keglebane, som blev meget benyttet. Det første Sommerlokale, jeg mindes, var i den første Runddel af Frederiksberg Allé tilhøjre, Stedet ejedes senere af den gamle Conferentsraad *Rothé*. Det næste og sidste Sommerlokale, som jeg har Bekjendtskab til, var lige overfor og tilhørte daværende Læge og Conferentsraad *Brandis*, det var en meget stor Ejendom, som vendte ud til Vesterbro. Til disse Haver tog Fader ofte os to yngste Drengene med sig om Eftermiddagen, hvor vi da traf andre Medlemmers Børn, med hvem vi uforstyrret legede i den store Have. Vi fik altid et eller andet at leve af og gik saa tidligt hjem, at vi kunde gaa alene. Der var ogsaa Lejligheder,

hvor de ældre Sødskende kom med, saaledes sang Tyrolerne flere Gange for Medlemmernes Damer. Min Moder var dog neppe med, hun var nu engang ikke indrettet derpaa, og naar hun siden, da jeg blev ældre, mange Gange har sagt mig, at det altid var hendes egen Skyld, naar hun ikke var med og blev siddende hjemme, saa undskylder det naturligtvis min Fader meget; men jeg har dog godt kunnet indse, at det hos min Moder var mindre Tilbøjelighed end Nødvendighed, der holdt hende hjemme. At hun maatte indrette sig som hun gjorde, naar hun vilde have Alt skulde gaa, som det gik. Men den Glæde vi Drengene havde af Klubbens Sommerlejlighed, fik Pigebørnene af dens Vinterlejlighed. Klubben gav nemlig baade Concerter og Baller, og saadanne Assembleer bleve besøgte af det bedste Selskab. Det var dengang langt fra saa almindeligt som nu, at man gav Bal i sit eget Hjem, hvorimod disse Klubballer bleve et Rendez-vous for de med hinanden bekendte Medlemmers Familier. Men da min Moder ikke var bedre indrettet paa at tage paa Bal end paa anden Udflugt, saa var det almindeligvis under Fru *Kjellerups* Auspicier, at dette kunde lade sig gjøre. Hun var selv vel tildels endnu dandsende og bragte sin ældste Datter *Julie* med, som senere blev min Broder *Lorentz's* Hustru.¹⁾ Jeg selv erindrer meget vel fra Orchestret at have overværet en Maskerade i „Det venskabelige Selskab,“ hvor

¹⁾ cand. med., Tandlæge Lorenz Bertelsen-Bramsen (1808—80), gift med Julie Kjellerup (1813—98), Datter af Mægler Daniel Kjellerup og Engel Dorothea Esmann.

mine ældre Sødskende vare Deltagere. Det var paa Nytorv i Bryggergaarden med Udkjørsel til Nygade. Men ogsaa som Medlem og Medvirkende i „Borups Selskab“ forskaffede Fader os mangen Glæde.¹⁾ Der var næsten hver 14. Dag (hver anden Onsdag) dramatiske Forestillinger. Det første Sted jeg mindes var i St. Kongensgade Nr. 40 A, hos en Snedkermester *Rosenløv*, det andet paa Kongens Nytorv, Gaarden ved Siden af Thotts Palais. Og det var slet ikke nogen slet Comedie man spillede. Derom er nok Alle enige. Jeg har set gamle *Wiehe*, Fader til de senere kongelige Skuespillere, hans Hustru, Mægler *Hoskjær*, lille Mægler *Jürgensen*, den lange Captajn *Clausen* og mange andre gode Dilettanter, men det kunde ogsaa hændes, at man ved en eller anden Lejlighed fik Assistance fra det kongelige Theater. Orkestret bestod ogsaa, i det mindste hovedsagelig, af Selskabets egne Medlemmer. Jeg troer mine Sødskende kom i den Anledning meget sjældent i det kgl. Theater, og jeg var vist bleven 12 Aar inden jeg havde været indenfor dets Døre. Første Gang jeg var der, saa jeg fra Justitsraad *Olsens* Loge „Recensenten og Dyret“, anden Gang var det Tante *Sophie*, der trakterede min Broder *Peter* og mig med „Røverborgen“ fra Parterret, som dengang var udelukkende for Staaende og kostede 3 #. Derefter gik adskillige Aar uden at jeg kom andre Steder end paa *Prices* Morskabstheater, hvor

1) Borups Selskab er stiftet 1780, dets egentlige Navn var „Det dramatisk-literære Selskab“, se om dette „Museum“ 1892 II, S. 341 ff.

jeg ikke saa sjældent havde fri Adgang gjennem Apotheker *Møllers Søn* paa Vesterbro, og staaer disse Forestillinger som noget af det Dejligste for min Erindring. Jeg mindes ogsaa fra min tidligste Ungdom, at Fader havde en eller anden Interesse i en Ejendom i Lyngbye, et Kattuntrykkeri, som blev drevet af en *Schleisner*. Ogsaa dér kom vi ud, og jeg troer at vi boede derude engang en Sommer. Idet Hele tør vort Liv vist neppe kaldes fattigt paa Fornøjelser, især efter den Tids Begreber, og om end min Fader var stræng i Valget af den Omgang han tillod os Børn, navnlig da mine Søstre, saa bødedes der paa Strængheden ved andre Indrømmelser, og jeg troer ogsaa, at han stundom blev narret lidt, og at min Moder da var lidt med i Ledtog.

Os Dreng kunde han nu ikke isolere; vor eneste Omgang i de tidligste Dage var med Høker *Bentzens Børn* i Stuen. Mandens Fader havde været Høker paa Stedet før ham og hed *Jacob Bentzen*, et Navn, der uforandret var bleven ved Butikken og var gaaet over paa Sønnen *Niels Christian Bentzen*. Der levede ogsaa nogle gyselige Historier om samme Forfader *Jacob*, der skulde have været hjemfalden til Slaveriet, men kjøbt sig fri, uden dog at kunne slippe for etsteds i sin Butik at have den graa Uniform ophængt og at møde i den een Gang om Aaret paa Raadhuset. Hans Forbrydelse sattes i Forbindelse med det elastiske Begreb „Krigens Tid“, som man dengang meget ofte hørte omtale. Jeg troer ikke at der

var det allerringeste sandfærdige i den hele Fortælling. Manden var en simpel Bondemand, men Konen en rigtig pæn, næsten smuk, Matrone, som var meget tunghør, men passede sin Butik med et Par Piger og en Karl og havde en stor Handel, i Særdeleshed med dem, der besøgte det nærliggende Amagertorv, Stranden og Slagteboderne. Der var kun 3 Børn, alle Drengene, af hvilke de to vare lige aldrende med min Broder og mig. Vi 4 forstærkedes jævnligen med deres 2 Fættre fra „Broen“, nemlig Vesterbro, hvor Morbroer *Stauning*, Slagtermester, boede. Den omtalte lille Gaard var da vor uendelige Tumbleplads, men var det blevet mørkt en Vinteraften med Sne, kunde det hændes, at Legepladsen blev forlagt til Slotspladsen og det nærliggende Torv. Slæden blev da practiseret ud af et Kjældervindue, den eneste Maade, hvorpaa det uset og uhindret kunde lade sig gjøre. Jeg maa her, som Mærkelighed ogsaa for den Tid, fremhæve den Ejendommelighed ved vor Bolig i Lille Kirkestræde, at Porten til Huset bestandigt holdtes lukket og laaset, fordi den, som anført, tjente til Oplagssted for Høkerens Fedevarer. Naar man altsaa ikke, som om Natten, vilde ringe paa Porten, hvilket aldrig skete, saa var der kun Adgang til og fra Huset igjennem Høkerbutikken. Enhver Besøgende maatte altsaa komme og gaa gjennem Butikken, langs med Kjøbernes Række udenfor Disken, gjennem den tilstødende Skjænkestue, der tillige var Høkerens Contor, og derfra gjennem den mørke af Smør, Pølser og Skinker opfyldte

Port ad Hovedtrappen til Etagerne. Man veed ikke om man mest skal beundre Høkeren, Beboerne eller de Besøgende, som fandt sig i dette Apparat; men man var gaaet ind derpaa og synes at have befundet sig meget vel derved. Der boede dog, foruden Høkeren, endnu 3 Familier i Huset, nemlig en virkelig Oberst *Clausen* af Artilleriet, Værtinden, en tidligere Koffardikaptajn *Schow* med Kone og Datter, og saa vi. Efterhaanden som Brødrene og Søstrene voxede til, kom der ikke saa faa til os, men alle maatte de kjønt gennem Butikken. Min Broder¹⁾ maa omtrent være bleven Student ved den Tid fra Borgerdydskolen, og jeg erindrer flere af hans Bekjendte. Vi havde ogsaa, een Gang i det mindste, et Bal, og jeg mindes ogsaa et for mig storartet Juletræ med Gevinster for de Besøgende, hvor jeg selv med en Trompet for Munden foretog Numrenes Udtrækning. Der var hos Høkeren et Factotum af en Karl, som kaldtes „*lange Christian*“, formodentlig i Modsætning til Høkerens Søn, der ogsaa hed *Christian*; og *lange Christian* spillede Violin. Jeg erindrer, at man var overmaade glad ved en improviseret Dands til hans Spil. Der er intet Spørgsmaal om at alt dette for mig har staaet i et ganske andet Lys, end jeg nu vilde se det i, men det er ogsaa et Spørgsmaal, om man dog ikke dengang morede sig lige saa

¹⁾ Peter Adolph Feilberg Bramsen (1816—53) blev cand. med. 1841, Læge ved Gyldenholm 1843 og Klosterlæge ved Gisselfeld 1849. I Krigen 1848 var han Læge ved Herregaardsskytterne og senere Overlæge ved Lasarettet i Fredericia. 1851 blev han Reservekirurg ved Almindelig Hospital. Han døde 1853 under Kolera-Epidemien. Han blev gift 1843 med Engel Kjellerup (1819—1901), Datter af Mægler Daniel Kjellerup og hans anden Hustru, Cecilie Vilhelmine Iversen.

godt som nu med de langt større og kostbarere Tilberedelser.

Forældrenes Plageaander bestode fornemmelig i min Faders Familie. Han havde en Søster gift med Skrædder *Møller*; hun hed *Susanne* og førte sig meget knejsende, skjøndt hun var halt.¹⁾ Disse Folk kunde aldrig komme ud af det, fordi de ikke kunde sætte Tæring efter Næring og fordi Manden holdt mere af Keglebanen end af Værkstedet. Det var derfor ikke alene til Flyttedag, at det kneb, hvor da Fader maatte punge ud, men til dagligdags, hvor de overhængte Moder. Min Fader havde ogsaa en Broder *Ferdinand*, som heldigvis var forbleven ugift.²⁾ Han var oprindelig Skomager og naturligvis en god Skomager, da han baade var fingernem og begavet i alle Henseender, men han blev ikke ved sin Læst, hvorimod han ved sine selskabelige Talenter, sit Lune og sin Munterhed efterhaanden blev et nødvendigt Rekvizit ved enhver munter Sammenkomst — i en vis Klasse naturligvis. Men han var selvfølgelig altid paa Knæerne, og da han ikke kunde komme til Fader, gik han til Moder. En anden — Faster eller Halvfaster — *Helene* blev gift med en Mægler *Buch*,³⁾ der skal have været i en fortræffelig Forretning, som han forsømte, indtil Familien kun subsisterede ved den overordent-

1) Susanne Christine Bramsen (født 1778) blev 1825 gift med Skrædermester J. C. Møller.

2) Christian Ferdinand Bramsen født 1780, tog Borgerskab som Skomager 1802. Han er en af de i Davidsens „Det gamle Kongens Kjøbenhavn“ omtalte Originaler. Han døde i Vartov. Han var ikke ugift, men blev 1809 viet til en Færgemands Datter, Anne Marie Arthmann (1784—1812).

3) Rimeligvis Magdalene Marie Bramsen (død 1841) der blev gift med Mægler, Lieutenant Cordt Andreas Buch (død 1845).

lig respektable kvindelige Dels Bestræbelser. Hans Enke stiftede Døttreskolen til Frederik VI's Minde, der endnu bestyres af hendes Døttre, som alle have været baade begavede, samvittighedsfulde og trofaste mod hinanden indbyrdes. Men min Fader havde ogsaa en Broder, der gjorde Navnet Ære, nemlig *Jens Andreas Bramsen*, Bestyrer af St. Petri Mädchen-Freischule, til hvis Fordel han indrettede en aarlig Præmieuddeling i Forbindelse med en temmelig storartet Højtidelighed. Men han indlagte sig ogsaa en vis Berømthed ved at indføre Ziffer-Sangen σ : Talsystemet istedetfor Noder, og jeg selv har i flere Aar lært det i de ugentlige Aftentimer og veed, til hvilken Fuldstændighed det blev bragt. Denne Broder var gift med *Inger* [Johansen].¹⁾ Endnu havde min Fader en Halvbroder *Johannes*, som var Vejmand og boede i det lille Hus paa Trekanten mellem Vejen til Gjentofte og den til Lyngbye, lige ved Lundehuset.²⁾ — Ingen af Faders Brødre havde Sønner, og det blev da hans egne tre Sønner, som skulde bringe Navnet videre, og Tiden har viist, at af disse blev det kun mig, den Yngste, der udførte det.

Min Moders Familie var os forholdsvis til langt mere Glæde. Hendes eneste levende Broder, Onkel *Beutner* paa Springforbi, viste tidligt sin gode Vilje ved at tage *Mine* i Huset, og det blev

¹⁾ Jens Andreas Bramsen (1764—1832) blev demitteret fra Blaagaards Seminarium 1795, blev s. A. Lærer ved Christianis Opdragelsesanstalt og fra 1800 Lærer ved St. Petri Pigeskole. Han var gift med Inger Marie Vinkel Johansen (1765—1836).

²⁾ Johannes Nicolai Bramsen var født 1761 og levede endnu 1825.

siden, da Drengene voxede op og kunde foretage den lange Tour, som jo dengang var en lille Reise, et dejligt Maal for Ferietoure og Sommerophold.¹⁾ Af min Moders Søstre var som sagt de to [Sophie og Louise Beutner] ugifte og boede hos deres Moder, min Mormoder, hvor min Søster *Ida* var i Huset; en tredie Søster *Pauline* var gift med en Overkrigskommissair *Christian Møller*, senere Postmester i Randers,²⁾ og dér var som oftest en af Søstrene i Besøg. Den fjerde *Kirstine* var gift med Urtekræmmer *Hans Jørgen Hansen* og var min Moders Tvillingsøster, som hun ogsaa lignede aldeles frappant.

Min Fader var ikke stærk, jeg troer han var leversyg. Han var meget afholdt af sine Samtidige, en god Kammerat og god Selskabsbroder. Hvor ofte i mine yngre Dage har ikke en langt ældre Deltager ved en munter Sammenkomst taget mig om Skulderen og udtalt sin Glæde over i den længst afdøde og afholdte „Commerceraad“ *Bramsens* Søn at træffe en saa værdig Efterfølger, der ligesom han kunde faa Sangen og Lystigheden igang. Jeg træffer endnu jevnlig Folk fra hans Tid,

1) Premierlieutenant i Kongens Regiment Simon Nicolai Beutner (1794—1880) tog sin Afsked som Kaptajn 1825 og blev samme Aar gift med Nanna Drewsen (1807—81), Datter af Kammerraad I. C. Drewsen. Han anlagde en stor Fabriksvirksomhed paa Strandvejen, som han atter nedlagde 1845. 1835 solgte han Springforbl til Grosserer Broberg. Han var Landstingsmand fra 1851 til 1855. (Se Clausen og Rist: Mem. og Breve XXV).

Forf.s Søster Vilhelmine (1813—97) boede i Beutners Hus, og kom meget hos Familien Drewsen og Wiehe. Hun var den eneste, den berømte Skuespiller Michael Wiehe ønskede som Ledsagerinde paa sin Rejse til Carlsbad i Efteraaret 1864 kort før hans Død.

2) Maren Pauline Eleonora Beutner (1782—1850) var gift med Postmester Christian Andreas Müller i Randers (1783—1877).

som gjerne og med Hengivenhed tale om ham. Jeg havde jo ingen Lejlighed til at se ham som Selskabsmand, men lystig kunde han være, og synge kunde han ogsaa, det hørte jeg tidt, naar han til min Fornøjelse sang for mig, der sad paa hans Knæ. Men han var meget ængstelig for os Børn og vistnok ikke selv nogen Helt. Min Onkel *Beutner* fortæller om den Tortur min Fader gjennemgik ved sine Besøg paa Springforbi, naar han maatte se *Beutner* sidde i Kirsebærtræerne og plukke. Han skal da i Alvor villet købe Frugten, for at *Beutner* skulde lade den sidde. Hans Rædsel skal have været meget stor ved engang paa Springforbi at have betroet sig til en Barber — Papirmagersvend forresten — der holdt Kniven i en Haand, der havde to stive Fingre. Ligeledes naar *Beutner* og *Aron David* fra Rungsted¹⁾ fik ham op at kjøre. Han havde stærk Fordom mod hvad han kaldte „raat“ Vand, det vil sige: Vand fra Posten, og saa nødig, at vi drak det. Jeg vil undskylde ham med, at det formodentlig dengang med den elendige Vandforsyning gennem Trærender, var meget daarligt Vand. Maaske har han ogsaa i det Hele havt en vis Foragt for Vandet som Drik betragtet. Imidlertid husker jeg ogsaa, at han ikke var meget fortrolig med det som Element. Det var Sommer, og Moder har formodentlig ønsket, at vi to Smaa-Drenge dog ogsaa skulde bruge Søbade. Det var nu dengang ingen

¹⁾ Proprietær Aaron David (1795—1868) var gift med Fru Beutners Søster, Henriette Drewsen.

let Sag, thi der var ingen Badehuse ved Langebro endnu.¹⁾ Han bragte os da ned til Pladsen nu bag Casino, og fik hos sin Ven, Pakhusforvalter *Stangerup* en Baad tillaans. Med denne begav han sig ud til en Bom, som laa i Strømmen, et halvt hundrede Alen fra Bolværket, og der skulde nu Executionen foregaa. En ad Gangen bleve vi afklædte, et Haandklæde lagt over Maven, for at det som Sele benyttede Toug ikke skulde skjære, og saa — bums sprang vi ud; men jeg troer min Fader var mere altereret ved den hele Proces end f. Ex. jeg, der dog var meget forknyt. Han gjorde det da ogsaa kun den ene Gang og tog sig godt iagt for at springe ud selv. Bedst erindrer jeg ham, naar han skrællede Æblet efter sin Middagsmad, og jeg passede paa, om jeg, som det hedder, „fik en ny Kjole“ — et Stykke af Æblet fik jeg altid. Omtrent lige saa levende er Erindringen om vore Spadseretoure til Klubbens Sommerlokale, hvor jeg saa ham spille Kegler med den lange Pibe i Haanden. En gammel Kammerat har mange Aar senere, da han med Beundring nævnte min Fader, kaldt ham: „Kammerraaden, som slog de gale Kegler.“

Saa kom den Tid, da vi for vor Faders Sundheds Skyld flyttede til Frederiksberg. Det var Sommeren 1828, og jeg troer han var bunden til Sygelejet saalænge vi vare der, indtil han efter nogle Maaneders Forløb døde sidst i Juli Maaned og

¹ De første Badehuse ved Langebro var dog bleven anlagte 1823, men en rigtig Søbadecanstalt blev først oprettet 1831 ved Ryssenstens Bastion.

blev begravet den 29. Juli, under Sang af „die dankbare Petrinische Mädchenschule“, paa Petri Kirkegaard, som nu er sløjfet.

Indtil da var jeg gaaet i St. Petri tyske Skole. Ikke længe efter skulde der gøres Forsøg paa at lade mig undervise hjemme af min ældste Broder; men det gik ikke. Vi vare imidlertid flyttede fra Kirkestræde Nr. 100 til Læderstræde Nr. 38 i Mellembygningen, og omtrent paa den Tid blev jeg sat i en Skole, som holdtes af Krigsraad *Voltelen*. Nogen Tid efter, paa min Broder *Peters* Fødselsdag, og vi havde nogle Kammerater om Aftenen til Selskab, faldt jeg i Leg paa Stuegulvet og brækkede mit ene Ben. — — Da jeg var kommen mig derefter, kom jeg i Efterslægts-Skolen, hvor jeg gik til jeg skulde konfirmeres.

Ligesom mit Bekjendtskab til den *Gottschalckske* Familie skriver sig oprindeligt fra Petri-Skole, saaledes stammer min senere Omgang med *Bloms* fra Efterslægten, hvor jeg kom i Klasse med den yngste Broder *Carl*, som siden er død, og derved i Bekjendtskab med de ældre Brødre, *Sigvard* og *Julius*, samt *Peter*, der alle havde gaaet i samme Skole. Her var jeg ogsaa Kammerat med *Warburgs: Eduard*, og den yngste, nuværende Pastor *Ludvig Warburg*; ligeledes med *William Good*, med hvem jeg siden skulde leve sammen i Havana, og *Henry de Coninck* og dennes yngre Brødre. De sidste to Bekjendtskaber førte mig ind i den *Duntzfeldt'ske* og *Garrigues'ske* Familie og skjænkede mig siden mangfoldige Glæder, som jo over-

Fra Luis Bramsens Barndomshjem L. Kirkestr. 100
(nuv. Nr. 3).

hovedet den Omgang, jeg igjennem alle de her nævnte Familier fik, virkede godt og gavnligt paa min Udvikling og min Smag for godt Selskab.

Nogen flittig Dreng var jeg ikke, men hvorledes skulde nogen „Dreng“ ogsaa kunne være det under de dengang bestaaende Forhold? Skoletiden i de yngste Klasser var fra 9 til 1 og fra 3 til 5 med to Timer ugenlig Gymnastik fra 1 til 2. I de højere Klasser begyndtes flere Gange om Ugen Kl. 8 og Eftermiddags-Undervisningen varede til Kl. 6. De Dage, vi havde Gymnastik, blev næsten hele Klassen siddende paa Skolen for ikke at tage frem og tilbage for at besøge Spisningen i Timen fra 2 til 3. Kunde man forlange, at en Dreng, der altsaa kom hjem henad 7, skulde være oplagt til at læse Lectier? Hvor Lærerne havde det rette Greb og opfattede, at det, hvorpaa det kom an, var at gennemgaa Lectierne godt med Børnene og fængsle deres Opmærksomhed, dér gik det an. Men hvor disse indskrænkede sig til at „høre“ Drengene i deres Lectier — spørge Rækken ned om *eet* Spørgsmaal, give hele Rækken Nul og en paa Kjæften hver, dér kunde Undervisningen ikke bære gode Frugter. Jeg vilde imidlertid endda kunne have været blandt de allerbedste — blandt de daarligste var jeg aldrig — hvis jeg havde kunnet være opmærksom i Skolen, men det ligger nu engang ikke for Familien. — Forberedelsen hjemme maatte altid blive mangelfuld, og jeg faldt stadig i Søvn, naar jeg om Aftenen skulde læse Lectier ved det saa ofte omtalte „ene Tællelys“ paa det fælles Bord.

Endnu medens jeg gik i Skole, flyttede vi til Lille Kjøbmagergade og senere til Hauserplads i Brandmajor *Wests* Gaard [Pustervig Nr. 196], og her havde vi en saa stor Etage, at et Par Værelser bleve lejede bort til daværende Professor *David*, som senere blev gift med min Søster *Georgine*.¹⁾ I dette Hus boede ogsaa fhv. Generalkonsul *Carstensen* fra Tanger i Marcocco, som var kommen hertil med sin meget store Familie. Den ældste Søn *Georg* havde været paa Herlufsholm, var bleven Student og havde givet sig af med litteraire Arbejder. Han endte med at gøre sig næsten berømt ved at anlægge Tivoli, det første Actieselskab her i Danmark, saa vidt mig bekjendt. Den næstældste Søn *Eduard* havde været i Huset hos en af Stadens Universitetslærere, indtil Forældrene kom hertil. Han blev siden Gouverneur i Guinea og lever endnu. De øvrige Børn, *Emilie*, en voxen Datter, en 5—6 raske Dreng og et Par Smaa-piger, kom alle hertil med Forældrene, og der førtes et stort Hus. Men da Forældrene og de voxne Børn ofte var ude, overlodes Børnene til sig selv, til en Huslærer *Jacob Kræfting Phister* (en Broder til Skuespilleren) og en Husholderske. Jeg hørte med til Familien, naar jeg havde Lyst, og det var ingen ringe Afvexling i vort

¹⁾ Georgine Nicoline Bramsen (1811—90) blev 1831 gift med Christian Georg Nathan David (1793—1874). Han opholdt sig i sin Ungdom en Del Aar i Udlandet og blev Dr. phil. i Göttingen. Holdt Forelæsninger i Kbhvn. over Statsøkonomi og blev 1830 Professor extr. i dette Fag til 1836. Han blev Borgerrepræsentant 1840 og Stænderdeputeret 1841, kongevalgt Medlem af Rigsforsamlingen og Overinspektør over Fængslerne 1848, Leder af Statistisk Bureau 1854, Medlem af Rigsraadet 1855, Medlem af Landstinget 1866, Direktør for Nationalbanken 1858—66, Finansminister 1864—65. Konferensraad 1858.

egget temmelig indskrænkede Familieliv. Drengene kom alle i Efterslægtens Skole. Den ældste af disse, *Adolph*, gik som Læge til Sydamerika, *Richard* blev Artilleriofficer og Dige-Inspektør, *Gustav* blev Officer i Linien og faldt i 1848, en anden yngre er Søofficer, og jeg tror, der er endnu et Par, som jeg ikke har kunnet følge. Den ældste Datter blev gift med *Marcussen*, som var *Carstensens* Efterfølger; en anden, *Annette*, blev gift med *Drummond Hay*, ogsaa et Sted paa Afrikas Nordkyst, og *Caroline* med Kaptajn *Ewald* i Garden.¹⁾ For at give en lille Ide om, hvorledes det gik til i det Hus, behøver jeg kun at fortælle, at vi engang opdagede, at den forfærdelige The vi fik, var lavet paa tyrkisk Røgtobak, og at den gode Frue en Dag, men for sent, til sin Forfærdelse opdagede, at man havde brændt al hendes fine Lucca-Olie i Kjøkkenlamperne.

Efter endnu engang at have skiftet Bolig over paa den anden Side af Hauserpladsen, flyttede vi ud i Sølvgade ved Rigersgade med en prægtig Udsigt over Kongens Have. Medens vi boede her, blev det engang under min Fraværelse i Skolen

1) Generalkonsul i Tanger, Konferensraad Johan Arnold Hieronymus Carstensen (1783—1853) var gift med Anna Magdalena Ulrich, død 1865. Af deres Børn nævnes her:

Tivolis Stifter Georg Carstensen (1812—57). — Adolph Henry, Læge i Zakekas i Mexiko (1820—77). — Kaptajn og Digeinspektør Richard Peter (1822—1901). — Eduard, Guvernør i Guinea, Amtsforvalter i Ringsted (1815—1898). — Emilie (1814—1907), gift 1835 med Generalkonsul, Legationsraad Marcus Marcussen (1798—1870). — Gustav Hugh, født 1824, faldt som Premierlieutenant ved 1. Jægerkorps ved Stolk 1850. — William August, Admiral og Politiker, (1828—1909). — Annette Adelaide, født 1820, gift med britisk Ambassadør Sir Drummond Hay (1816—1893). — Caroline Annette Frederikke (1824—69) gift 1866 med Kaptajn Wolfgang Ewald (1829—77).

i samme Hus, hvor Contoret var, men i Forhusets Kjælder, Østergade, ligefor Integade, medens Contoret var i Mellembygningen, hvor der da ogsaa fandtes et rummeligt Værelse til 3 unge Menneskers Senge. *Stahl* beskjæftigede omtrent 100 Vævestole her i Byen og foruden lige saa mange i Dragør paa Amager, hvor han efterhaanden havde faaet indrettet en hel Fabrik med tilhørende Farveri og Vadskerier.

Den nuværende Landskabsmaler *Kyhn*¹⁾ var samtidig med mig i *Stahls* Tjeneste og var ansat paa Contoret i Dragør. Da han som Følge af en Misforstaaelse, hvor Hr. *Stahl* forløb sig, forlod hans Tjeneste, blev jeg, dengang kun 15—16 Aar gammel, hans Afløser og flyttede altsaa helt og holdent til Dragør, hvor det blev min Gjerning at udlevere alt det raa Materiale til c. 100 Arbejdersker og af dem modtage det færdigvævede Tøi, opmaale (klarere) dette og betale Arbejdslønnen, levere det til Vadsk og Glitning i Fabrikken, samt derefter, med en dagligt mellem Dragør og Østergade kjørende Vogn, at expedere det til Staden, hvorfra atter om Aftenen alle Fornødenheder og de til Arbejdslønnen fornødne Contanter blev udsendt. Desuden havde jeg Udlevering af og Ansvar for det Materiale, som blev benyttet i Farveri og Blegeri samt til Kjedeskjæringen og Balbindingen (Rending og Islæt). I det Hele var min Stilling og mit Ansvar

¹⁾ Landskabsmaleren Peter Vilhelm Carl Kyhn (1819—1903) var Søn af en Opsigtsbetjent ved den Grønlandske Plads. Han var først Kontorist, saa i Lære hos en Kobberstikker. 1843 udstillede han sit første Landskab og fik den lille Sølvmedaille.

altfor betydelige for et saa ungt Menneske, som desuden ingen Løn fik, men kun fri Station. Jeg havde da ogsaa mine Betænkeligheder ved at gjøre Forandringen, men blev snart stemt for den, da *Stahl* lod mig forstaa, hvor stort et Tegn paa Tilid det var, naar han, efter det korte Bekjendtskab, vilde betro mig Pladsen. Han tilføiede ogsaa, at det paa ingen Maade skulde afskjære mig fra de Familieforbindinger og Bekjendtskaber, som han vidste jeg satte megen Pris paa; at Afstanden jo var ringe fra Byen, at der var Hest og Vogn osv., hvorfor jeg da ogsaa drog derud.

Den Sommer, jeg tilbragte dér, blev mig en Del taaleligere, fordi mine bedste Venner — Familien *Garrigues* — tilbragte den i Lüneborg, hvor et Par Sønner bleve opdragne i Huset hos Pastor *Nolte*, og hvor den eneste Datter *Emilie* den Sommer blev confirmeret. Desuden foretog min Moder sig paa den Tid sin berømte, baade første og sidste Udenlandsrejse til Randers for at besøge sin Søster *Pauline Müller*.

Man havde dengang Valget imellem en Delicetour til Kallundborg og en Smakketour derfra til Aarhus, hvorfra man da maatte videre paa Vogn, naar man ikke som min Moder vilde tage med en Skippers Jagt lige til Randers. Der var til dette Brug en Skipper *Børresen*, som benyttedes par excellence. Paa den Tid var en saadan Skipper en vigtig Mand, især for Damerne. Han var jo deres Kommissionær til det yderste, og paa ham stoledes der alene, naar man skulde have sine Ønskers Opfyl-

delse fra Hovedstaden. Bekostningen var jo meget ringe, og Manden lod sig vist ikke engang sin Ulejlighed betale. Begav man sig som Passager ombord i en saadan Pæreskude, skete det jo ikke, før han fra Børsgraven, hvor hans Stade var, havde naaet Toldbodens røde Pæl, hvor han saa modtog den Ulykkelige pr. Baad. Man kunde naturligvis kun for saavidt „faa Alting“ ombord, som man „selv havde det med“, og „Madkurven“ var derfor en meget vigtig Ting paa disse Rejser, hvor Rugtvebak og Spegepølse spillede en meget stor Rolle. Passager-Fragten var 5 Rdl. og Bekvemmelighederne ikke store. Var Søsygen slem ved Passagererne, fungerede *Børresen* med megen Elskværdighed som Kammerpige, og han var i det Hele og efter Omstændighederne gennem denne sin Virken og ved den stadige Omgang som Captajn, Beskytter, Kommissionær etc. med det smukke Kjøn bleven en ualmindelig beleven Mand paa sin Viis. Han var under sit Liv i Land altid iført en pæn blaa Kjole med blanke Knapper, den Tid ikke noget ualmindeligt, om end ikke just alle Skippere indlod sig derpaa — dertil en fin graa Flosbat. Han var ikke fri for at være lidt paataget forsoren, hvad man paa Engelsk vilde kalde „rowing“, og talte gjerne om sin „Skude“ som „et godt Stykke Træ“, der kunde „tage en Tørn“. Men han tog sig selv overordentlig godt iagt, og jeg har ham mistænkt for at være en Kryster. Han forlod ikke Havnen her før Vinden var „god“, og lige saa lidt stak han ud fra Udbyhøj ved Randersfjord før Vejret var fuld-

stændigt i Orden. Det var da heller intet Under, at man dengang jævnlig laa 5 Uger paa Vejen fra Randers til Kjøbenhavn, den længste Tid i Udbyhøj, ventende paa den gode Leilighed. Man vil nu omstunder ikke kunne forstaa, at det overhovedet kunde betale sig med saadanne Rejser, hvoraf jo ikke ret mange kunde gjøres i Løbet af en Sommer (Efteraar og Vinter sejlede man slet ikke), men det maa dog kunne have gaaet, thi endnu i 1845—50 sejlede *Børresen*; og vort gamle Bekjendtskab kom ham ikke til Skade i Henseende til Transporten af Papir fra Silkeborg Fabrikker, som dengang sendtes over Randers til Kjøbenhavn, og med hvilket jeg fik saa meget at gjøre.

Anledningen til at jeg her er kommen til at erindre min Moders Rejse er den, at jeg mindes fra Dragør-Fabrikkenes Tørretaarn, der havde en Flagstang, at have hilst *Børresens* Jagt, da den passerede Dragør, bringende min Moder hjem. Om dette mit Liv paa Dragør har jeg mange Erindringer. Det var en lille By med straatækte Huse, beboede af Lodse og Sømænd eller rettere sagt disses Familier, da Mænd og Mandfolk næsten aldrig var hjemme. Kvinderne havde altid i høj Grad givet sig af med Vævning, det vil sige Vævning af Linned, som oftest for Kjøbenhavns Familier, der selv leverede Garnet, vel ogsaa for enkelte Handlende; men altid paa den simple Væv med „Haandskytter“, som af den ene Haand puttes ind mellem Rendingens gabende Traade for at udtages af den anden Haand. Det var dette Kjendskab

til Haandværket, som lod *Stahl* vælge Dragør til sin Virkeplads, og det varede ikke mange Aar før han ved Hjælp af en Vævermester, som formelig ansattes ved Fabrikken, havde lært henved 100 Piger at væve Bomuldstøj paa de bedre indrettede Vævestole, som brugtes af Vævere ex professo med saakaldte Fløjskytter σ : Skytter, som ved en simpel Mekanisme, bestaaende af en midt for Væveren nedhængende Snor, som bærer den smukt og let forarbejdede Skytte *paa Rullen* og som ved et Ryk eller Kast af Væveren, der holder et Haandtag i sin Haand, *slynges* fra den ene Side af Topstykket til den anden. Vel var det nu ikke min Gjerning at have Tilsyn med disse Arbejderskers Dont i deres Hjem, men Anledning var der dog ofte dertil, som naar man f. Ex. fra Staden hastede med at faa et Stykke færdigt, som var i Væven, og i sin Orden var det altid at jeg saa mig om. Kunde dette ikke ske i min Contortid eller om Hverdagen, saa var der jo min Fritid og Søn- og Helligdagene, der som oftest tilbragtes paa Dragør, og jeg kom da ikke saa lidt i Berøring med Befolkningen. Den bestod som sagt mest af Fruentimmer, af hvilke vi atter hovedsagelig havde med de unge at gjøre. Af disse vare mange smukke, enkelte endog meget smukke, og alle udmærkede de sig mere eller mindre ved smukke Hænder og gode Figurer, som toge sig godt ud i den nationale Dragt, der holdtes højt i Ære. Den var ikke, som de Amagerpigers vi se her i Byen, efterhaanden bleven forvansket ved Indblanding af Kjøbstad-

moder, og jeg behøver forsandt neppe nogen anden Bemærkning end den, at Pigerne altid gik med Tøfler, meget kjønne og smaa, netop store nok til at Hælen ikke sættes paa Jorden, ja, man dandsede ufravigelig med Tøfler, og man gjorde det meget godt. Dands hørte overhovedet til Hovedglæderne. Næsten hver Søndag blev jeg buden „til Gildes“ som det hed, og ved mangen anden Lejlighed saa som Bryllup og Barnedaab blev der ogsaa dandsset. Man blev ved saadanne Lejligheder enig med den ene eller anden, som havde lidt bedre Plads end almindelig, og dér stod da Gildet. Punschebollen fyldtes og Spillemanden betales ved Sømmenskud af Deltagerne, det er: de mandlige, som altid bestod af de tilfældig hjemmeverende unge Sømænd, største Delen Tømmerlærlinge eller som de kaldtes: „Klamphuggere“, fordi de endnu ikke vare *Tømmermænd*. Jeg har aldrig bidraget noget ved saadanne Lejligheder, men det maa jeg sige: jeg var altid velkommen, og de unge Sømænd vare saa liberale, at de behandlede den lille Kjøbenhavner, „Fuldmægtigen paa Fabrikken“, med stor Forekommenhed, skjønt han selvfølgelig kun var der paa de unge Pigers Foranstaltning og for deres Skyld. Dandsene vare mig i Begyndelsen noget fremmede, men lærtes snart. Der var egentlig kun to Slags: „Rundenom“ og „Sextour“. Den første en Vals — et Slags Zweitritt, hvor Damen holdtes med begge Arme omkring Livet, medens hendes Hænder hvilede paa Danserens Skuldre, og denne Svingom endte altid med at

Manden kyssede Pigen, naar han satte hende paa sin Plads. Ogsaa denne Skik lærte jeg snart, men jeg maa dog sige, jeg gjorde Undtagelser, fordi jeg just ikke altid kunde komme til at dandse med dem, jeg nok vilde kysse. Sex-Touren var en Slags Kvadrille med en Indblanding af Reel. Hvem der ikke var buden ved saadan Lejlighed stod da udenfor og tittede ind ad Vinduerne. Man maa nu ikke tro, at Dragør Væverpiger vare, om jeg saa maa sige, de fattigere eller mindre anseelige i Byen. Det var slet ikke Tilfældet. Som andetsteds paa Landet fik ingen Datter Lov til at lægge Hænderne i Skjødet, og at tage ud at tjene kjendte man ikke. Det var i altfald en hel Undtagelse, naar et Pige-barn fra det ene Hus tog hen til et andet som Tyende, fordi man dér ikke kunde undvære en saadan Hjælp. Men Husfliden var nu engang Væveri, og det forhindrede jo heller ikke en Pige fra at give en Haandsrækning i Huset, at hun vævede den meste Dag. Men de flinkeste og dygtigste Væversker gjorde ikke andet, beskæftigede desuden en eller anden lille Pige eller Dreng til at spole. Jeg husker saaledes tydelig, at Byens første Mand, *Matthis Riber* — han var en Slags Embedsmand, men jeg erindrer ikke hans Titel — havde en stor, velvoxen og smuk Datter, ikke saa aldeles ung, som var en af vore Væversker. Overmaade flittig var hun ikke; det mærkedes jo let paa Fabrikken, eftersom Vedkommende sjældnere eller oftere afleverede et færdigt Stykke Tøj; men hun var dog flink nok til at beholde Arbejdet, som fratoges saa-

danne, der gjorde altfor lidt færdigt. Jeg mindes saa tydeligt, hvorledes det var *Ingers* Ønske at komme til at vise mig „sin Fasters Hus“, og endelig udførtes da Planen en Formiddag, da vi begge havde Tid. Huset beboedes alene af nævnte FASTER, som var bortrejst i Besøg hos en Slægtning. *Inger Riber* havde Nøglen til Huset, og da der var bleven gjort lyst for Vinduerne, skred vi gennem det ubeboede Hus, hvor alt fandtes i den fuldstændigste Orden til Beboelse og Brug. Jeg vil ikke forsøge paa at beskrive hvad der i Grunden ogsaa staar temmelig dunkelt for mig, — jeg mener de forskellige Enkeltheder, som forbausede mig. En stor Del af Overraskelsen havde vel sin Grund deri, at man hos Landsbyfolk, hos en Kone uden Familie, fandt en saadan Overflod og Mangfoldighed, der desuden præsenterede sig i en Form, som jeg slet ikke kjendte. Vi kjende jo Alle fra Exners Billeder, hvorledes det Indvendige af en Amagers Bolig ser ud i Henseende til Maling og Tallerkenrækker, Møbler, Sengesteder og Dragkister. Denne Stil var bevaret i „Fasters Hus“; men Alt havde modtaget den yderste Grad af comfotabel Tilsætning. Porcellainet i Rækkerne omkring i Stuerne var fint, vistnok ægte chinesisisk eller japanesisk, og de mange Messingzirater var ganske vist heller ikke indenlandsk Frembringelse. Under det ene Loft hang et stort og kostbart Kompas, som havde ledsaget den afdøde Mand paa hans Rejser, under det andet Loft en fuldstændig Tre-master, fuldrigget og malet, som var en Model af

et kjært Skib. Kruse, Bægere, Kopper og Stager fyldte Dragkistens Overdel, og paa Væggene hang mindre venetianske Spejle i forgyldte Metalrammer. Men selve Stolebetræk, Sengetæpper og den fraværende Ejerindes Garderobe frembød et sjældent og meget broget Skue, og var vistnok heller ikke lidet kostbart.

Der var sikkert Adskilligt af denne Velstand paa Dragør; men hvor velstaaende end Vedkommende vare, de vare deres Herkomst og Dragt tro, og i Dragør fandtes ingen „Kjøbstadsklædte“ undtagen Lods-Oldermandens Familie, og selv dennes Datter har jeg mødt ved et Bryllup i fuldstændig Dragørdragt, dels for Løjer, dels fordi den var meget klædelig og let kunde faas tillaaens for en enkelt Gangs Skyld. Selve Liv og Skjørt vare jo ligefremme nok: sort Klæde med spraglede Borter, det hvide Forklæde — til daglig var det blaat — lagt i mange lange Folder paa Siderne. Men Stadsen var Huen og de mange Tørklæder om Halsen, jeg troer 9 var Minimum, samt endelig Kjæderne over Brystet og de gyldne Bogstaver, som hang tværs over Kjæderne. Naar en Pige hed *Ane Geert* og hendes Fader *Jan Holte*, saa hed hun *Ane Geert Jan Hottes* og havde Bogstaverne *A. G. J. H.* hængende paa sit Bryst, naar hun var i Gala, og havde Raad dertil, vel at mærke.

Der var ingen Kirke i Dragør, og man gik til Hollænderby, en god Fjerdingvej derfra, hvor den Gang *Brun* var Præst,¹⁾ som siden saa mange Aar

¹⁾ Carl Bruun (1805—1883) var 1832—39 Præst i Taarnby paa Amager, 1846—59 Kapellan i Garnisons Kirke i Kbhn. Død som Præst i Sværborg i Præstø Amt.

var Sognepræst ved Garnisons Kirke. For at komme til og fra Hollænderby maatte man passere Fabrik-
kens Vinduer, da Hovedlandevejen løb der forbi,
og mange Gange har jeg set Pigerne gaa i Række,
som man ser det i „En Søndag paa Amager“, syn-
gende i Maaneskin ad denne mest afholdte Spad-
serevej. Ensformigt var mit Liv derude langtfra, og
det varede ikke længe før jeg fik en Kammerat,
Ferdinand Baland, Søn af en Major *Baland*,
som arbejdede inde paa Contoret i Byen, men som
nu skulde ud paa Fabrikken for at hjælpe til dér;
jeg formoder mest for at faa ham bort fra Byen.
Han var meget ældre end jeg og havde tilbragt en
lang Tid, flere Aar, paa Contor i Hamborg, hvor
han vist havde været i en daarlig Skole. Jeg maa
snaarest antage, at det var et Pengeforhold til Fa-
deren, der overhovedet gjorde min Principal til-
bøjelig til at tage sig af ham. Han gjorde dog ikke
mig nogen Skade, det maa jeg sige, og det var da,
naar alt kommer til alt, ham jeg kunde takke, da
jeg efter nogen Tids Forløb atter kom til Kjøben-
havn. Medens vi vare sammen, blev Opholdet jo
adskilligt livligere.

Paa den Tid var Virksomheden bleven betydelig
udvidet, maaske altfor meget; vor Principal havde
fra Udlandet indforskrevet en Damaskvæver (Ja-
quardmaskine), hvilket nok ikke var det værste,
da den saavidt jeg veed drives her endnu, men til-
lige havde han bragt en Fløjlsvæver herind og en
Baandvæver med tilhørende Vævestole og Værk-
tøj. Baandene, saakaldte Forklædebaand, der den-

gang var en hel Handelsartikel især i Forbindelse med Bomuldstøjerne til Forklæderne, kunde vel gaa an, da han først fik alt i Gang, — der blev vævet 30 Baand paa een Gang paa en Væv; men Fløjlet var vist en aldeles forfejlet Ide, hvorved mange Pund kostbar Silke gik i Løbet til Frembringelse af et maadeligt Fløjl. Disse Arbejdere vare imidlertid lidt mere civiliserede end vore egne, og om Aftenen mødtes man, og der blev snart spillet Kort, hvortil *Baland* var meget hengiven. Spillet hed „Solo“ og var meget underholdende; efter hvad jeg kan huske havde det megen Lighed med Lhombre. Jeg havde som Dreng altid været meget heldig i Spil, her var jeg det ikke, og jeg tabte hvad jeg ikke havde at tabe — omtrent 4 Rigsdaler, som dengang var mange Penge. Uagtet man ikke var stræng i sine Fordringer om Betaling og Spillet stadigt fortsattes med op- og nedadgaaende Virkning, blev min Gjæld dog omtrent den samme og trykkede mig meget. Da man senere paa et stort Loft fik indrettet en temmelig simpel Keglebane, hvor dette samme Selskab tilbragte Søndag-Formiddagen, var jeg mere heldig, og da der ogsaa spilledes om Skillinger, vandt jeg i Løbet af nogen Tid saa meget, at jeg kunde betale min Gjæld fra Solospillet. Saa meget havde dette Tab af hvad jeg ikke havde og ikke kunde skaffe pint mig, at jeg fra den Tid af fik et Slags Afsky for Kortspil om Penge, som jeg har bevaret mit øvrige Liv. Det vil vel nok forundre en og anden af mine Læsere, at en Sum af 4 Rdl. kunde øve en saadan

Virkning paa mig; men man vil vel kunne forstaa det, naar jeg bemærker, at mine admitterede Maanedspenge, som min Moder gav mig, var 1 siger: een Mark, som svarer til 33 Øre i nuværende Penge! Imidlertid havde jeg allerede dengang begyndt paa at skaffe mig nogle smaa Extra-Indtægter ved Af-skrivning, men der skulde skrives meget for at erhverve et Par Daler. Længere Tid efter, da jeg atter var beskjæftiget paa *Stahls* Kontor i Byen og havde faaet noget mere af det Slags Arbejde, som jo altid maatte gjøres i Fritiden om Aftenen, naar Ingen saa det, drev jeg det saa vidt, at jeg kunde kjøbe mig en Hat, som kostede 6 Rdl. Det var nemlig slet ikke nødvendigt at have Hat til Confirmationen, skjønt Menigmand gav dog helst sin Søn en høj sort Hat til „at staa i“. Det samme gjaldt Kjolen, og jeg havde ingen af Delene, da jeg kort Tid efter at være kommen i *Stahls* Hus, og efter to Gange ugentlig at være gaaet til Præsten, blev confirmeret af *Dr. Johansen* i Petri Kirke, til hvilken vor Familie endnu hørte fra min Faders Tid, og som jeg, for Barnedaabs Vedkommende, først forlod i 1848, da Krigen med Schlesvig-Holstenerne og Tyskerne udbrød. Min Sidemand Nr. 1 var Baron *Nicolay*, den russiske Ministers Søn, og af Pigerne var Frøken *Gerschou* Nr. 1, Datter af den russiske Generalkonsul, og Frøken *Lehmann* Nr. 2, Søster til *Orla Lehmann*, senere gift med en Schleswig-Holstener, som hed *Lesser*.

Men inden jeg forlader Dragør for bestandig, jeg har nemlig aldrig været der siden jeg den-

gang tog Afsked derfra, maa jeg endnu fortælle, at jeg i Sommerens Løb havde Besøg af Venner og Familie fra Kjøbenhavn, og heller ikke saa sjældent kom til Byen. Men jeg maatte hjælpe mig selv med Befordringsmidlerne. Den tidlige Morgen-Forretning med at udlevere Garn til Væverskerne var selvfølgelig en slem Omstændighed, da den ikke kunde naaes, naar jeg sov i Byen, hvilket derfor ogsaa tilstededes saa sjældent som muligt og helst kun om Lørdagen. Dette var nu heldigvis den Dag, da man, dengang som nu, foretrak at gjøre sine Ungdoms-Partier. Jeg husker derimod, at da jeg engang Mortens-Aften, min Bedstemoder *Beutners* Fødselsdag, udbad mig Tilladelse til at turde tage til Byen — min Principal var selv paa Dragør i sin egen Vogn og kunde have taget mig med sig — men han var vred og gjorde det ikke — erholdt jeg Tilladelse paa den Betingelse at jeg, som maatte gaa de $1\frac{1}{2}$ Mil ind, kunde og vilde være tilstede paa Fabrikken den næste Morgen Kl. 5. Det skete. Jeg sov paa Sofaen hos min Bedstemoder i Sølvgade, Vægteren kaldte Kl. 2 om Natten, og jeg vandrede i Natens Mørke ad Amagerbro til Dragør, hvor jeg ankom i Tide. Jeg nævner dette for at det kan staa fast, hvad man dengang fordrede af unge tjennende Mennesker selv i bedre Forhold, og hvad de unge Mennesker fandt sig i at opfylde. Men jeg er ogsaa stundom redet til Byen paa den gamle Fabrikshest; havde jeg turdet betro mig til den unge, vilde jeg være kommen hurtigere af-

sted, men det turde jeg ikke. Derimod har jeg ofte været paa Vognen, hvor den var for, og det var jeg ogsaa den Juleaften, som jeg skulde tilbringe i Kjøbenhavn. Jeg glemmer den aldrig!

Captajn *Baland*, som førte et temmelig fornøjet Hus, gav den Aften en Maskerade, om hvilken der var blevet meget talt. Jeg skulde ikke med, hvilket vistnok var ganske i sin Orden, da jeg jo var meget ung. *Baland* [s: Sønnen] havde gjort store Anstalter for at sikre sig en af de rigeste Dragørpigens Dragt, som han kunde passe, og Pigen selv indfandt sig med en Paarørende for om Aftenen at iføre ham Dragten med al den tilhørende Pragt af Hue, Silketørklæder, Guldkjæder og Bogstaver osv. osv. Da han var færdig og tilbørlig indpakket, kørte Blegemesteren *Knudsen* for Døren med en lille Trille, som tilhørte Stedets Vognmand *Peter Otto*, og for hvilken man havde sat den unge Hest. Men *Knudsen*, der selv for Aar siden havde medbragt Hesten fra Lyngby til Dragør-Fabrikken, kendte den jo saa godt som Nogen. Han satte sig i det store Sæde ved Siden af *Baland* og jeg paa en Fodersæk bag i Vognen, da jeg vilde benytte Lejligheden til ogsaa at blive kjørt til Byen. Da vi vel vare komne ned ad Vejen til Hollænderby, blev Hesten munter i det lyse klare Frostvejr og tilsidst saa munter, at den trak hele Vognen i Flaben, saa at det ikke var muligt for Kudsken at standse det vilde Løb. Alt hvad han formaaede var ved Omdrejningen i Hollænderby at svinge den tilvenstre for ikke at kjøre

lige ud i Gadekjæret, men i Svinget fløj hele Fadingen af Hjulene. Sædet med de To kastedes hen paa en ophugget Isbunke, jeg blev med min Fodersæk slynget i en anden Retning, medens Hesten med Hjulene løb gennem Præstegaarden og videre; den stod senere i Stalden uden andet paa sig eller med sig end Stumper af Selen. De stakkels To vare faldne slemt. *Knudsen* havde slaaet sin Hofte itu, og *Baland*, — ja det Syn glemmer jeg aldrig! — var slængt med Ansigtet lige i Isbunken, Næse, Mund og Øjne sade i et blodigt Kjød, og han laa besvimet af Smerte. Jeg fejlede Intet, mit løse Sæde havde formodentlig frelst mig. — En Arbejdsvogn med noget Halm kjørte os i Skridtgang tilbage til Dragør. Da vi fik *Baland* op i Huset og Lyset tændt, saa vi først hvor forfærdeligt han var tilredt, og saa den smukke, kostbare Dragt! Den samme elskværdige Pige, som havde pyntet ham, taklede ham nu af med grædende Taarer, dels vel over sin af Blod ødelagte Stads, men vistnok ogsaa over det gruelige Syn han frembød. Der blev hentet Læge, og mange lange Nætter og Dage maatte han slide igjennem, før han forvandt den Juleaftens Maskeradetour. Jeg maatte den næste Morgen, dengang med den Gamle for, kjøre til Byen og bringe de stakkels Forældre og vor Principal den bedrøvelige Efterretning og Grunden til, at man forgjæves havde ventet Sønnen paa Maskeraden, hvor ogsaa Principalens Hustru havde været med.

Det varede temmelig længe, inden *Baland* kom

sig. Da det skete, blev det bestemt, at jeg atter skulde ind til Contoret i Byen, hvorover jeg var meget fornøjet. Det eneste jeg havde at beklage mig over var den Servitut, der lagdes paa Contorpersonalet: skiftevis, medens Madamen — dengang var endnu ikke alle gifte Koner Fruer — spiste til Middag, at passe Udsalget i Forhusets Kjælder, der, som allerede bemærket, passedes af hende. Den Paagjældende fik da sin Middagsmad bragt ned i den Stue, som fandtes bag Udsalget og som vendte ud til Gaarden med et Hjørnevindue, det eneste Sted i Stuen, hvor der var noget Lys og hvor der derfor ogsaa var anbragt en Forhøjning med et lille Bord og en Stol. Vi Contorister holdt ikke meget af denne Bestilling; thi vi skulde jo naturligvis handle med Folk, og det er jo ikke den Slags Forretninger, man er oplagt til, naar de skulle bestrides i Ny og Næ og for en Times Tid ad Gangen. Forøvrigt blev det ikke altid ved Middags-Afløsningen, men Comedie-Aftener udfordrede heller ikke saa sjældent en Substitut. Jeg var nu specielt ikke oplagt til Kræmmer-Næringen og gik meget ugjerne paa min Post, hvor jeg vistnok tilbragte adskillige Øjeblikke med at tage mig en Lur, hvortil jeg nok kunde trænge, naar det erindres, at vi stode op inden Kl. 6 om Morgenen og arbejdede den hele Dag, uden at vi just derfor kom meget tidligt i Seng. Fra denne Boutiks-Virksomhed mindes jeg to Træk, som jeg dog skal fortælle.

Da jeg en Middagsstund paa min Stol ved det

omtalte Vindue mod Gaarden var falden i Søvn, vækkedes jeg ved at man bankede haardt paa Ruden. Da jeg saa op, blev jeg en Dame vaer, som dog strax fjernede sig for at besøge mig ad Nedgangen fra Gaden til Butiken, hvor jeg nu strax begav mig hen. Hun forklarede, at hun var kommen for at kjøbe Noget, men havde fundet Butiken tom, derimod set mig sovende i Bagkammeret. Hun havde gjort Støj paa Disken, baade med Alen og med Saxen, som laa der, men kunde ikke faa mig vækket. Da hun ikke mente at kunne forsvare at lade mig uvækket, var hun gaaet op i Gaarden og havde paa den Maade faaet Liv i mig. Nu sagde hun Farvel og havde over alle disse Gjenordigheder tabt Lysten til at kjøbe! En anden Gang kom en Tjenestepige og kjøbte, hvad der dengang var ganske almindeligt, Tøj til en Kjole (man brugte 9 Alen, og jeg husker godt det var Rosa Changeant) paa Afbetaling. Det vil sige man betalte et Par Daler, og Tøjet blev da liggende til man bragte Resten af Pengene. Da jeg havde maalt de 9 Alen af, bad Pigen mig med den sædvanlige Talemaade: „Klip Dem ikke i Fingrene“ om at maale godt, og jeg kneb da heller ikke paa $\frac{1}{2}$ Alen eller saa, og dermed var Forretningen sluttet og Tøjet afrevet og henlagt til Berigtigelse. Da Pigen nu nogen Tid efter skulde hente sin Kjole og betale Resten, fik hun isinde at udbede sig Stykket byttet med et andet Mønster, hvorpaa man ogsaa kunde gaa ind, da Alle brugte netop det samme Maal til en Kjole. Ulykkeligvis var det

dengang Madamen selv, som underhandlede og forinden Afhentningen skulde maale det henlagte Stykke Rosa og fandt, at dette nærmere holdt 10 Alen end de kjøbte og i Regning førte 9 Alen. Jeg Ulykkelige blev strax kaldt ned og til Regnskab, kjendte Pigen og kunde kun forklare for Madamen, at da hun havde bedt mig ikke klippe mig i Fingrene, havde jeg taget mig iagt og var saa kommen til at flytte dem lidt vel meget. Men jeg indrømmede, at jeg ikke passede til den Forretning og skulde heller ikke have noget imod at blive afløst fra Bestillingen.

Dette førte til, at jeg fritoges for Butikstjeneste til Misfornøjelse naturligvis for de andre, der derved maatte komme der saa meget oftere. For at jeg dog ikke skulde jubilere for meget, decreteredes der mig Stuearrest den Søndag, som ellers vilde være falden i min Lod. Jeg har nemlig glemt at nævne, at Søndagene ogsaa gik paa Tour mellem Personalet, da Madamen skulde være fri og Butikken den Tid rask væk blev holdt aaben undtagen netop i Kirketiden, da 2 Vægtere og 2 Politibetjente gravitetiske vandrede gennem Hovedgaderne, for at overbevise sig om at Ingen syndede derimod. Det forstaaer sig, at de saa ikke efter, om Dørene vare lukkede eller blot stode paa Klem. Desuden saa man ganske bestemt med forskjellige Øjne paa de forskjellige Udsalgssteder, alt efter som de forskjellige Handlende forstod at affinde sig med Vægtere og Politi, naar

disse til Helligdagene, navnlig til Nytaar, ønskede „glædelig Fest“.

Denne min Stuearrest blev dog ogsaa afskaffet, da jeg ved at bryde den uden Tilladelse havde reddet vor Vogn fra at blive aflæstet i Amagerports Ravelin, fordi dens Passeersedler ikke vare i Orden. Der var jo dengang et strængt Told- og Consumptions Eftersyn ved alle Stadens Porte, og da jeg blev kaldet til Hjælp ved et Bud fra Kudskens, frelste jeg fra Vaanden, og min Løn blev da fremtidig Pardon. I det Hele holdt man af mig, man var ikke fri for at gøre Forskjel, og Noget bidrog det sikkert, at jeg omgikkes og havde Venner blandt Byens „anseete Folk“, som jeg vel tør kalde dem. Det gjorde f. Ex. et dybt Indtryk paa min Madmor, da Fru *Garrigues* efter at have gjort et betydeligt Indkjøb i Butikken og betalt med en Hundrededaler-Seddel, som man ikke kunde vexle, kom med den venlige Anmodning, om da ikke lille *Bramsen*, som vistnok besøgte hende den Aften, maatte medbringe, hvad hun skulde have tilbage!

Madame *Stahl* var en smuk Kone, ikke meget begavet og jeg troer ikke meget godmodig, hverken mod sin Mand eller mod Kunderne i Butikken, men hun kunde være meget elskværdig og var det altid mod mig. Der var ikke sjældent Selskab om Aftenen, og vi unge Mennesker fra Contoret vare da altid budne. Engang var der ogsaa Bal. Man havde laant en stor Sal nedenunder i Mellembygningen, hvor der var et Slags Møbelmagazin,

og der dandsede man, medens den øvrige Selskabelighed foregik i de andre Lokaler. *Stahl* var en Søn af en i sin Tid bekendt Dandselærer *Stahl* og Broder til nulevende Fru *Beckwith-Lohmeyer*, som dengang var Festens Dronning paa Ballet.¹⁾ Paa Omgangen og den daglige Behandling havde jeg Intet at sige, men der fordredes meget af os unge Mennesker, og det var ganske almindeligt, at der henad Aarsafslutningen tidt arbejdedes til sent paa Aftenen, og i Aarets sidste Dage om Nætterne, for at kunne optage de omfangsrige Beholdninger, der bestode af saa mange forskellige Gjenstande, hvoriblandt dog Garn i alle Former spillede Hovedrollen; og Garn, upakket og løst, er en meget besværlig Artikel at omgaas, naar den ikke kan vejes, men skal tælles op efter Feddene. Jeg var derfor efterhaanden betænkt paa at søge en anden Plads, og da helst en, hvor jeg kunde vente mig i alt Fald en Begyndelsesgage. Her havde jeg intet uden fri Station, min Moder klædte mig, og Lommepenge havde jeg ingen af, 3: jeg havde som sagt *en Mark* om Maaneden og, da det blev vel knapt, engang imellem en Mark til et Fjerdingspund Louisiana-Røgtobak. Jeg har siddet oppe 5 à 6 Nætter for at gjøre et Arbejde, som *Baland* havde ladet ligge ugjort — de i Fabrik-Journalen foreskrevne Calculationer over hvert Stykke forarbejdet Tøj — for i Betaling at faa c. 50 Stk. Cigarer, som han ikke selv vilde ryge,

¹⁾ Amalie Beckwith-Lohmeyer f. Stahl, død 1877, var Enke efter Institutbestyrer Charles William Beckwith-Lohmeyer, død 1874.

fordi de ikke vare gode nok, og jeg erindrer tydeligt den Følelse, hvormed jeg beskuede denne surt erhvervede Skat. — Det gik heller ikke *Stahl* godt i hans Forretning. Det blev snart bemærket, ogsaa af os Unge. Han var bestandig i Pengeforlegenhed. De nye Foretagender paa Dragør bidrog deres, men han havde ikke den fornødne Driftscapital; han selv maatte give megen Credit, og uagtet han ikke ødelagde sig i Gager til sit Personale — Kassereren *Primon* og en gammel Bogholder *Saubrey*,¹⁾ som kun kom til visse Tider, vare de eneste, der havde Gage — saa kostede dog det hele Apparat ham meget, og de Penge, han benyttede, have ogsaa ganske vist været ham for dyre.

PAA GROSSERER SØREN JACOBSENS CONTOR.

Jeg forlod *Stahl* i Foraaret 1836 for at paatage mig en Plads paa Contoret hos en Grosserer og islandsk Kjøbmand *Søren Jacobsen*, en Plads der netop var bleven ledig, fordi den unge Mand, en *Schleisner*, Broder til den vordende Læge, nuværende Stads-Physicus, der var en god Ven af min Broder *Peter*, ikke vilde finde sig i *Søren Jacobsens* brutale Behandling, som kulminerede i, at han gav *Schleisner* et Ørefigen. Jeg mente, at jeg

¹⁾ Rimeligvis Krigsassessor Georg Christian Primon, død 1860, 70 Aar gammel, og Bogholder Ernst Nicolai Saubrey død 1843, 74 Aar gammel.

desuagtet nok turde give mig ind derpaa. Der var en Gage forbundet med Pladsen, hvis man var vel tilfreds med mig, af 100 Rdl., og det var jo meget tillokkende. Jeg opsøgte Manden, der ejede Gaarden Bag Børsen Nr. 77, som med sin Plads og Pakhus vendte ud til Kallebodstrand.¹⁾ Han tiltalte mig ikke ved sit Væsen, dog var der noget hos ham, som man syntes om, og da jeg havde sagt ham, hvem jeg var en Søn af — jeg troer det imponerede ham, at *David*, der dengang indtog en temmelig fremtrædende Stilling i det vaagnende politiske Liv, var min Svoger — bleve vi enige om, at jeg skulde tiltræde saa snart min Principal vilde lade mig gaa. *Stahl* var ikke meget tilfreds med at miste mig, men Billigheds Hensyn og vel sagtens Følelsen af, at det gik tilbage med ham, gjorde at vi skiltes ad som Venner. — Jeg har bestandig siden staaet i et venskabeligt Forhold til Hr. *Stahl*, der lever endnu, styrende sin gamle Forretning som Bomuldstøjs Fabrikant, rigtignok i en betydelig mindre Maalestok. Han har havt trange Tider, og en Snes Aar efter at jeg havde forladt hans Hus, ikke stort mere end en Dreng, blev det min Opgave at skaffe ham Accord med hans Creditorer. Jeg har den Fornøjelse, naar jeg møder min første Principal med sin *anden* Kone, at han med Erkjendtlighed og Tilfredshed mindes baade vort Forhold fra tidligere som fra senere Tid.

Inden jeg flytter til mit nye Hjem Bag Børsen

¹⁾ Den sydligste Del af nuværende Slotsholmsgade.

Nr. 77 i en lang En-Etages Sidebygning, hvis Bagside laa, hvor nu den sydlige Side af den nye Christiansgade løber, og i hvis Ende nærmest til Indgangen gennem Porten fra Gaden mit store og rummelige Værelse laa, medens 2de andre Værelser i den modsatte Ende optoges af Contoret, skal jeg opholde mig lidt ved Beskrivelsen af min nye Principal. *Søren Jacobsen*, der var en Bagerson fra en af Sjællands Kjøbstæder, havde oprindelig været Hørkræmmer paa Vestergade og der gjort hvad man kalder gode Forretninger. Han var et afgjort Speculations-Menneske, men havde Intet lært og havde navnlig ikke tilbørlig Respect for Orden og Bogføring. Hvad der til Nød kunde række til, saalænge der var Tale om en Butiks-Forretning, en simpel Kladde og et taaleligt enkelt Bogholderi, det slog ikke længer til, da han begyndte paa de store Foretagender og indlod sig i de dermed uadskillelige Creditforhold. Han indlod sig paa alle mulige Speculationer, og der behøvedes kun en lille Anledning, for at han deri saa en Opfordring til at indlade sig paa et voveligt Foretagende. Følgen var da ogsaa, at han i 1836, da jeg kom til ham, allerede 2de Gange var gaaet Fallit.

Med disse Fallitter hængte det dog anderledes sammen end sædvanligt. Det var ikke alene hans vovelige Foretagender, der foranledigede dem, men hans slette Dispositioner, der naturligvis fik større Indflydelse, jo større hans Foretagender og dermed forbundne Skuffelser og Fejlregninger vare.

Naar han ikke havde kunnet møde sine Forpligtelser, da var dette, som det begge Gangene viste sig, ikke fordi han manglede Midlerne dertil; disse vare kun ikke for Haanden, idet han havde kjørt sig fast. Følgen var da begge Gange, at han betalte alle sine Creditorer fuldt ud med Renter, og endda havde Noget til at begynde med igjen, ikke at tale om, at han jo maatte beholde sin Credit, i det mindste til en vis Grændse. Han var og blev imidlertid uforbederlig; thi da jeg kom paa hans Contor, var han allerede midt i det igjen.

De største Foretagender vare ham ikke for store, navnlig sendte han Hvede til New York, hvor der det Aar var Brug for denne Artikel, formodentlig paa Grund af Misvæxt. *Jacobsen* sendte en Ladning derud til et Hus, som blev ham opgivet af *Hambro & Søn*, og det varede heller ikke saa meget længe inden vi havde en Forhandlings-Regning, efter hvilken der paa denne ene Ladning var fortjent over 20,000 Mk. Banco. Naar jeg siger: „ikke meget længe“ maa det dog ikke glemmes, at man dengang endnu sendte sin Post til Amerika pr. Sejlskib. Da Damperne begyndte at gaa over Atlanterhavet, var det kun med større Mellemrum, og ligesom Danmark, og navnlig da Kjøbenhavn, i den Tid kun stod i Forbindelse med Udlandet over Hamborg, hvortil der afgik Post to Gange ugenlig, nemlig Tirsdag og Fredag Aften, saaledes stod den gamle Verden kun i regelmæssig Postforbindelse med den nye ved Paketter fra

Liverpool og fra Havre, siden ved Dampskibe fra England, Southampton, een Gang om Maaneden. Der gik dog altsaa omtrent en Maanedes Tid i det heldigste Tilfælde, inden et Brev naaede os fra New York, og der havde saaledes været Tid nok til en væsenlig Forandring i Conjunctionerne, da vi fik Forhandlingsregningen, end sige da inden de nye Ladninger Hvede, som *Jacobsen* strax skred til at expedere derover, kunde ankomme. Han købte al den første Qvalitet gode tørrede Hvede, som fandtes her i *Suhr & Søns* Hænder, og jeg erindrer meget vel, at vi maatte have Politiets Tilladelse til ogsaa om Søndagen, for ikke at tabe nogen Tid, at turde indlade ved Suhrs Pakhus i Nyhavn. Den første Ladning, som fulgte efter, kunde akkurat bære sig, men paa alle de andre, som fulgte efter i Hælene, fik *Jacobsen* vist ikke en Skilling; de slog til for at betale Omkostningerne med, men ikke mere.

Saadan gik det ham oftere, og der behøvedes ikke mange af det Slags Speculationer, for at Tabene ved dem slugte Udbyttet af hans ellers gode Handel med Provindskjøbmændene i Hørkramvarer og i det Hele med Varer fra Island, hvor han havde et Etablissement. — Det varede da heller ikke længe, før han atter var kjørt fast og maatte likvidere. Stort mere end et Aar var jeg der ikke, men meget skete i hint Aar i det Jacobsenske Hus. Han giftede sig nemlig med en gammel eller dog ældre Pige, Jomfru *Ørslef*, og jeg var med til hans Bryllup, som jeg var med til

hans tredje og sidste Fallit. Commissairer i Boet vare Etatsraad *Suhr* og Cancelliraad *Dahl*; Revisorer, som det kaldtes, den lille *Jens Schou* hos *Edvard Hvidt* i Forhuset og jeg, som saaledes altsaa for en Tid havde Beskjæftigelse, den jeg dog ikke benyttede mig af, da der tilbød sig Lejlighed for mig til at faa en Plads hos *Hambros* ude paa deres Etablissement paa *Bodenhoffs Plads*. Men forinden jeg flytter derud, vil jeg endnu opholde mig nogle Øjeblikke ved *Børsen*.

Jeg fandt strax, da jeg traadte i Tjeneste hos *Jacobsen*, at han var en sær Patron og en grov Karl. Heldigvis for mig bemærkede han ogsaa, at jeg var, hvad han vist har kaldt en fin Plante, som han dog ikke havde Lyst eller Mod til at knække. Han havde paa den Tid to voxne Sønner hjemme, begge paa Contoret, og en gammel Bogholder *Weywadt*,¹⁾ som havde været hos ham en Snes Aar og set hans gode som hans onde Dage, uden dog at have kunnet formaa ham til at underordne sig den simpleste Forretningsorden, ja uden at kunne formaa *Jacobsen*, der selv var Kasserer, til at holde nogen Kassebog! Der kunde i Contoret holdes Bog over det *Indkomne*, saaledes at Folk dog ikke to Gange bleve krævede for det samme Beløb, men alle Regninger betalte *Jacobsen* selv, og naar der var højt Vande i Kassen, det vil sige i Pulten, saa har jeg set Sedlerne flyve ud til Siderne, naar *Søren* smækkede Pultklappen til. Det var med den

¹⁾ Handelsbogholder Peter Erichsen Weywadt døde 1838. Han var gift med *Nicoline Marie Cathrine Købke* (1787—1841).

største Varsomhed og Ydmyghed, at *Weywadt* turde tilliste sig saadanne Oplysninger om Ind- og Udbetalinger, som vare absolut nødvendige for Bogføring og Correspondance, og det hændtes, at *Jacobsen* havde gjort Proforma-Omsætninger med Vexler (Ryttervexler) paa en halv Snes Tusind Rigsdaler, om hvilke vi paa Contoret intet vidste, til de vare forfaldne.

Han var meget tidlig paa Benene om Morgenens i sin graa Frakke og med Huen paa Hovedet samt Piben i Munden. Jeg havde Besked om at være paa Contoret Kl. 8 om Morgenens, men da jeg kom den første Morgen, var han paa sin Plads. Jeg vilde da være lige saa tidlig som han og kom derfor den næste Dag noget tidligere og saa fremdeles, men fandt ham altid enten paa sin Plads ved Pulten eller i Gaarden hos Folkene. Han hjalp mig selv ud af Forlegenheden ved at sige mig noget haanlig, at jeg ikke skulde gjøre mig Ulejlighed med at komme saa tidlig som han. Ved at spørge hans Factotum, den betroede Kudsk, fik jeg den Besked, at han indfandt sig Kl. 4 à 5 hver Morgen paa Pladsen. Det var derfor intet Under, at han gik i Seng Kl. 9. Vi spiste til Middag Kl. 12 à 1 og levede paa god, sund Kost, der dog dengang ikke tiltalte mig, som endnu ikke havde lært at sætte Pris paa Kaal, Ærter, Flæsk, Klipfisk, Grød etc., hvilket jeg heldigvis senere har lært.

Han havde ved min Ankomst til Huset en Husjomfru, Jomfru *Pagh* fra Jylland, en stor, ganske kjøn Dame, men noget skabagtig og ikke fri for at

gjøre sig lækker for den gamle Grosserer, som imidlertid gjorde temmelig Nar af hende. Vi fik vor The med godt og rigeligt Smørrebrød ned paa Contoret Kl. 7, og dermed var Dagens Maaltider forbi, om ikke just Dagens Arbejde, der idetmindste for Postdagens Vedkommende gjerne trak ud til Kl. 8 à 9. Ingen af Sønnerne kunde skrive andet end Dansk, og deres Haandskrift var maa-delig nok. Min Forretning var det da at besøge den hele Correspondance med Indlandet, der blev conciperet i et forfærdeligt Sprog af *Søren* selv og derefter renskrevet af mig. Men den tyske Brevvexling, der ikke var ringe, da alle Bankforretninger (Blanco) dengang gjordes paa Hamborg, og fordi al Correspondance med England og Amerika ogsaa kunde besørges paa Tydsk; den besørgede jeg alene, det vil sige, efter at *Søren* havde givet mig en dansk Concept. Da jeg kunde Tydsk meget godt, — jeg var confirmeret i Petri Kirke, — kunde jeg ogsaa skrive et Brev; men *Søren* ønskede det skulde være, hvad jeg vil kalde Dansk-Tydsk eller Jydsk-Tydsk, og rettede uden videre i mit rigtige Sprog. Engang blev det mig for galt, og jeg gik op i Forhuset til *Ed. Hvidt*¹⁾ og erholdt dennes Kjendelse for, at hvad jeg havde skrevet var rigtigt. Naar nu Brevene vare skrevne og copierede, hvilket dengang gjordes med Pennen i de voldsom store Copibøger, med hvilke de jo atter maatte confereres, — heri havde jeg dog god Hjælp

¹⁾ Assurancemægleren, Direktør for „De private Assurandører“ Edouard Julius Hvidt (1806—82).

af den ene Søn, — den anden havde Pakhuset og de islandske Expeditioner under sig, — saa skulde Brevene paa Posthuset, og ogsaa dette blev ikke sjældent min Gjerning, thi noget Bud havde vi ikke. At indkassere Regninger tog mig mangen Formiddagstime, og der var i det Hele ikke meget hvori jeg ikke tog Del, hvorved den gamle *Weywadt* var mig en god Læremester.

Han var ikke nogen glædelig eller livlig Medarbejder og var meget fortrykt i sine Pengesager, — det mærkede jeg snart. Af den Grund maatte han være ganske overordentlig varsom med *Søren*, der havde ham med Hud og Haar og behandlede ham mange Gange som en Hund. *Weywadts* Tanker vare da ogsaa ofte langt borte fra hans Arbejde, og det var pinligt i højeste Grad for mig at se og høre ham beskæftiget med at konferere Overførslerne fra Dagbog til Hovedbog, gjentagende 3 à 4 Gange den samme Post, forinden det den 5. Gang lykkedes med nogen Bevidsthed om, hvad det var han læste. Men akkurat var han; det tog ham kun paa denne Maade en uforholdsmæssig lang Tid. *Weywadt* var som Følge af sine smaa og trange Kaar meget spændt paa Lotteriets Trækning. Dengang var det Tallotteriet, som var Gjenstanden for de Flestes Speculation, og den store Gevinst, 50.000 Rdl., blev anset som den yderste Grad af menneskelig Lykke. Det var da ogsaa hans stadige Omkvæd: Hvem der kunde vinde de 50.000 Rdl.! Da jeg engang, for at give ham Lejlighed til at udtale sig, maaske ogsaa for at skaffe ham den bil-

lige Fornøjelse, som Børn have saa tidt, naar de udenfor et smukt udstyret Boutiksvindue udsær sig, hvad de vilde have, *hvis* de kunde vælge og tage for sig af Retterne — spurgte ham, hvad han da vilde gøre, naar han nu vandt dem, — svarede han mig med foldede Hænder og alvorlige, men tillige straalende, Blikke: „Jeg vilde gaa ind i mit Kammer, lukke min Dør, falde paa mine Knæ, takke Gud og bede ham give mig Forstand og Ro til at gjøre et godt og rigtigt Brug af dem!“ Destoværre fik han dem aldrig. Jeg troer dog, at han til sin Død forblev i en taalelig Stilling; hos *Søren Jacobsen* endte han snart efter den tredie Fallit og min Bortgang, da *Jacobsen* nemlig blev syg og døde, plejet til det sidste af sin nye Kone (*Jfr. Ørslev*), der i hans Hus ikke fandt andet end Sorg og Modgang. Hans Bo betalte endnu engang, hvad man nutildags ikke anser for ilde, 50 pCt., og saa blev der endda, jeg troer 16000 Rdl. tilbage, som man voterede den efterlevende Enke.

Det Liv og den Levemaade, man førte hos *Jacobsen*, kom imidlertid ikke lidt i Strid med mine Ønsker og mine Vaner. Det var tilladt, naar jeg gik ud om Aftenen, at blive ude til Kl. 10. Saa længe skulde Kudsken lukke mig op, naar jeg ringede; naar jeg vilde blive længere ude, maatte jeg bede *Jacobsen* om at faa Nøglen *til Laans*. Dette skete dog kun, naar jeg var indbudet et eller andet Sted. *Søren Jacobsen* var en i sin Tid bekjendt og temmelig mærkværdig Mand. En brutal Despot og dog et temmelig blødt Gemyt. Mod sine Børn

var han nøjeseende og naturligvis ikke liberal. Mest blev dette følt af Nr. 3, *Georg*, som var bleven Student, men slet ikke fik Lov til at føre Studenterliv. Han skulde læse, og var derfor henvist til at være hjemme Kl. 10. Det kjedede ham naturligvis, og da han fik sig en Portnøgle gjort, gav han mig en med. Hvorledes *Jacobsen* fik at vide, at Sønnen var for længe ude, det veed jeg ikke, men Følgen var, at jeg en smuk Morgen uden videre af den Gamle blev affordret den Nøgle, som *jeg* havde, saaledes at Alt indtraadte i status quo ante. Imidlertid havde *Søren Jacobsen* efterhaanden vist mig mere og mere Interesse, og da han atter var bleven gift — jeg var med til hans Bryllup — tog han mig engang med paa Jule-Bal i „Det forenede borgerlige Selskab“, hvorhen han ogsaa bragte sin ugifte Datter *Johanne*, senere gift med Vinhandler *Hans Ludvig Jørgensen*; den ældste var gift med Urtekræmmer *Velschow*, kaldet *V. Elskov*. Det hændte sig nu, at jeg Dagen efter var buden til Bal hos *Peter de Coninck*, og da Arbejdet den Dag, som Følge af de forudgaaende mange Helligdage, havde været betydeligt, bleve vi først sent færdige paa Contoret. Da jeg endelig Kl. henved 8 kom tilbage fra Posthuset og skulde til at slutte af for Dagen, tog *Søren* Afsked med de Ord: „Ja, *Bramsen*, nu skal det nok gjøre godt at komme i Seng!“ Ingenting laa mere fjernt fra mine Tanker. Der stod jo kun tilbage for mig at erhverve mig Portnøglen. Til min gamle Krigskammerat, Bogholder *Weyvadt*, havde jeg jo betroet mig iforvejen, og

det var da ham, der hjalp mig, idet han paa sin gamle beskedne Maade ytrede, at det var nok ikke det, jeg længtes efter. Denne mystiske Antydning havde nær indbragt den Gamle nogle Grovheder, men jeg afbødede Stødet ved at fortælle, at jeg var buden til Bal hos *de Conincks*. Det Ansigt, hvormed han udbrød: „Til Bal! Men De var jo til Bal inat!“ var i høj Grad beskrivende for Manden. Det var øjensynligt aldrig faldet ham ind, at man overhovedet kunde indlade sig paa saadanne Vidtløftigheder hurtigt efter hinanden — men Aftenen efter! Han saa lidt paa mig, som mistvivlede han om at den lille, blege, spinkle Fyr kunde overleve det Kunststykke; men saa slog han til Kasket-skyggen, saa Huen røg ned i Nakken, svingede sig om paa Hælen med de Ord: „Ja, for mig gjerne!“ som havde han sanctioneret det mest vanvittige, noget tænkende Menneske kunde finde paa — og sagde Godnat. — Han skulde have vidst, hvor vidt jeg senere drev det! Jeg kom paa Bal eller til Selskab med Dands ikke alene Aften efter Aften, men jeg har ikke saa ganske sjældent været buden til 2 Steder paa een Aften og engang paa 3. Om at *kjøre* til eller fra saadant Bal var der ikke Tale, før maaske det sidste Aar af mit Ophold herhjemme, altsaa 1839. Dandsesko og hvide Strømper med et Par tykke Uldstrømper udenom, udgjorde Befordringen. De dobbelte Invitationer maatte dog benyttes med stor Varsomhed, thi Ingen holder jo af, at man forlader det Hus, hvor man er buden til Gjæst, for et andet Hus, og det har en af de

Gange, jeg risikerede det, kostet mig adskillig Fortrydelse. Det var hos Fru *Rothe*, Præsten *Rothes* Børn kaldte hende Tante *Grethe*, og hun boede paa daværende Ulfeldts Plads. Der var alt, hvad jeg kunde ønske mig, undtagen et Par gode Veninder, som jeg derimod var sikker paa at træffe hos gamle *Fru Duntzfelt*, hvor der ogsaa var Dands, og hvor min Ungdoms kjæreste Veninde, *Hilda Kyhl*, ventede paa mig med Cotillon. Jeg husker endnu i dette Øjeblik det Smil, hvormed hun modtog mig tværs over Balsalen, da jeg kom tilsyne i den modstaaende Dør. Men jeg blev aldrig mere bedt til Tante *Grethe*, og Uhøfligheden, som var bleven opdaget, blev mig ikke tilgivet.¹⁾

CONTORIST HOS C. J. HAMBRO & SØN.

Efter at *Søren Jacobsens* Bo en ganske kort Tid havde været under Behandling, blev jeg af daværende Creditoplags-Skriver *Hans Dalberg* underrettet om, at en ung Mand pludselig havde faaet sin Afsked fra Møllecontoret, og at der altsaa maatte antages at være en Plads ledig. Samme Dag gik jeg til min Svoger *David*, talte med ham derom og bad ham være belavet paa at tale

¹⁾ En ret vidtløftig Redegørelse for de Told-Bedragerier i større Stil, særlig ved Kredit-Oplag af Kornvarer, saaledes som de blev drevne af *Søren Jacobsen* og andre Grosserere paa den Tid, forbigaaes her, da de kun har speciel Interesse. Forf. ender med udtrykkelig at sige, at „de Hambroske Møller“ (C. I. Hambro & Søn, A. N. Hansen og Alfred Mansell) aldrig indlod sig paa slige „Toldmanøvrer.“

min Sag. Efter *Dalbergs* Raad begav jeg mig ud til *Bodenhoffs* Plads, hvor jeg skulde søge Hr. *Mansell*, efter Beskrivelsen en lille, mørkladen Mand i lyse (Møller) Klæder. Da jeg kom til *Knipelsbro*, (den gamle naturligvis), var den optrukken, medens et Skib passerede. Da den gik ned, og den paa begge Sider ventende Mængde strømmede over, stod jeg Ansigt til Ansigt med en Mand, der ganske svarede til den Beskrivelse, jeg havde faaet af Hr. *Mansell*. Jeg spurgte mig for, fik bekræftende Svar, sagde ham mit Ærinde, nævnede mit Navn, berørte Svogerskabet til *David* og blev bestilt ud til næste Dags Morgen. Da *Mansell* talte til *Hansen* om mig, havde allerede *David* talt med *Hansen*, og Følgen blev, at man engagerede mig, saa fremt man i *Søren Jacobsens* Bo vilde lade mig gaa strax. Dertil gav *Etatsraad* — dengang *Agent* — *Suhr* sit Minde, og jeg var dermed antaget. Hos *Jacobsen* skulde jeg have Rdl. 150 det første Aar, jeg husker ikke, hvad man stillede mig i Udsigt hos *Hambros*, men man var meget liberal, og den første Nytaarsdag gav man mig 100 Rdl. foruden min Gage, uagtet jeg ikke havde været der ret mange Maaneder.

Hvis jeg vilde gjøre Indtryk af, at alt dette foregik, uden at *Nogen* omkring mig deltog i, hvad der angik mig, da var det stor Uret. Jeg havde bestandig været knyttet til min Moder og den øvrige Familie. Vi saaes jo ikke meget eller ofte, men vi vare paa alle Sider ret vel fornøjede med Tingene, som de gik. Nu indtraadte jo den store For-

andring, at jeg selv skulde holde mig med Kost og Logis, med andre Ord, jeg kom nu til at bo hjemme hos min Moder, som skaffede Plads, uagtet vor Lejlighed ikke var stor. Vi boede dengang, saavidt jeg veed, endnu i Sølvgade (418 B), men flyttede meget snart derfra til Kultorvet (Hjørnet af St. Gertrudstræde), hvor jeg fik et prægtigt Værelse sammen med min Broder *Peter*, der var midt i sine Studeringer. Men ogsaa andre Mennesker havde fattet Godhed for mig, og den Omgang, jeg fra den Tid efterhaanden fik, havde en meget væsenlig Indflydelse paa hele mit fremtidige Liv.

Hvis jeg skal give disse Bekjendtskaber Anciennitet efter Tilknytningspunktets Ælde, da maa jeg begynde med Familien *Gotschalck*, som beboede en Gaard i Amaliegade ved Siden af Prinds Christians Palais, den samme som endnu ejes af en Søn — netop det ovennævnte Tilknytningspunkt. Med *Kjerulf Gotschalck*, Husets nuværende Chef¹⁾ og som er ganske paa min Alder, havde jeg søgt Skole fra mit femte Aar i St. Petri Realskole; og endnu medens min Fader levede tilbragte jeg en Dag i det Gotschalckske Hus, som gjorde et dybt Indtryk paa mig. Det var *Kjerulf Gotschalcks* Fødselsdag, og i den Anledning havde han et Antal Drengene til Middag eller snarere den hele Dag. Ejendommen vender som alle Nabogaardene ud

¹⁾ Den senere Grosserer John Kjerulf Gotschalck (1820—89), Søn af Grosserer Frederik Gotschalck (død 1869) og Marie Frederikke Kjerulf (død 1870). Han traadte ind i Faderens Forretning 1852. Han var gift ^{1o} med Bertha Scharff (død 1850, 22 Aar gammel) og ^{2o} med Johanne Rosing (1827—90). Han og Broderen Peter Frederik Gotschalck (1816—74) overtog Firmaet 1858.

til den saakaldte Larsens Plads, og vi havde jo altsaa et forførdeligt Areal at tumle os paa, da der blev leget Røvere og Soldater. Det hele Hus, Trappegang og Gaard fremstillede sig for mig som et Fepalads; jeg havde jo ikke tumlet mig mange andre Steder end i Gaarden i Lille Kirkestræde Nr. 100. *Kjerulf Gotschalck* forbausede mig ved en Kasse med Værktøj, som hans Onkel havde skjænket ham, og som forekom mig Noget af det Mageløseste jeg havde set. Jeg maa allerede dengang have haft en Svaghed for Damerne, thi der var en Stund paa Dagen, hvor jeg fandt mig selv legende med den lille *Lucinde*, vel nok et Par Aar ældre end jeg, der beværtede mig med The af sine smaa Kopper etc., hvortil jeg naturligvis heller aldrig havde set Magen.¹⁾ Jeg havde jo overhovedet set meget lidt af det Slags, og det Hjem, hvori jeg var opvoxet, var meget forskjelligt fra dette. Jeg husker det store Bord i den store Sal, hvor jeg siden efter saa ofte har moret mig som Voxen. Jeg husker, at der blev drukket Champagne og at vi ved Desserten *hver fik en hel Appelsin*; jeg tog naturligvis min hjem med, det vilde aldrig kunne falde mig ind at spise en *hel Appelsin* alene! Og det varede vist temmelig længe inden jeg lærte det.

Men fra den Dag og til det Tidspunkt, jeg nu har naaet i mine Erindringer, var der intet andet Tilknytningspunkt mellem *Gotschalck* og mig end

¹⁾ *Lucinde Gotschalck* (død 1888) blev gift med Grosserer P. C. Knudtson (1789—1864), og Søsteren *Ida Frederikke* (1811—86) med Grosserer, Etatsraad *Christian August Broberg* (1814—77).

hvad man kunde vente, hvor Skolekammeratskabet ophørte saa tidligt, og hvor jeg allerede gik i den praktiske Gjerning, medens han gennemløb den hele Rejse i Mariboets bekjendte Realskole.

Men saa kom Forandringen, — mit Bytte med *Søren Jacobsen* for *Hambro*, min Hjemflytning i Stedet for Baandet i *Søren Jacobsens* Hus; og den mere selvstændige Stilling, som selvfølgelig fulgte med, at jeg nu fortjente noget. Hidtil havde mine Indtægter bestaaet i hvad jeg kunde fortjene ved Afskrivning. Jeg havde jo dog nogen Fritid, navnlig mangan Lejlighed paa Contoret baade hos *Stahl* og hos *Jacobsen*, og min første sorte Hat betalte jeg med, hvad jeg havde fortjent for nogle Søndag Formiddage at skrive hos *Orla Lehmann* efter hans Diktat. Ogsaa for *Suenson* i Admiralitetet (den saakaldte Svend Tykmaas)¹⁾ førte jeg Journalen over de af Admiralitetets Embedsmænd fra Udlandet hjemsendte Rapporter. I det Hele var dog det Slags Indtægter saare ubetydelige sammenlignet med hvad man nu anser for passende Lompenge. Kunde en Femrigsdaler-Seddel fortjenes engang imellem, var det store Ting. — Overgangen til den gagerede Plads hos *Hambros* maatte jo medføre en stor Forandring, og den Omstændighed, at jeg nu havde min Aften fri efter Contortiden og ikke meget til at drage mig hjem til min Moders Hus uden for at gaa til Sengs, bragte mig til „Athenæum“, hvor jeg blev Medlem. Der traf jeg da regelmæssig *Kjerulf Gotschalck* og min

¹⁾ Etatsraad, Kontorchef i Admiralitetet Jean Nikolas Suenson (1799—1887).

Skolekammerat fra Efterslægten, *Sigvard Blom*, som var paa Gotschalcks Contor og havde sluttet sig stærkt til *Kjerulf*, der ligeledes arbejdede i Faderens Forretning.

Jeg vil her nævne som den næste Familie, der spillede en Rolle i mit Ungdomsliv, den *Blomske*. Faderen var Murmester og Officeer i Brandcorpset, en jevn, men prægtig og hæderlig Mand, som ved egen Flid havde arbejdet sig op til en anset Haandværker og velstaaende Mand. Han ejede forskellige Ejendomme her i Staden, og i Gaarden næst ved Hjørnet af Dronningens Tvergade i Kronprindsessegade [nuv. Nr. 36] boede han selv i Stueetagen, Kammerherre *Hoppe* paa 1. Sal og Professor *Weyse* paa 2. Sal. Familien bestod af den Gamle og hans elskværdige Hustru,¹⁾ som jeg næsten kun kan erindre som Invalid, lidende i høj Grad af Leddegigt, som hun fornemmelig paadrog sig i sine Hænder ved at pleje sin Mand med Isomslag, da han laa syg i lang Tid, efter fra en Ildebrand at være bragt forslaaet til sit Hjem. Hun levede kun for sine Børn og disses Venner. Til Forretningen holdtes Hest og Vogn, der da om Søndagen kørte os i Skoven. Familien bestod af fire Sønner og tre Døtre; den ældste, *Peter*, var Murer som Faderen og har bygget den Gaard paa Nørregade, som ejes af Snedker *Nielsen*. Det gik ham dog ikke godt. Han rejste til Vestindien, efter at være skilt fra sin Hustru, og giftede sig der med en nydelig Dame. Han var en velvoxen

¹⁾ Murermester, Brandmajor Thomas Andreas Blom, død 1841, 64 Aar gammel, var gift med Ingeborg Cathrine Carstensen, der døde 1860.

prægtig Fyr, som havde været en bedre Skæbne værd.¹⁾ Den ældste Datter *Emilie* blev gift med Auditeur *Meyer*, der endte som Højesteretsassessor; hans Søn blev gift med *Bræstrups* Datter.²⁾ Derefter kom *Julius*, nuværende [1879] Etatsraad *Blom*, Tømrermester af Profession, jeg tør vel sige min bedste Ven.³⁾ Jeg kom til Bloms gennem *Sigvard*. Der var snart ingen Dag, hvor vi ikke saaes, og det meste, som der overhovedet deltoges i, blev nydt i Forening med *Sigvard*, der var den næste Søn.⁴⁾ Den yngste *Carl* kom tidlig tilsøs som en forvoven Karl og døde hjemme af en langvarig og pinlig Blære-Sygdom. Der var endnu to Døtre, *Ida* senere gift med Grosserer *Ferdinand Lange*,⁵⁾ og *Julie*, som endnu er ugift.⁶⁾

Samtidig med disse Bekjendtskaber plejede jeg trofast et andet og ældre, nemlig det *Garrigues'ske Hus*. Dette repræsenteredes af Fru *Cæcilie Garrigues* født *Duntzfelt*, hvis Mand var ansat som dansk Consul i Havana, hvor han havde været Kjøbmand uden Held, men hvor de med Consulatet forbundne Indtægter maa kunne have nogen-

1) Murermester Peter Ludvig Blom (1814—50) døde paa St. Croix.

2) Emilie Johanne Blom (1812—96) blev gift med Højesteretsassessor Christian Adolph Meyer (1803—78).

3) Tømrermester Julius Andreas Blom (1815—1900) blev 1868 Brandmajor, 1870 Etatsraad og beklædte mange ansvarsfulde Hverv. Han blev 1846 gift med Caroline Frederikke Funch (1824—1912), Datter af Urtekrammer C. F. Funch.

4) Sigvard August Blom (1816—1900) var først Kasserer i Grosserer Gotschalcks, senere i Grosserer Brobergs Forretning. Han rejste 1843 en kort Tid til New York og gik 1844 i Kompagni med Luis Bramsen ved dennes Hjemkomst. Firmaet „Bramsen & Blom“ overtog Udsalget for Drewsen & Sønners Fabrikker, samt 1853 Agenturet for „the Northern Assurance Co.“ i London. Da deres Firma blev opløst 1863, beholdt Blom „Northerns“ Agentur. Han var gift med Louise Augusta Gotschalck, der døde 1859, og anden Gang 1869 med Camilla Algreen Ussing, født 1839.

5) Ida Vilhelmine Lange, f. Blom, død 1886.

6) Julie Georgine Blom død 1885.

lunde souteneret ham, uden at han dog, saavidt jeg kunde erfare, var i Stand til at bidrage Noget til Familiens Underhold herhjemme. Det var jo et bedrøveligt Forhold, især naar man betænker, at disse *Duntzfeltske* Pigebørn efter Sigende bragte deres Mænd hver 70,000 Rdl. i gode Penge, hvilket jo paa den Tid var en Formue. Om Brødrene *Fritz*¹⁾ og *William Duntzfelt* havde faaet en Broderpart, altsaa det dobbelte, veed jeg ikke, men det er saare rimeligt. — — Foruden Fru *Garrigues* eller, som hun kaldtes, Tante *Cæcilie*,²⁾ var der endnu 4 Søstre (*Duntzfelt*): Fru *de Coninck*, Fru *Hyllested*,³⁾ Fru *Good* og Fru *Koefoed*. Af disse har, saa vidt mig bekjendt, kun den sidste bevaeret sin Formue.⁴⁾ Hun hed *Henriette* og var gift med Overretsassessor *Koefoed*, som kaldtes Onkel *Jacob*.⁵⁾ De havde ingen Børn og indsatte til Universalarving Oberst i Ingenieurkorpset *Frederik C. Good*,⁶⁾ den yngste af Fru *Marie [-Anne] Goods* f. *Duntzfelts* Børn. Det ældste Barn var vistnok *Caroline Good*, som lever endnu og hvis Livsstilling

1) Grosserer Frédéric (*Fritz*) *Duntzfelt* (1793—1878), Associé i Huset *Duntzfelt & Co.*, bosatte sig 1837 i Le Havre som Købmand og blev dansk Konsul.

2) Cécile Olivia *Garrigues* f. *Duntzfelt* (1798—1863), Datter af kgl. Agent, Grosserer Christian Wilhelm *Duntzfelt* (1762—1809) og Marie Henriette de *Coninck* (1774—1843), var gift med dansk Generalkonsul i Havana, Jacques Louis *Garrigues* (1788—1854).

3) Emma Abigael *Hyllested* f. *Duntzfelt* (1801—72) var gift med Justitsraad Carl Anthon *Hyllested* (1791—1870).

4) Dette gælder ogsaa for Fru Mathilde de *Conincks* Vedkommende.

5) Henriette Louise *Koefoed* f. *Duntzfelt* (1809—58) var gift med Højesteretsassessor, Kammerherre Jacob *Koefoed* (1791—1868).

6) Oberst i Ingeniørkorpset *Frederik Christian Good* (1827—80), Departementschef i Krigsministeriet, Søn af Marie-Anne *Good* f. *Duntzfelt* (1796—1867) og Købmand Daniel *Good* (1788—1837). Hans Søskende var Henriette Marie *Caroline Good* (1816—99), William Louis *Good* (1819—79), Købmand i Antwerpen, Jean Charles *Good* (1821—72), Skibsmægler i Le Havre, og Gustave Frédéric *Good* (1823—96), reformert Præst i La Rochelle.

har været Lærerinde. Hun havde ialt 4 Brødre: *William Good* min Skolekammerat, *Charles Good*, der blev Mægler i Havre, og *Gustav Good*, der blev Præst i Frankrig. Familien var fransk-reformert og meget lieret med den franske Præst *Raffard* i Kjøbenhavn.¹⁾

Good — Manden — Faderen — havde været Bogholder hos Huset *Peter de Coninck*.²⁾ Han var ganske invalid og delte sig mellem russiske Bade, som han næsten tog daglig, og Tankespil. Han med Hustru og hele Familien, 4 Drengene og een Pige, levede hos den gamle Fru *Duntzfelt*. Hun boede i en smuk Etage i *Lytthans's* dengang nye Gaard, omtrent skraas for St. Annæ Plads, i Bredgade. Det var vel den fornuftigste Maade at soutenere den *Goodske* Familie paa. Den gamle Fru *Duntzfelt*³⁾ var en fin og livlig gammel Dame, som naturligvis ikke kunde glemme de gamle Dage, da Familjerne *Duntzfelt* og *de Coninck* indtog en høj Plads her i Landet, og hun talte altid med Enthousiasme om Dronninggaard og Hoffet, og navnlig var det rørende, saa hun hængte ved *Frederik den Sjette* og hans Omgivelser. Naar vi Børn paa Dukketheatret spillede Scener af „Elverhøj“, og der til Slutning blev sunget: „Beskjærm vor Konge store Gud“, saa smeltede den gamle Dame hen i Taarer.

Det var dog ikke hos hende, vi fandt de glade-

¹⁾ Jean Antoine Raffard (1787—1862) var Præst ved den fransk-reformerte Kirke i Kbhvn. fra 1822—51.

²⁾ Dette Handelshus hed oprindeligt Good, Rainals & Co., derefter Rainals, P. de Coninck & Co., og fra 1833 Peter de Coninck & Co. Dets første Chef var Grosserer William Cadday Good, Daniel Goods ældste Broder, senere Generalkonsul i Hull.

³⁾ Ovennævnte Fru Marie Henriette Duntzfelt f. de Coninck (1774—1843), Datter af den bekendte Etatsraad Frédéric de Coninck, blev gift paa Dronninggaard 1791 med Agent Christian Wilhelm Duntzfelt (1762—1809). Hans Handelshus var i sin Tid et af de største og rigeste i Landet.

ste Timer, det var slet ikke hos Tante *Koefoed* og kun meget lidt hos *Berthe* (Fru William Duntzfelt),¹⁾ — derimod samlede det *de Coninckske* Hus os oftest, og til mest Glæde for os alle Tante *Cæcilie*. I *de Conincks* Hus, hvor man kun saa lidt til den lille gesvindte og kjønne Mand, nederlandsk Konsul *Peter de Coninck*, men hvor den store, temmelig svære, tilsyneladende prosaiske, lidt søvnige Frue, Tante *Mathilde*, var desto aktivere, var der kun een Datter, men fire Sønner.²⁾ Med den ældste — *Henry* — gik jeg i Skole.³⁾ Han havde et forunderligt forstyrret og uroligt Væsen og traadte efter Faderens Død ind i Forretningen; men han blev sindssyg og har fra en tidlig Ungdom levet i Hornheim ved Kiel. Den næste Broder, *Eduard*, der havde været hos en paarørende Kjøbmand i Frankrig, kom da hjem og overtog Firmaet, der tildels ejedes af den endnu levende Tante *Mathilde*. Han er gift med en Datter af afdøde Mægler *Frederik Hoskiær* og nederlandsk Konsul.⁴⁾ Ældre end han var *William de Coninck*, der studerede og er ansat i Udenrigsministeriet med Titel af Legationsraad.⁵⁾ Den yngste, *Valdemar de Coninck*,⁶⁾ var Sø-

1) Etatsraad, Grosserer William Frederik Duntzfelt (1792—1863) var efter Faderens, Agent C. W. Duntzfelts, Død Chef for Firmaet til 1825. Han var gift med Birthe (Bertha) Christmas (1797—1872).

2) Grosserer, Konsul Pierre de Coninck (1790—1842), Handelshuset Peter de Coninck & Co., blev 1818 gift med Mathilde Pauline Duntzfelt (1800—80), Datter af Agent C. W. Duntzfelt.

3) Konsul, Associé i Firmaet, Jean Henri de Coninck, f. 1821, d. 1887 paa St. Hans Hospital.

4) Etatsraad, Generalkonsul Charles Edouard de Coninck (1823—98), 1880 Enehaver af Firmaet, blev 1863 gift med Elise Mathilde Hoskiær (1828—88).

5) Legationsraad William Frederik de Coninck (1822—1906).

6) Premierlieutenant Valdemar de Coninck (1828—1915) fik 1873 Afsked som Kaptajn i Marinen. Afskedspatent som Kommandør 1898, efter at han fra 1869 havde fungeret som Dommer i Styrmands-Examenskommissionen.

officer, men har sin Afsked. Denne Familie, der, om end de arvede Capitaler vare svundne ind, dog turde anses som en velstaaende Kjøbmandsfamilie med en Forretning, der bragte visse Indtægter, kunde efter Omstændighederne gjøre mest for Ungdommen. Det var dog altid med stor Tarvelighed, og man vilde forbauses, naar man nu hørte, hvad vi dengang betragtede som festligt i en saadan Familie. Det var i en vis Forstand vist nok daarlige Tider, men saa var paa den anden Side disse Mennesker fra en Fortid, hvor man var bleven dygtig forvænt.

Men Ingen kunde som Fru *Garrigues* [Tante Cæcilie] trække Ungdommen til sig. Den Kreds, som nød godt deraf, strakte sig ikke vidt ud over Familiens Børn og nogle faa Kammerater; maaske dog ingen uden mig, som ikke var af Slægten. Hvor taknemlig føler jeg mig ikke over den Skjæbne, som førte mig til disse Mennesker. I Fru *Garrigues'* Hus færdedes mine Skytsengle i Skikkelse af den livlige, aandrige Husmoder, hendes prægtige Datter [Emilie]¹⁾, og den unge Pige, som paa den Tid først og fremmest udgjorde en vigtig Del af det *Garriguesske* Hus, — *Mary Jane Aarestrup* fra Vestindien, siden gift med Advokat *Stakemann*, og som afløstes af den yngre Søster *Marie Louise*.²⁾ Fru *Garrigues* havde foruden sin Datter fem Sønner: *Otto* — *Rudolph* — *John* — *Heinrich* og *Alexander*. Den sidste, en stakkels, svag

1) Emilie Garrigues (1819—93) blev 1853 gift med Boghandler Friedrich Wilhelm Christern i New York (1816—91).

2) Mary Jane Aarestrup (1819—74), Datter af Guvernementssekretær paa St. Croix Fr. C. Aarestrup, blev 1837 gift med Viceguvernør Johannes August Stakemann (1805—91). Hendes Søster Marie Louise Kortright (født 1829) blev gift 1843 med Plantageejer paa St. Kitts, Thomas Berrigde.

Krøbling, blev lykkeligvis ikke gammel. *Otto* og *Rudolph* blev opdragne hos en Pastor *Nolte* i Lüneborg. *Garrigues* var Tydsker,¹⁾ og Fru *Garrigues* var ikke fri for at se ned paa vore danske Skoler. Hun kunde vel ikke uden Faderens Hjælp tumle de temmelig vilde Drengene. *Otto* gik tilsøs, han besøgte mig i Havana, men forliste kort Tid efter og druknede. *Rudolph* lærte Boghandel hos *Robert Wahlstat* i Lüneborg. *John* blev langt senere og ved min Mellemkomst, anbragt som Forvalter hos *Drewsens* paa Strandmøllen, men rejste til Nord-Amerika; *Heinrich* tog Læge-Examen herhjemme og var tillige Sproglærer, men er nu bosat i New-York.²⁾

*Sophie de Coninck*³⁾ og *Emilie Garrigues* gik begge i Skole hos *Surleau*, der havde et temmelig begrændset Pigeinstitut paa Hjørnet af Helsingørsgade og Adelgade i Raffinaderiets Forhus. Man har her et Bevis paa, hvad man paa den Tid tog tiltakke med, selv som 1. Klasse! Sagen var den, at Hr. *Surleau* var Bestyrer af Sukkerhuset.⁴⁾

1) Jacques Louis Garrigues var ganske vist født i Halle, men Familien var af fransk Afstamning. *Otto Garrigues* (1820—45). *Rudolph Peter Garrigues* (1822—91), Forlagsboghandler i New York. *John Louis Garrigues* (1825—1900), Købmand i Chicago. *Alexandre Louis Garrigues* (1827—36).

2) Henri Jacques Garrigues (1831—1913), cand. mag. i Fransk 1863, cand. med. 1869, Lærer i Fransk paa Officersskolen 1868—73, Dr. med. 1872, nedsatte sig som Læge i New York 1875. Død i Tryon, Nord Carolina. Han var som Læge en berømt Mand i Amerika.

3) Frøken *Sophie Henriette Marie Elisabeth de Coninck* (1819—92), Datter af *Pierre de Coninck*.

4) *Johan Ludvig Surleau* døde 1833, og ved hans Død blev Helsingørsgades Sukkerraffinaderi solgt til Grosserer *Ferdinand Tutein*. Familien hørte hjemme i Hamborg. *Moderen* var født *Brandt*. Døtrene var født i London, *Lydia* 1807, *Caroline* 1809, de havde slesvig-holstenske Sympathier og bosatte sig c. 1850 i Kiel, hvor de oprettede en Skole. De døde begge i Marts 1887 med faa Dages Mellemrum. (Meddelt af Direktør C. H. N. Garrigues).

Han havde maaske ogsaa engang været Ejer. Han var tysk og hans Kone ligesaa. Af hans to Døttre bestyrede *Caroline* og Moderen og nogle duelige Lærere Institutet, som indtog en vis Stilling i Hovedstaden. Min Søster *Ida* besøgte ogsaa den Skole, hvor jeg ikke sjældent som Dreng afhentede hende, ikke uden at beundre den nydelige Frøken *Caroline Surleau* med sin smukke lille Mund og hele kvikke og livlige Optræden. I den Skole gik da foruden andre — *Hilda Kühl*, paa Alder med de øvrige og ikke *meget* yngre end jeg selv.¹⁾ Hun var Datter af Captajn *Kühl*, Bogholder i Central-kassen, og havde en Broder *Harald*, den nuværende Grosserer, og 2de Søstre, *Thora*, som var gift med *Adam Schwartz*, og *Asta*, der endnu lever ugift med sin Moder. Naar jeg nævner *Hilda Kühl* her, da er det fordi hun var min Ungdoms Kjærlighed, saa alvorligt som en Dreng paa 14—15 Aar kan forelske sig i en Pige. Hun var vist ikke smuk, men hun var nydelig og meget beskeden. Uagtet jeg har haft hendes Haand 100 Gange i min i Leg og i Dands, har jeg aldrig trykket den, og hun vidste *dog* hvor meget jeg holdt af hende. Det var en afgjort Sag, at hvor vi mødtes til Bal eller Dands, dér var Cotillon min Dands, og hun har aldrig svigtet mig. Vi boede paa den Tid i Sølvgade, og naar jeg gik til Skole, da gik *Sur-*

¹⁾ Hilda Kühl (Kiehl) (1820—1874), Datter af Revisor, Kaptajn i Livjægerne Caspar Joachim Kühl, blev gift med Konsul Ferdinand Wolff (1814—93). Hendes Broder Grosserer Harald Joachim Kühl døde 1887, 68 Aar gl., og hendes Søster Thora Louise (1816—75) blev gift med Kunstdrejer Johan Adam Schwartz (1820—74).

leaus Pigebørn fra deres, og vi *maatte* da mødes i Adelgade, naar jeg passede paa, thi *Emilie Garrigues* og *Mary Jane [Aarestrup]* skulde til Dronningens Tvergade og *Hilda* til Store Kongensgade ad Dronningens Tvergade. Mødet skete saa beskedent og indskrænkede sig til en venlig Hilsen, at det — uagtet dets temmelig paafaldende Punktlighed — vilde være gaaet af uden Paatale, hvis ikke Kammeraterne havde drillet hende. Der behøvedes da ogsaa kun en Antydning herom, for at jeg opførte med mine Anslag. Imidlertid var der Lejlighed nok til at mødes. Saaledes havde de unge Piger en Dandseundervisning om Onsdagen hos *de Conincks*, ledet af den gamle *Villeneuve*,¹⁾ der medbragte en Spillemand. Naar Dandselectionen var forbi, fik Spillemanden Lov til at blive, og de unge Herrer indfandt sig da, og jeg for min Del har ikke moret mig bedre paa noget Bal, end jeg morede mig ved disse ugentlige Sammenkomster. Jeg husker netop, at vi fik en Kop The og et Stykke Smørrebrød, maaske en Kage, men det spillede slet ingen Rolle. — — Tante *Mathilde* bar Prisen for at kunne finde Rum i sine Stuer til alle dem, der saa gjerne kom der, til Forbauselse for Tante *Cæcilie*, der saa atter paa sin Side kunde anbringe det ubegribeligste Antal af Ungdom paa en firstolet Holstenskvogn. Var der en 3—4 unge Mennesker for mange, ja saa fulgte de med eller stødte til, stode lidt paa Trinene eller byttede paa Vejen med et Par Andre osv.

¹⁾ Charles Caillou de Villeneuve, fhv. Figurant ved det kgl. Theater, død 1865, 87 Aar gammel.

Tourene gik dengang ikke saa langt: Charlottenlund, Ordrups Krat og naar det kom højt til Klampenborg, ikke. Badeanstalten, thi den existerede ikke, men kun et Par smaa Bygninger, som tildels endnu ligger ved den røde Port, som forbi Bellevue fører ind i Dyrehaven, og hvis Have strakte sig et lille Stykke henimod Taarbæk-Vejen, saaledes at den hovedsagelig udgjorde den mellem begge Vejene udløbende Spids. Det var en Skovriderbolig, hvormed fulgte Ret til lidt Beværtning, men det forstaaer sig, Udsigten derfra var ikke mindre smuk end nu, langt mere fri, fordi Strandmarkerne lige overfor ikke dengang vare bebyggede eller beplantede.

Jeg kan her i al Korthed fortælle, hvorledes Partiet saa ud forinden Dr. *Hjaltelin* langt senere fik Privilegium til paa et Stykke af Dyrehavens Grund — det Stykke, der nu udgjør Klampenborg Badeanstalt — at anlægge en saadan. Det Hegn af Enebærstager, som omgiver Dyrehaven, stod dengang omtrent hvor nu den yderste Gang — Langelinie, som den kaldes, — løber paa Badeanstalten. Uden for dette Hegn var der efterhaanden bleven en Sti langs den Skrænt, der nu begrændser Badeanstalten mod Strandvejen, og hvoraf man vil finde Fortsættelsen og Resten hele Vejen ned til Taarbæk. Paa hele denne Strækning og til hvor Gamle-Taarbæk begynder, laa der paa denne Side af Vejen ikke et eneste Hus, og man kunde følge Bakkerne indtil Taarbæk Kros Have uden at berøre Strandvejen eller møde nogen Hindring. Var man kjendt,

gik man ogsaa gjennem Haven, og saa kunde man atter langs Dyrehavs-Hegnet paa Kromandens Mark følge den slagne Sti lige ned til Trepile-Laagen. Paa hele denne Side af Strandvejen laa endnu i 1850 ikke et eneste Hus før Frøken *Walterdorffs*, nuværende Fru *Jens Wulffs*, Hus. Dette var kommet til at ligge dér ifølge særlig Begunstigelse for denne Hofdame i Christian den Ottendes Tid. Var man kommen her forbi, da fandt man heller ikke et eneste Hus, før man kom til et Par ganske smaa fattige Huse, Folkeboliger, som laa under Skoven, lidt inden man naaede Springforbi, ved den røde Port, som dér findes, og hvor der ogsaa laa et Hus, der beboedes af en Familie, som hørte til Papirfabrikken paa Strandmøllen. Paa Strækningen derfra og op til Strandmøllen fandtes paa den ene Side af Vejen intet Hus, før man saa en lille Bølg for en Maskinmester paa Højden og de øvrige smaa Huse, der her ligger i en Klynge og alle høre til Strandmøllen. Paa den anden Side af Strandvejen, paa det, jeg vil kalde Strandmarken, var Bebyggelsen lige saa knap.

En Grosserer(?) *Weber* havde bygget et Sted, som siden ejedes af Hofbager *Jensen*, og som nu tilhører Etatsraad *Tietgen*.¹⁾ Med Undtagelse af et enkelt lille Hus „Schellerupsfryd“, og længere oppe Fru *Goldschmidts* (jeg tror oprindeligt Spejlfabrikant *Lehmanns*) var der kun Fiskerhytter og egentlig intet iverjen for at man allerede fra Bellevue

¹⁾ Nedrevet for faa Aar siden. Arealet udgør nu en Del af Klampenborg Badeanstalts Have.

kunde følge Stranden, Strandsandet, lige op til Strandmøllen. Jeg nævner dette Sted, fordi dette var vort fjerneste Maal. Det følger af sig selv, at man kunde følge Stranden langt længere, formodentlig lige til Helsingør.

Først hvor Hulvejen begynder i Taarbæk lidt forbi Kroen, fandt man et Hus paa Trekanten, som dannes ved Hulvejen paa den ene og Fiskerlejet paa den anden Side, med en Billard-Pavillon, som staar der endnu i Spidsen mod Vejen. „Strandbakken“ tilhørte dengang Professor *Clausen*, og har vist senere tilhørt *Otto Møller*, derefter kom det i *P. C. Knudtzons* Hænder, og jeg veed ikke, hvem der ejer det nu.¹⁾ Naar man da havde passeret Leddekøns usle Hytte paa Toppen af Bakken, saa fik man Murmester *Bilbergs* gamle „Eriksborg“ i Sigte. Af en langt senere Dato end „Eriksborg“ og „Strandbakken“ var et lille Et-Etages Hus, som laa paa langs af Skrænten og kaldtes Bellevue, tilhørende en Særling, en halvstuderet Røver, *Breughel*, kommen fra Lyngby, der nok egentlig havde den Opgave at passe Kongens (Christian den Ottendes) Badehus, der var anlagt under Bakken. Derefter stødte man ikke paa nogen Bolig eller noget Anlæg inden Stokkerupshuset, hvor nu „Ditlevsminde“ ligger, og saa gik den alfare Vej gennem den Skov, der nu hører til *Hages* Sted, og gennem mere Skov og en Mark, til „Springforbi“, der vel er et af de ældste Steder paa Vejen. Nu er det sporløst forsvundet, idet *Christian Funch* fra New

¹⁾ Strandbakken tilhørte senere Familien Hirschsprung.

York,¹⁾ *Julius Bloms* Svoger, netop i Aar — 1879 — paa dets Grund har fuldført et lille Slot i fransk Stil.²⁾

Mellem „Springforbi“ og Strandmøllen laa i min tidligste Ungdom heller intet paa Strandmarken. Det var først i min Opvæxt, at *Michael Drewsen*, Kammerraad *Drewsens* yngste Søn,³⁾ byggede sig et Vaaningshus omtrent midt imellem, hvis Have langs med Hulvejen ned til Strandmøllen fører ud til Smeden. Men denne Have var alfar Vej i mange Aar fra Strandmøllen til Springforbi for at undgaa den mørke Hulvej, der først i de allersidste Aar er bleven sat i en Stand, der passer til alt øvrigt der omkring. Man kan nu tænke sig hvad vi Gamle, der kjendte Strækningen fra den Tid, synes om den nu, og hvilken Forskjel, der er mellem at „ligge paa Landet“ i Taarbæk nu og dengang. Jernbanen bragte jo den store Forandring; thi ikke engang Klampenborg Badeanstalt, der jo nok forstyrrede lidt af Idyllen, kunde have slaet Landlivet ihjel, hvis ikke Kommunikationsmidlerne havde gjort Udslaget. Paa den Tid, jeg taler om, og lige til henved 1850, var Strandmøllens Papirvogn, som daglig kjørte ud og ind, det sikreste Befordringsmiddel mellem Hovedstaden og Taarbæk. Det var vel omtrent i 1850 at man begyndte med at lade en Omnibus kjøre derud, men det var dog kun om Sommeren.

Jeg maa nu se at finde tilbage saa godt jeg kan

¹⁾ Mægler Christian Frederik Funch i New York, død 1879.

²⁾ Ligeover for den røde Port ved Springforbi.

³⁾ Papirfabrikant Michael Drewsen, Silkeborgs Anlægger, (1804—74).

til Tante *Cæcilies* Kjøreture og Tante *Mathildes* Smaaballer. Vel var jeg meget bunden, og med Sikkerhed kunde jeg ikke gjøre Regning paa nogen Aften tidligere end Kl. 8. Derimod var Søndagen saa godt som altid min egen. Jeg maatte altsaa gjøre mig saaledes i Stand at jeg kunde gaa til mine Venner uden først at gaa til mit Hjem. Min Opgave var imidlertid slet ikke let. Den gamle Hofraad *Hambro* var nemlig en vanskelig og fordringsfuld Herre. Han ansaa det ikke alene for en Æressag, men ogsaa som en Betingelse for at kunne bevare paalidelige og dygtige Folk, at disse ikke gik paa offentlige Steder, eller i det Hele taget gjorde sig bemærkede paa nogen Maade, der, ialfald efter hans Anskuelse, ikke passede sig for hans Folk. Jeg havde min Plads paa Mølle-Contoret ude paa Bodenholms Plads, hvor der foruden Damp-Melmøllen, den første her i Landet, hvormed var forbunden en Ris-Malings-Mølle og et Damp-Skibsbrødsbageri, ogsaa var et stort Salteri, navnlig for Flæsk, hvorfor der ogsaa i nogen Tid forsøgte en stor Svineopdrætning, alt til Udførsel; samt endelig et Etablissement for hermetisk henkogte Sager, hvilket sidste specielt var den gamle Hofraads Værk, idet han fra Udlandet havde hjembragt en Franskmand, *Mr. Petit*, som skulde exploitere denne hidtil saa godt som ukjendte eller dog ubenyttede Forretnings-Branche. Som man vil se, var det en stor Virksomhed, som efterhaanden udfoldede sig derude. Paa Contoret var jeg selv anden, og foruden Førelsen af Ris-Contoen,

havde jeg Tilsyn med Pakhusene og det daglige, udvendige Arbejde, Losning og Ladning. Hr. *Mansell* selv gav sig slet ikke af med Contoret, men tilbragte hele Dagen fra 9—10 til henad 3 paa Møllen. Jeg har aldrig rigtig kunnet vide, hvormed han fik Tiden til at gaa. Jeg vidste vel, at han havde et stort Drejelad paa et lille Værksted i Møllen, og Ladet sattes naturligtvis i Bevægelse med Damp. Jeg antog at han altsaa mangen Gang bødede paa Maskindelene osv., naar Anledning var, men da jeg mange Aar efter til *Alfred Hansen* talte om de Tider og om *Mansell*, lo han og erklærede mig, at *Mansell* aldrig bestilte nogen Ting, men kun drejede Toppe og Æsker til Børnene og i det Hele havde ladet Alting skjøtte sig selv.

Mig paalaa det nu særligt hver Aften, efter at have forladt Contoret paa Bodenhoffs Plads, at fremstille mig paa Hovedcontoret inde paa Kongens Nytorv. Ældste Bogholder var den Gang *Jonquières*,¹⁾ Onkel til alle nulevende af samme Navn, ugift, og vistnok i mange Aar i Husets Tjeneste. Kasserer var *Vilhelm Smidt*,²⁾ og ældste Mand *Bang*, nuværende Kasserer i Privatbanken,³⁾

¹⁾ Alexandre Philippe de Jonquières (1778—1862) kom med sine Forældre, P. P. de Jonquières og Cécile de Coninck, hertil fra Holland 1798. Han blev først ansat i sin Onkels F. de Conincks Forretning, senere i Hambros. Efter at denne havde forladt Landet, levede han uden Forretnings-Virksomhed og ugift.

²⁾ Vilhelm Smidt (1801—84) kom 1820 i Joseph Hambros Forretning. Han ledede fra 1840 Londonerhuset C. I. Hambro & Søns Bankierforretning i Kjøbenhavn sammen med Chrétien Frédéric Emile le Maire (1814—1912), der fra 1828 havde været ansat i Hambros Forretning. 1848 overdrog Hambro dem Bankierforretningen, som de overtog under Firmanavnet „Smidt & le Maire“.

³⁾ Frederik Siegfred Bang (1810—89) var fra 1830 til 1843 ansat hos C. I. Hambro & Søn i Kbhvn., og fra 1843 til 1857 i dette Handelshus i London. 1857 blev han Overbogholder i Privatbanken i Kbhvn. og senere Hovedkasserer. Han er bekendt som Bogsamler og ved sine store Donationer af sine Samlinger til offentlige Institutioner.

derefter *le Maire*, som nu tilligemed *Smidt* udgjør Firmaet. Derefter *Jean Pierre Francois Baptiste Møller*, Søn af en bekjendt Skræddermester *Møller*, saa *Frimodt* og endelig *Bojesen*, samt *Christian Borch*, Søn af en dengang bekjendt Skomager, og Broder til en nulevende Garver *Borch*. Desuden et Par ganske unge Mennesker. Med Undtagelse af *Frimodt* og *Bojesen* vare vist alle opvoxede i den Hambroske Tjeneste fra unge af, hvoraf Følgen var bleven, at gamle *Hambro* sagde Du til dem alle med Undtagelse af netop *Frimodt*, *Bojesen* og mig. Jeg gik da om Aftenen ind til den Gamle eller han kom ud til mig, og saa begyndte Examinationen. Hvormange Tønder Hvede udlosede Königsberger-Skipperen? Var den god, sund, havde ingen Lugt? Hvormange Tønder Mel havde Engelskmanden faaet ombord den Dag, hvormange Sække Brød af de forskjellige Numre, hvormeget Kjød, hvormeget Flæsk osv.? Hvormange Daaser grønne Ærter havde *Petit* den Dag henkøgt og lukket, hvormange Sild i Olje? osv. osv. Det var jo saa at sige en Umulighed for mig at svare paa alt dette. Noget kom mig ved, men det meste ikke. Vilde jeg vide Besked derom, maatte jeg spørge derom hos dem, som havde dermed at gjøre. Da jeg første Gang sagde den Gamle i al Ærbødighed, at dermed havde jeg intet at gjøre, havde han været vittig paa min Bekostning efter min Bortgang og fortalt de Andre at jeg havde svaret, „at det hørte ikke til mit Departement“, tilføjende „saa de har Departementer derude?“ Imidlertid

lærte jeg jo snart at det, hvorpaa det kom den Gamle an, var ikke virkelig at faa opgivet de om-spurgte Talstørrelser, men kun at se om jeg vidste Besked, ja, jeg troer i Grunden at se om han ikke kunde sætte mig i Forlegenhed, thi det holdt han nok af. Altsaa svarede jeg rask og frejdigt, saa rigtigt som muligt, og dermed var da Hofraaden tilfreds. Forøvrigt beskæftigede han sig mere med mig end man skulde tro. Jeg skal anføre et Par Exempler. *Mansell* rejste undertiden bort om Sommeren, og da *Andr. Hansen*, som i det Hele ikke ofte gjorde os Ulejlighed, ogsaa boede paa Landet, saa vare vi saa temmelig vore egne Herrer paa Mølle-Contoret, thi den gamle *Hambro* kom saa godt som aldrig derud. Der var jo de bestemte daglige Forretninger, som skulde gjøres og passes, Bøgerne maatte jo holdes à jour, og det faldt af sig selv, at alt dette gik som det skulde. Man kunde jo nok gjøre sig lidt tidligere færdig om Aftenen, og navnlig gjaldt det for mig Lørdag Eftermiddag om Sommeren at blive saa tidlig færdig, at jeg kunde komme med Dampskibet fra røde Pæl ved Toldboden til Vedbæk, hvor Familien *Gottschalek* boede, og hvor der var indrettet et lille Sidehus til Sovekvarter for Husets unge Venner. Der kunde jo ogsaa være andre Anledninger til at ønske at komme lidt betids afsted. En saadan var det at de saakaldte „Steyermarkere“ netop vare ankomne hertil. Et Dandsemusik-Orchester, som spillede Strauss og Gungl og lærte os — navnlig da *Lumbye*, som ganske kort Tid derefter

opstod herhjemme — hvorledes man skulde componere og udføre Dandsemusik, gav en stor Concert i Bellevues Have. *Sigvard Blom* og jeg havde aftalt at overvære den, og jeg forlod Contoret tidsnok for med ham i en Drosche, vi lejede ved Porten, at kjøre derud. — — — —¹⁾

Interessenterne i Hambros Møller, som var det Firma jeg tjente, bestod af Hofraad *Hambro* og hans Søn *Charles*, *Andreas Hansen* og *Alfred Mansell*.²⁾ Den sidstnævnte — en Guernseyman — var min egentlige Principal. Han var besvogret med *Andreas Hansen*; de var gifte med 2 Søstre *Emma* og *Louise Grut*, og dette Svogerskab gav vel Anledning til at *Mansell* blev saa heldigt stillet.

Carl Hambro er født 1808 i Kjøbenhavn, var eneste Søn og gik i Borgerdydskolen og mindes endnu af Kammeraterne, deriblandt af min Broder *Lorentz*, som en temmelig ringe begavet, kjedelig og ubehagelig Dreng, der efter den Tids Skik maatte døje meget, fordi han var Jøde — jeg kan begribe det — et meget udpræget Exemplar. Efter

¹⁾ Her er en Lakune i Manuskriptet og en Del hvide Blade.

²⁾ Hofraad Joseph Hambro (1780—1848) er født i Kbhvn. som Søn af Silke- og Klædekræmmer Joachim Hambro (død 1806). Da hans Søn Baron Carl (Charles) Joachim Hambro (1808—77) nedsatte sig i London, fulgte Faderen ham 1840 og bosatte sig der.

Andreas Nicolai Hansen (1798—1873) havde i en lang Aarrække været Joseph Hambros Medarbejder, men etablerede sig 1836 selvstændig under Firmanavnet A. N. Hansen & Co. først i Forbindelse med sin Svoger Alfred Mansell, senere med sine Sønner. 1840 overtog han de Hambro'ske Virksomheder paa Bodenhoffs Plads. 1852 blev han Etatsraad. Han var gift med Emma Eliza Grut (1803—65), Datter af Præsten paa Guernsey, hvor han i sin Ungdom opholdt sig i Forretninger for Hambro. Han var en højt begavet og fremtrædende Mand, der havde mange store Tillidshverv.

Skolen kom han til et Slags Academi i Bremen, og derefter hjem til Faderens Contor, hvor dengang *Andreas Hansen* var Associé. Det blev snart bestemt, at den unge Mand skulde se sig om og, hvad der vel dengang var noget ganske ekstraordinært, skulde se sig om i Nord-Amerika. Alene kunde han jo ikke rejse, og saa fik han *Alfred Mansell* med.¹⁾ Det er nok muligt, at Hovedmaalet var at blive bekendt med Damp-Melmølleriet, som allerede meget tidligt var højt udviklet i de forenede Stater, hvorfra man dengang fik det fineste Hvedemel. Hjemkommen her til Landet, blev det strax bestemt at anlægge en saadan Mølle. Det var i Frederik den Sjettes Tid. Gjennem mægtige Mænd, men Mænd, som kun havde kjendt lidt til eller tænkt lidt over deres Lands Interesser, erhvervede *Hambro* sig ganske underhaanden det saakaldte Masteskur paa Gammelholm med Bolværker etc., dér hvor vi Drengene i den Tid, baade før og efter, gik til Svømning. Da Sagen blev bekendt, opdagede man pludselig, at Regjeringen paa ingen Maade kunde undvære hint Masteskur & Plads men hvad skulde man gjøre — Handelen var jo sluttet. Heldigvis var Regjeringen atter kommen i Besiddelse af den saakaldte „Bodenhoffs Plads“.

Denne var i sin Tid forlenet Agent *Bodenhoff* i Erkjendelse af at han var saa god at forsyne Regjeringen med Skibstømmer etc., og for at formaa ham til godhedsfuldt at vedblive dermed, da

¹⁾ Alfred Mansell udtraadte af Firmaet „A. N. Hansen & Co.“ 1847 og rejste til England.

man ellers vilde være i stor Forlegenhed. Nu var den som sagt atter kommen i Regjeringens Hænder, og ved et Mageskifte, vistnok ikke til *Hambros* Skade, slap man fra sit Salg af Masteskuret mod at afstaa den uhyre store og udmærket beliggende Plads. Her blev nu Dampmøllen bygget i Trediverne og sat i Forbindelse med en Rismølle og et Skibsbrød-Bageri. Da der dengang var Told baade paa fremmede Kornvarer og Mel, maatte hele Anlægget behandles som et Transit-Etablissement, og alt hvad der udgik af Etablissementet til Staden eller det øvrige Land, maatte fortoldes. Som Følge deraf var Møllen indhegnet og en Toldbetjent ansat, samt en Skildvagt posteret ved Indgangen. Bageriet skal have interesseret den gamle *Hambro* overmaade meget. Den gamle Bagermester *Schrøder* har fortalt mig, hvorledes han lod en Stol bringe ind i Bageriet og med Øjnene fulgte det smukke Brød, som toges af Ovnene og pakkedes i Sække osv. Det var dog inden min Tid. Jeg kom paa Møllens Contor 1836, og da var det allerede en ældre Sag. Den Gamle kom kun sjældnere førend den indforskrevne *Petit* anlagde et stort Kjøkken for hermetisk henkogte Sager, noget der atter tiltalte den Gamle. Den Unge var dragen til England for at etablere et Filial, og selv *Andreas Hansen* kom kun sjældnere. Det var altsaa *Mansell*, som styrede Affairerne, for saa vidt som de ikke gik af sig selv. Alt Kjøb, som vedkom Møllen, besørgedes af Huset *Hambro & Søn*, lige som Salgene, saa der var ikke meget at gjøre

og Bogholderiet, der jo var stort nok, indskrænkede sig navnlig til Control med Varernes Indgang og Udgang, Arbejdsløn, Indladninger af det færdige og Udlosning af det ankomne, samt Behandlingen paa Lofter og Tørreovn af de store Kvantiteter Kornvarer og Ris, som jo modtoges uskallet under Navn af Paddy.

Det var vel i 1839 at Efterretninger indløb fra den unge *Hambro* (som han dengang altid kaldtes) i London om at han havde indladt sig paa Sager, som han ikke forstod, og var ifærd med at sætte en Portion Penge overstyr. Den gamle *Hambro* boede den Sommer som altid paa Øregaard ved Charlottenlund, og *Andreas Hansen*, der dengang ejede Kokkedal, boede dér og havde indbudet *Alfred Mansell* med Familie til at tilbringe Sommeren der ogsaa. Der kom øjeblikkelig Bud til Kokkedal om, at den Gamle strax samme Aften begav sig til London, og med Anmodning om, at *Hansen* og *Mansell* med Familie, for at være saa meget nærmere ved Forretningerne, vilde flytte til Øregaard, hvilket ogsaa skete. Dengang rejste man ikke til England saa let som nu; men den Gamle tabte ingen unødvendig Tid og kom til London tidsnok til at vende alt saa godt som det efter Omstændighederne lod sig gjøre. Sønnen døde naturligvis ikke i Synden, dertil var den Gamle for stræng og skaanselsløs en Herre. Han flyttede ind hos Sønnen og indskrænkede sig ikke til at kritisere ham paa Contoret og til at skjænde og gjøre ham Bebrejdelser i Forretningstiden og naar de vare ene; men han

lod ham ingen Ro have, og det varede ikke længe, før han en skjøn Dag da han kom hjem til Sønnen med Hjertet fuldt af den sædvanlige Utilfredshed, der skulde have Luft, fandt Huset tomt og Sønnen med Hustru og Familie borte, fordi de ikke længere vilde finde sig i det Liv de førte. Man har fortalt mig at *Carl Hambro*, den nuværende Baron, var næsten forstyrret, ialtfald havde fundet Situationen for meget for sine aandelige Kræfter. Ankommen til Hamborg skrev han til Contoret her, at han vilde komme hjem, men han omtalte baade *Hansen* og *Mansell* i saa fornærmelige Udtryk, at disse skyndte sig at flytte tilbage til Kokkedal, overladende Øregaard til den unge *Hambro*. Jeg husker godt at han besøgte Møllen, men det var nok kun en enkelt Gang, og han gjorde paa mig et alt andet end behageligt Indtryk.

Omtrent paa denne Tid blev paa den gamle Hofraads Forlangende *Bang* fra Contoret sendt til London, og blev dér mange Aar derefter, og har vistnok ikke ført nogen glædelig Tilværelse. Han var uden det Slags Anlæg, der kunde gjøre ham til noget fremtrædende; han besad ialfald ikke den Evne at kunne tiltage sig nogen Myndighed, selv om han havde været Stillingen voxen. Saaledes gik det da til at han blev et Slid til det sidste, medens en ung Dreng,¹⁾ *Rowling*, blev den højre Haand og saavidt mig bekjendt er det endnu i Dag.

1) Forf. mener aabenbart: et ganske ungt Menneske.

Det varede dog ikke længe før *Charles Hambro* atter rejste tilbage til Faderen, men Enighed blev det ikke til, og *Alfred Hansen*, nuværende Senior-Chef af Huset *A. N. Hansen & Co.*,¹⁾ der dengang var i et College i London, har som ganske ungt Menneske fortalt mig, hvad jeg nu her fortæller:

Det var en staaende Aftale, at om Lørdagen til Middag kom *Alfred Hansen* til den gamle *Hambros* Hus og blev der om Natten, hvorefter de da i Forening tilbragte Søndagen hos den unge *Hambro*, men det var sjældent til nogen Glæde for de Paagjældende, og tilsidst gik man formelig ud paa at pine og plage den Gamle paa alle Maader. *Alfred Hansen* har fortalt mig, at den Gamle bragte de kostbareste Ting af Guld og Silke for at insinuere sig, men man lagde dem tilside som ikke kommende i Betragtning. Han siger, at han tilbragte en Juleaften dér med den Gamle. Alle bleve overvældede med Gaver og Opmærksomheder, men til den Gamle var der Intet — aldeles Intet. Han forsikrer mig, at han om Søndag Aften er kjørt hjem til London fra Sønnens Hus med den Gamle, der var ved at kvæles i sin Vrede eller Fortvivlelse over den Medfart, han fik, og maatte løse Halstørklædet op for at faa Luft.

Da han saa døde, traadte *Carl Hambro* pludselig til, overtog Styrelsen, og til Alles Forundring er han jo bleven en stor Mand. Den Gamle efterlod en Bestemmelse i sit Testamente, hvorefter den Sum 250.000 Sterl. skulde anvendes til en stor

¹⁾ Etatsraad, cand. polyt., Grosserer Alfred Peter Hansen (1829—93).

Landejendom for at paa den Maade det Hambroske Navn kunde for bestandigt fæstes til England. Sønnen blev engelsk Baron, saa det er jo opnaaet. Ejendommen Milton Abbey i Dorsetshire blev kjøbt; det skal være et fyrsteligt Gods, og *Carl Hambros* ældste Søn *Charles*, som er Member af the Parliament og vordende Baron, som er gift med en engelsk Dame af fineste Byrd, vil jo opfylde Bedstefaderens Ønske. Der er to Sønner foruden, *Percyval* og *Everard*; den sidstnævnte er i Faderens Forretning, i hvilken den mellemste, *Percy*, havde været ansat, men hvorfra han blev afskaaret af følgende Grund. Han var forlovet med en elskværdig Pige, men ikke fin nok for Faderen, der ikke vilde vide noget af Partiet at sige. *Percy* rejste næsten hvert Aar til Norge paa Jagt. Han var i den Henseende a true Englishman. Da han sidste Gang kom her igjennem paa Hjemreisen til England, klagede han over Smerter i sin Vrist, som havde spoleret ham hans Fornøjelse i Norge. Da han kom hjem, viste det sig, at han havde Kræft, og Foden maatte amputeres, saa at han nu har en Klumpfod eller maaske kun een Fod. Han var fortvivlet og skrev til sin Kjæreste, at nu, da han var en Krøbling, kunde han give hende sit Ord tilbage og løse Baandet, thi han kunde ikke vente, at nogen Pige vilde binde sin Skjæbne til hans. Hun svarede ham, at nu vilde hun mere end nogensinde holde ved ham, og han modtog hende med aabne Arme, hvorefter de holdt Bryllup. Men Faderen kunde ikke have en Søn i Forretningen, der havde giftet sig imod hans Vilje,

og som havde en Klumpfod — saaledes lyder Fortællingen. Han gav ham en betydelig aarlig Sum, der blev sagt 5 à 8000 £, og han lever med sin Familie uden Andel i Forretningen.

Men den ældste Søns [*Charles*] Historie er jo paa sin Maade ikke mindre interessant. Han skulde have været i Forretningen, men han forelskede sig i en ung Dame, Datter af en *Mr. Paul*, som var interesseret i et Bankier-Firma, hvis Anseelse netop var i Begreb med at falde. Faderen *Hambro* vilde ikke vide Noget deraf, og da Sønnen ikke vilde føje sig, blev han sendt til Ostindien med en Hovmester. Dér opholdt han sig længere Tid og nød, især i en engelsk Obersts Familie, megen Velvilie og Pleje under en Sygdom. Omsider kom han hjem. Hans første Kjærlighed var anderswo engagirt, jeg troer gift, og det varede heller ikke mange Aar, før hendes Fader var fallit. *Mr. Charles* fandt sig en anden Kjærlighed og efter Faderens Smag i the high-life. Denne lod nu sin Søn tage Bolig paa Baroniet, paa den Betingelse, at *Mr. Hambro* (som nu herefter maa kaldes „den gamle Hambro“) skulde beholde til sit Brug 3 à 4 Værelser, der altid skulde staa rede til at modtage ham, saa kunde Sønnen disponere over de øvrige 40.

Imidlertid førte den unge Mand et muntert Liv. Fruen havde mange aristokratiske Bekjendtskaber; der var store Jagter og Sammenkomster, og det traf sig, at da Papa engang kom, var der ingen Plads til ham, og det hændte endnu engang. Han

byggede da i den anden Ende af Ejendommens Park et Hus til Sønnen, hvor denne kunde gjøre sig saa lystig han vilde, men beholdt selv Baroniets Hovedbygning til sin egen Afbenyttelse. Derved blev den aldrig gode Stemning mellem Fader og Søn ikke bedre. Den yngste *Hambro* [Everard] veed jeg intet videre om, end at han som sagt blev i Forretningen. Derimod blev *Charles Hambro*, eller som han nu kaldtes „den gamle Hambro“, gift anden Gang. Han traf paa en flere Timers Jernbanetour engang en Dame, som viste sig at være hin Oberstinde, der i Indien havde været saa god mod hans Søn. Dette Sammenknytningspunkt viste sig saa farligt for den gamle *Hambro*, at han, da en Sygdom kort efter i flere Uger fængslede ham til Stuen og Lejet, fandt, at det var gruligt saaledes at være ene uden Kjærlighed og uden Pleje, og derfor, da han atter kom sig, skyndte sig at fri til Enken, som ogsaa tog ham. Han underrettede en herværende Ven derom med de Ord: Alter schützt vor Thorheit nicht“.¹⁾

REJSEN TIL HAVANA.

Den 8. October 1840, Middag Kl. 12, gik jeg i Hamborg ombord i Barkskibet „Victoria“, Captajn *Voigt*, til Havana. Jeg blev ledsaget af *Bloms* Svo-

¹⁾ Forf. har her udeladt en Del, f. Ex. Forløbet af hans Tjenestetid hos *Hambro*; og en nærmere Paavisning af, at Grundene til hans Rejse var andre end almindelig Emigrant-Lyst og Haabet om hurtig at kunne skabe sig en god Stilling, findes ikke i Manuskriptet.

ger, *Ferdinand Lange*, der paa sin Hjemrejse fra Udlandet traf mig i Hamborg, og som altsaa var den sidste Forbindelse mellem mig og Kjøbenhavn, der endnu laa mig saa nær, og hvorhen han vilde rejse om ganske faa Dage. Det havde regnet hver Dag i 3 Uger, og det regnede ogsaa den Dag. Man fortalte mig, at der Intet vilde blive foretaget til Afrejse før næste Dag om Morgen Kl. 4. *Lange* gik i Land, og noget efter kom en ung Mand med Bagage, der ogsaa skulde som Passager til Havana. Han hed *Dionysius* og var Søn af en Urtekræmmer i Hamborg, 20 Aar gammel, af et sygeligt, noget enfoldigt Udseende, og temmelig skjæv, som det syntes. Da han hørte, at han endnu en Nat kunde blive i Land, forlod han hurtigt Skibet, og da siden efter ogsaa begge Styrmandene gik, og jeg blev alene, følte jeg mig dog for ensom og lod mig ogsaa sætte i Land i det Haab at træffe *Lange* i Streits Hotel; men da han ikke var hjemme, gik jeg i Seng uden at se ham og forlod Huset næste Morgen Kl. 4 for atter at gaa om Bord.

Ved min Ankomst paa Skibet blev jeg strax modtaget med den Efterretning at med den Modvind kunde vi ikke tænke paa at drive med Strømmen. Det er nemlig den Maade man, *dengang* i det mindste, kom ud af Elben. Ankret blev roligt i Bunden, og jeg bestemte nu, ikke mere at forlade Skibet. Jeg havde da god Lejlighed til at gjøre Bekjendtskab med Skibets Besætning. Captajnen, der saalænge vi laa i Havnen, kun var lidt om Bord, ef-

tersom han var gift og kun havde været 9 Dage hjemme, var en stor, svær Mand, og som det syntes en fornuftig, ganske beleven og dannet Mand. Styrmandene saa ud til at være raske Folk; anden Styrmand noget forknytt ved at skulle forlade Konden. Kokken var dansk og en rigtig Gut fra Nyboder. Tømmermanden, en svær Karl af vildt Udseende med sit store Skjæg, som tager sig „en Storm“, naar han kan.¹⁾ Kahytsdrengen, som før havde tjent hos en Præst, gik nu til Forandring tilsøs — (Welt-Irren und-Wirren). Skibet havde i alt 17 Mand; men de øvrige kom jeg foreløbig ikke i Berøring med. Armeringen bestod i 6 Geværer og 1 „Donnerbüchse“, som Styrmanden kaldte den, et stort Jernløb paa en Kolb, som kunde bruges til at gjøre Nødskud med, om det skulde behøves. I Captajnenes Kahyt hængte 3 Pistoler og 1 Sabel. Leve-maaden tegnede til at blive god. Flaskefoderet syntes godt forsynet med al Slags Vin, forresten drikkes Kaffe og The mange Gange om Dagen. „Det sig ombord befindende Fæimon bestaar af 2 amerikanske Svin, 1 Hund, 1 Kat, 1 levende Hane, 1 Kanariefugl, som synger, et halvt Hundrede Høns i Burene under Bænkene, hvor de gjøre et forfærdeligt Kvalm, og den omtalte Kahytsdreng, som jeg, alt vel overvejet, foreløbig maa henregne til Fæet. Desuden hænger en Bedekølle i Masten.“

Den næste Dags Morgen meget tidligt begyndte Afrejsen, som bestod i, at vi langsomt, paa Grund af Modvind, drev ned ad Elben. Dette sker altid

¹⁾ Beretningen er øjensynligt undertiden direkte afskrevet efter Dagbogen.

paa tvers af Floden med Bredsiden til, og det gjælder kun om ikke at komme i ubehagelig Berøring med andre Skibe, enten disse nu ligge for Anker eller drive ligesom vi. Efterat have caramboleret med en Engelskmand, naaede vi udfor Altona, hvor det lille danske Krigsskib ligger — eller rettere laa — for Anker; og trods al anvendt Umage, drev vi dog ind paa det og knækkede dets Klyverbom. Lieutenant *Donner*, — som vi mindes fra 1848, — commanderede dengang Skibet.¹⁾ Han kom ombord, og lod Captajnen give sig Bevis for, at han vilde betale Skaden. Jeg havde gjort hans Bekjendtskab i Hamborg, hvor han af egen Drift opsøgte mig, nu indbød han mig til at besøge sig paa Vagtskibet, da vi om Aftenen lagde os for Anker udenfor Rainville. Om Eftermiddagen kom *Ferdinand Lange* ombord i Vagtskibets Baad, ledsaget af Lieutenant *Wulff*.

Hvad der *nu* ikke videre vilde tildrage sig min Opmærksomhed med Hensyn til Liv og Travlhed, maatte dengang, da jeg kom fra det forholdsvis meget rolige Kjøbenhavn, forekomme mig overordenligt, og jeg erindrer godt hvor storartet jeg fandt den hele Trafik paa Elben med de krydsende Dampskibe, kommende og gaaende Sejlskibe og de overfyldte Flodbaade (Everter), som forsyne Hamborg med en Mængde af dets daglige Fornødenheder. — —

Den 12. Oktober melder Dagbogen at vi drev

¹⁾ Krydstoldinspektøren ved Vesterhavssøerne, Kaptajnlieutenant Johan Otto Donner, sluttede sig under Krigen 1848 til Slesvigholstenerne, og blev efter Krigen strøget af Fortegnelsen over Riddere af Dannebrog.

fra Neumühlen til det dejlige Blankenese. Jeg husker den herlige Elbkyst. Endnu den 13. gik Captajnen iland, men den 14. om Morgenen sendte man os et Dampskib, der blev spændt for med Ordre til at bringe os til Glückstadt (Krautsand). Den 18. ankrede vi endelig op ud for Cuxhaven, men Vinden udeblev og vi gik iland med Baaden. Baade ved Landgangen i Glückstadt og her dandsede vi en lystig Dands paa Bølgetoppene i den lille Baad, men nu tager man det jo ikke saa nøje med Udsigten til det som forestaar, og som jo Mandskabet aldrig forsømmer at udmale til Passagerernes Opbyggelse, naar Lejlighed gives. Først den 21. October forlod vi Cuxhaven med en østlig Vind og passerede Helgoland Kl. 2.

Den 22. blæste en Storm; med Reb i Sejlene og krydsende passerede vi Texel. Den 23. Kl. 10 Form, saa vi en Sejler i Læ med Nødflag, hvorpaa Captajnen strax gav Ordre til en anden Cours, da Vejret ikke var saa slet, at han kunde lade være at gjøre Forsøg paa muligvis at redde Menneskeliv. Da vi kom den nogenlunde nær, gik 6 Mand i Giggen og bordede det forulykkede Skib, som fandtes forladt af sit Mandskab. Da imidlertid alt deres Tøj saa vel som Compas og Chronometer var borttaget og Skibet forladt i synlig Orden, turde man forudsætte, at Mandskabet var blevet optaget af et forbisejlende Skib. Skibet var en ganske ny Kuf ladet med Stenkul fra Sunderland til Hamborg. Folkene hejsede Hamborger-Flaget og gjorde det saaledes til deres Ejendom. Det

havde ikke nogen Læk. Lasten havde skudt sig og bragt det saaledes paa Siden, at Søen skyllede ind over dets Dæk. Havde Vejret ikke været saa haardt, kunde det have været en god Forretning at slæbe det til en Havn i Canalen, men derpaa var ikke at tænke. Captajnen indskrænkede sig altsaa til at plyndre, hvad der kunde plyndres, noget han vistnok helt skulde have holdt sig fra. Vore Folk ombord tog nu Alt, hvad der fandtes af Sejl og Trosser, greb til Øxen og huggede Alting, Touge, Vanter, Bomme osv., saa at tilsidst kun Skroget med Masten var tilbage. — Imidlertid havde et Par af de store engelske Fiskerbaade nærmet sig. Captajn *Voigt* foreslog dem at afkjøbe ham Vraget. Det vilde de ikke gaa ind paa. Vore 6 Mand fik nu Ordre til at komme ombord, da der ikke var mere at plyndre. Kun medtog de, hvad jeg nok syntes de kunde have ladet være, Skibets 2 gode Kobberpumper, hvilket var det samme som at fordømme det til Døden. Fiskerne toge jo øjeblikkeligen Vraget i Besiddelse.

Ved denne Lejlighed havde jeg opdaget, hvad der ikke just tiltalte mig, at vor Captajn under saadanne Omstændigheder som disse, hvor der udfordredes ualmindelig Activitet og Paapassenhed, tog sig en Extrasnaps eller to, saaledes at han tilsidst var temmelig ophidset. Da Fiskerne vare ombord, havde de sagt os, at vi endnu vare 65 Mile fjernede fra Goodwin-Sand. Da Captajnen betvivlede dette, sagde den ene af Fiskerne til

Støtte for sit Ord: „I was born here, Sir!“ og pegede paa Vandet.

Natten var slem, og den næste Morgen var Vejret forfærdeligt. Det var Mandag den 24. October. Den Dag og den Nat, som fulgte efter, troede jeg dengang, at jeg aldrig skulde glemme eller opleve Magen til. Jeg vil ikke forsøge paa at beskrive, hvad jeg følte, da jeg i den mørke Nat laa vaagen i min Køje og hørte Alting knage og brage i Skibet, der tumlede op og ned, medens Stormen hvinede i Sejl og Tougværk og Captajnen sendte det trampende Mandskab fra den ene Side af Dækket til den anden. Jeg vil uden at skamme mig tilstaa, at havde jeg kunnet flytte mig ved et Trykleri til den nærliggende hollandske Kyst uden andet paa end min Skjorte, saa havde jeg gjort Handelen! Heldigvis fik jeg intet Tilbud og heldigvis kjendte jeg ikke engang Farens hele Omfang — vi var nemlig, da Stormen var paa sit Højeste, kommen den hollandske Kyst saa nær, at vi, med saa mange Sejl som der turde føres, maatte søge ud efter, for blot at naa den store Sø. Henad Morgen sprang Vinden om, og var om Søndagen d. 25. saa god, at vi Kl. 5 om Efterm. for fulde Sejl kunde løbe ind i Canalen i det skjønneste Vejr.

Captajnen bestemte sig til, da Barometret faldt og Stormen atter tog til, at søge Havn i Cowes.

Saaledes kom jeg da altsaa til England uden at ville det, men jeg havde Intet derimod. Fra den 21. October til den 27. havde vi altsaa pløjet

Nordsøen. Rejsen fra Cuxhaven til Cowes havde taget en Uge. Den tog, da jeg vendte tilbage i 1845, een Dag! I Cowes, paa Rheden, fandt vi stort Selskab, men ogsaa slemme Tidender om Skibe, der sammen med os havde forladt Cuxhaven og vare drevne tilbage fra Canalen og forulykkede udfor Calais.

Inden jeg forlod Kjøbenhavn havde jeg med Undtagelse af de tidligere omtalte tvende Rejser for Huset Hambro & Søn, den ene til Gjorslev i Sjælland, den anden op ad svenske Kyst til Halmstad, saa godt som Intet set andet end Kjøbenhavn og dens nærmeste Omegn.¹⁾ Mod Nord saa langt som til Rungsted, og faa Uger før min Afrejse engang til Helsingør, som *Benny David*, der boede hos sin Broder paa Rungsted, havde forbeholdt sig den Fornøjelse at vise mig. Vi gjorde selvfølgelig Rejsen tilvogns; der fandtes inden min Afrejse endnu ingen Jernbane i Danmark, og dette var jo tildels Grunden til at man vanskelig kom omkring. Jeg antog dengang, at Udsigten fra vor Strandvej over Sundet og vore dejlige Bøgeskove var det Smukkeste man kunde se, og uagtet jeg den Dag i Dag antager det for at høre til det Skønneste, saa er jeg dog siden mangfoldige Gange bleven overbevist om, at der er meget lige saa smukt og adskilligt endnu smukkere, navnlig naar Hensyn tages til Forholdene, der hos os jo ere smaa. Uden just at være saa overmaade store, vare Forholdene i og om Cowes paa Øen Wight noget

¹⁾ Manuskriptet indeholder intet om disse Rejser.

af det mest fortryllende, jeg kunde tænke mig. Det forstaar sig, Omstændighederne var ogsaa meget gunstige. Man tænke sig det unge Menneske, et Par Maaneder fra Hjemmet og deraf et Par Uger paa Søen, af hvilke den sidste havde været en uafbrudt Lidelse. Der var baade raat og koldt og vaadt ombord; jeg erindrer hvorledes jeg, efter fra tidlig Morgen til Eftermiddag uafbrudt at have været paa Dækket, af Kulde og Blæst blev jaget ned i Kahytten og krøb i Køjen for i samme Øjeblik at falde i den dybeste Søvn uden at vækkes i 18 Timer trods meget haardt Vejr og megen Bevægelse i Skib og paa Dæk. Det var Naturen, der gjorde sin Ret gjældende. Det er let at tænke sig med hvilke Øjne jeg betragtede, hvad jeg nu saa. Som ved et Trylleslag forandrede Climaet sig fuldstændigt, saa snart vi ad det ikke overordentlig brede Stræde, som skiller Øen Wight fra Fastlandet, styrede ind paa Cowes's Rhed. Enten man er for Udgaende eller Indgaende, ligger Cowes lige bekvemt til Anløb, hvilket gjør den til den søgte Havn, hvor Skibene ligefrem løbe ind, som det hedder „for Ordre“. Naar Kjøbmanden, paa den Tid hans Kaffeladning forlader Brasilien, ikke veed hvorhen han vil dirigere den, saa giver han Captajnen Ordre til at gaa til Cowes „for Ordre“, og dér finder han da Besked, hvor han skal hen. Det er en lille By, egentlig et Badested, og Sædet for the Royal Yacht-Club, hvis Fartøjer ligger og paraderer paa den fortræffelige Rhed. —

Da Captajnen strax vilde i Land, kom vi to

Passagerer med, medens Skibet under Lodsens Commando ankrede op paa sin Plads. Efter $\frac{1}{2}$ Times Kjørsel i et let aabent Kjøretøj kom vi til det egentlige Cowes, hvor vi holdt udenfor et lille beskedent Hus paa een Etage foruden Stuen, med den ikke just saa ganske beskedne Indskrift: „Globe inn“. Vi traadte ind ad den lille Gadedør og gik tilhøjre — tilvenstre laa den almindelige Skjænkestue, — der bragte os Ansigt til Ansigt med tre kvindelige Figurer i en hyggelig lille Dagligstue paa et Par Fag, der, eftersom „Globe inn“ ligger i Gaden langs Stranden, har Udsigt over Sundet og den modliggende engelske Kyst, altsaa tillod os frit at overse det Sted, hvor vort Skib om nogle faa Timer vilde gaa tilankers.

Ved vor Indtrædelse i Stuen rejste alle tre Damer sig op fra deres hyggelige Sæde paa det lille Tæppe foran den aabne Kamin, hvor man havde som det hedder „a nice little fire“. Det var bleven temmelig sent paa Eftermiddagen, og der var ikke overdrevent lyst i den lille Stue; ikke desto mindre kjendte Damerne dog strax Captajn *Voigt*, som havde været der ganske kort Tid iforvejen, og han introducerede saa sine to unge Passagerer, til hvem han, ligesom til sig selv, bestilte Natteløgis og Aftensmad. „Ja, hvad ønskede vi? A nice steak and some beautiful fresh oysters?“ Gud bevares, dermed vare vi udmærket fornøjede, og noget Bedre kunde man da heller ikke faa. Captajnen skulde strax til sin Klarerer og til Consulen. Vi to Passagerer bleve hos Damerne. De to ældste, vel 50 pas-

seret, hed „the two Missis *Cork*“; og den unge, som vel var en Snes Aar, maaske noget mere, hed *Miss Caroline Walters*. Hun kaldte de Gamle Tante. De gamle Damer vare temmelig afmaalte, magre og temmelig høje, meget propre, men ingen Stads. Krøller af Forhaaret, som dengang var Brug, havde de ingen af, og det vilde heller ikke have passet til det øvrige. Derimod havde *Miss Caroline* de dejligste sorte „ringlets“, som man vilde ønske sig, en dejlig Rad hvide Tænder og et Par velsignede mørkeblaa Øjne, hvormed hun saa saa trofast og uskyldig paa den, hun talte med, at Bekjendtskabet mellem os to snart var sluttet. Hun var i alle Henseender en Skjønhed om ikke just, hvad jeg vilde kalde en fin Skjønhed; hun gik godt paa sine smukke Fødder og havde nydelige, buttede Hænder. Jeg har jo siden den Tid set mange engelske Damer, men forunderligt nok staar hendes Billed saa uudsletteligt i min Erindring som maaske intet andet fra den Tid. Det var især hendes Blik og hendes Stemme, der indprentede sig, og den forunderlig bedaarende Maade, hvorpaa de engelske Damer kunne sige deres „Yes“ og deres „No“, som om der stod „h“ foran det første og efter det sidste — de, der have havt Øre derfor, ville forstaa mig — betjente hun sig af paa fortryllende Vis. Min Medpassager, Hr. *Dionysius*, havde Intet at sige — selv om han havde havt, talte han ikke Engelsk. Jeg takkede mine Guder og Mr. *Ferrall*: jeg havde meget at sige og fik det sagt. Jeg vil ikke tale om de Fremskridt jeg gjorde i Sproget

den Aften; men kan nok sige at i den Maaned, som jeg paa lidt nær tilbragte i Cowes og i Miss *Carolines* Selskab, gjorde jeg Kjæmpeskridt i det engelske Sprog. Saa blev det mørkt og Lysene blev tændt. Vilde jeg spille en Whist med de tre Damer? Om jeg vilde! Bordet frem, Kortene frem og Spillet kom igang til de to gamle Frøkners uhyre Fornøjelse. Saa kom Captajnen hjem med den Besked, at han i Anledning af det fundne Skib maatte til London *imorgen*, og med det Forslag, at vi to Passagerer skulde tage med.

Til London! Det var jo næsten for meget paa engang! I den anden Ende af Stuen blev nu et lille Bord dækket, vor Souper serveret, og medens vi gjorde den Fyldest, nippede de to ældre Damer hver til sit Glas Ale og spiste et Stykke Hvedebrød til smaa Tærninger Ost, som de skare paa den lille Tallerken i Skjødets og paa Enden af Kniven førte til Munden. Maaltidet indtoges af dem foran Ilden, og Ale-Glassene stilledes paa „Mantlepiecen“. Dette gjentog sig daglig og udgjorde den stadige Aftensmad. Et saadant Glas Ale er vist baade styrkende og nærende, og det blev anset som den vigtigste Del af Maaltidet. Miss *Caroline* holdt ikke dette Maaltid, idetmindste ikke medens vi saa derpaa. Da vi endnu havde spillet lidt Whist, fik vi hver sin Lyseplade, og Miss *Caroline* gik i Forvejen op ad den lille Trappe, for at anvise os hver sit lille Soveværelse. Alting maatte være smaat i det lille Hus, men i Properhed stod det ikke tilbage for noget nok saa stort og elegant. Jeg vidste

ikke, om jeg helst skulde ligge paa langs eller paa tvers i min Seng, thi den var bred nok til begge Dele. Jeg vidste ikke, hvad der nu egentlig var behageligst, at sove eller at vaage, at drømme sovende eller vaagen, og saaledes gik det, at jeg først sov, da jeg egentlig burde have vaaget, og ikke vaagnede før man bankede paa min Dør ved høj Tid, hvis jeg vilde med til — London!

Til London! Med et Dampskib Kl. 9¹/₂ Morgen gik vi til Southampton, hvor vi ankom Kl. 11, for derfra at afgaa med et af de Jernbanetog, som hver Time allerede dengang løb til London for omtrent 5 Rdl. Til London! Og det paa Jernbane! Jeg, som igaar Nat i min Køje halvt havde opgjort mit Regnskab med denne Verden, sad som ved et Trylleslag i en Jernbane-Coupée paa Vejen til Verdens Hovedstad, til min Ven *Kjerulf Gottschalk*, der saa gjerne havde set mig inden min Afrejse fra Europa, og som jeg nu kunde besøge. Mit Hjerte bankede, da Klokken gav Signalet til Afgang og Toget strax derefter foer afsted med en Fart, (uagtet de 6 Stationer), hvori vi tilbagelagde de 80 engelske Mil i 2³/₄ Time, dengang vist en overordentlig Hurtighed. Jeg siger *dengang*, thi Danmark havde endnu ikke faaet sin første Stump Jernbane til Roskilde; og naar vi se hen til, hvad Danmark siden den Tid har faaet, saa er det rimeligt, at hvor man dengang kjørte saaledes, dér kjører man nu hurtigere. Det er altid en underlig Ting at læse, hvad man selv har sat paa Papiret som sine Indtryk i en for længe siden

svunden Tid. Der ligger nu for mig den Dagbog, jeg førte paa hin Rejse. I denne Dagbog, saavel som i de Breve fra den Periode, jeg skrev til mine Venner, og som disse have fundet det Umagen værd at gjemme, gjør jeg nu i denne Tid Bekjendtskab med mit højst forandrede Jeg, og tillige med en, næsten forglemt, højst forskjellig Tingenes Orden. Dagbogen indeholder saaledes en Tegning af en Jernbanevogn og dens Hjul, af Sporets Construction, Maaden hvorpaa Wagonerne ere forenede sammen, Indretningen mellem dem for at forebygge Stødet ved Standsningen, Beskrivelse af Coupéernes Indre, Bevægelsen i samme, kort sagt af Alt, hvad der maatte gjøre Indtryk paa den, der første Gang satte sig i et Jernbanetog. Jeg beskriver den stærke Fart, der ikke tillader mig at følge Gjenstandene, som vi kjøre forbi, forklarer, hvorledes de langs Banen i en Afstand fra hinanden af 10 Alen liggende Jorddynger, blive til et eneste sort Punkt for mit Øje, hvorledes Farten igjennem en ikke ganske kort Tunnel som en af vore Stadporte derhjemme, melder sig ved en Lyd som af Kanon-skud, hvorledes Jernvejen snart fører over den gamle Landevej, snart denne sidste gaar hen over Jernvejs-Tunnellen osv. osv.

Kl. 2 omtrent stode vi paa Londons Banegaard, og med en Cab kjørte vi til London Coffee-House, Ludgate Hill. Efter den udtrykkelige Aftale atter at mødes til en sen Middag Kl. 5, begav jeg mig paa Vejen med mit eneste foreløbige Maal, at besøge *Kjerulf Gottschalck*. Han var paa Contoret

LUIS BRAMSEN
omkr. 25 Aar.
(Daguerretypi).

hos et Bankier-House, T. W. Smith & Co., Berlogate-Street, og det faldt mig ikke svært at finde Gaden — og omsider Huset og Contorerne, hvor jeg fik den meget tørre Besked, at *Gottschalk* i længere Tid havde været syg, nu dog Reconvalescent, men endnu ikke i Stand til at gaa ud. Han boede Albion Place Nr. 1. — Jeg gik med bankende Hjærte op ad Trappen til hans Dør, som jeg aabnede og stod foran min Ven, der i en Lænestol sad tankefuld ved Kamin-Ilden og nær var falden af Stolen ved at se mig træde ind. Han var meget svag, og hvad der jo skulde have været os begge til Glæde, blev til Bedrøvelse, i det mindste strax, og hvad der vilde have faldet ganske af sig selv, naar han havde været rask, at blive sammen, det var jo nu umuligt, eftersom jeg Kl. 5 skulde være til Stævnemødet, og den omtrent var bleven 4. Felt-raabet havde været: „Herfra imorgen tidlig med Toget Kl. 7, og hvem der ikke møder, sejler jeg fra, thi Vinden er god, og naar vi kommer til Cowes, sejler jeg.“ Altsaa, en halv Time kunde vi tale sammen, saa passerede netop en Omnibus, som vilde tage mig næsten til Ludgate Hill. Den halve Time blev benyttet saa godt som muligt; og med det Løfte, hvis det paa nogen Maade var muligt, at se ham endnu engang den næste Morgen inden vi rejste, skiltes vi ad, og kort Tid efter sad jeg hos de Andre i Værtshuset. Da vi havde spist, var det mørkt, hvorfor jeg gjerne gik ind paa Captaj-nens Forslag at gaa i Theatret i Coventgarden, hvor vi saa „the School for Scandal“ og „the Beggars,“

Opera med en god Sangerinde, Madame *Vestris*. — Da jeg kom paa mit Værelse, som vendte mod Gaden, tændte jeg min Cigar og stillede mig i det aabne Vindue og saa ud i den dejlige stjerneklare Nat. Der var endnu bestandigt mange Vogne og mange Folk paa Gaden. Jeg var ikke fornøjet med ikke at have set mere til *Gottschalk* — og Captajns sidste Ord havde været: „Afsted præcis Kl. 7! Ellers maa vi vente til Kl. 11!“ Først Kl. 3 gik jeg til Ro. Meget sov jeg ikke, thi Kl. 4 à 5 rullede allerede en ny Serie af Vogne. Jeg var paa Benene i rette Tid. Vi fik Kaffe, kom afsted, jagede alt hvad vi kunde, og vi vare komne tidsnok, uagtet jeg havde stolet paa, at mit Uhr — det eneste — var stillet 10 Minutter tilbage, hvis ikke et lille Uheld med et Led havde opholdt os det Minut, hvorom det drejede sig. Heldigvis kom vi netop til Banegaarden i samme Øjeblik, Toget foer afsted. Jeg siger heldigvis, thi jeg havde lagt an derpaa for endnu at kunne besøge *Gottschalk*, hvis Bolig laa meget nær ved Banegaarden. Efterat Captajnen havde bandet vort Uheld, erklærede han, at det forresten kunde være det samme, om vi kom til Cowes Kl. 3 eller Kl. 6, thi den Dag kunde vi dog ikke sejle. Jeg har siden ombord paa Skibet ikke kunnet nægte mig den Fornøjelse at fortælle Captajnen, hvorledes jeg dog havde narret ham, og faaet min Villie ved at stille mit Uhr de 10 Minutter tilbage.

Gottschalk traf jeg langt bedre. Han havde havt Typhus og manglede nu kun Kræfterne. Tiden gik,

dog var Afskeden nu, som den skulde være. — Ad samme Vej, som vi vare komne, sade vi igjen i Cowes Kl. 4. Meget havde jeg ikke set, men dog saa meget, at jeg havde et Billede, et Begreb om London, som jeg først gjensaa 1854. Imidlertid blev Vinden ikke gunstigere, og vi bleve ogsaa roligt liggende paa „the Mudderbank“. Det var en behagelig Variant paa Livet tilsøs, og jeg havde slet Intet derimod.

Nogle Dage efter Londoner-Touren traf jeg paa Gaden i Cowes *Christian Richter*, Fru *Emmy Drewsens* Broder.¹⁾ Han var ankommen med Barkski-bet „Malvina“, Captajn *Christmas*, bestemt til St. Croix, men løbet ind for at vente paa Captajnen, der havde foretrukken Rejsen over Paris for Touren gennem Nordsøen og ladet sin Styrmand *Sehested* føre Skibet dertil, hvor han vilde træffe det.²⁾ *Richter* var nu iland som jeg, med den Forskjel dog, at han havde taget sig et Logis iland, men jeg ikke alene gik ombord til Natten, men ogsaa til Maaltiderne. Jeg traf en Uhrmager *Christensen* i Cowes derved, at man allerede i Afstand saa det danske Flag vaje fra hans Hus. Han havde været der i 30 Aar og var virkelig en gammel Komiker. Han holdt af alt, hvad der var dansk, men ogsaa af en Toddy og en lystig Sang, af hvilke han

¹⁾ Johan Christian Richter (1816—1903) blev Student 1835, opholdt sig 1840—42 i New York, blev cand. med. 1847 og 1850 Læge i Grenaa. Han døde i Vejen.

²⁾ John Christmas (1799—1873) blev Captajn i Marinen 1840 og har vel saa faret til Koffardis. 1843—45 førte han „Mercurius“ til Middelhavet og Vestindien. Han fik Afsked som Kontreadmiral 1862 og blev 1871 konstitueret som Guvernør i Vestindien.

havde et lille Oplag af dem, der gaa igjen alle-
vegne i England under Navn af „comical songs“,
og som gjerne ende med det bekjendte: Tol de
rol, Tol de rol etc.

Der laa en Mængde Skibe paa Ankerpladsen, og
efterhaanden som deres Førere gjorde Bekjendt-
skab med hinandèn, mødtes man i „Globe inn's“
Dagligstue, der da ved saadanne Lejligheder blev
for trang for Gjæsterne, men aldeles umulig for
Damerne, som man da heller intet saa til. En Dag
gjorde jeg en smuk lille Udflugt pr. Stage til New-
port med *Richter* og fik da Lejlighed til at be-
dømme, hvor vel denne Ø fortjener Navnet af
„Englands Have“.

Den 3. November blev Vinden gunstig, og vi
gik ud. Captajn *Christmas* var endnu ikke an-
kommen, saa „Malvina“ blev liggende. Om Afte-
nen blev det Vindstille, gjerne Forbud for Storm,
som da heller ikke udeblev, men i Forbindelse
med det forfærdeligste Uvejr med Hagl, Torden
og Lynild jagede os tilbage til vor gode Havn,
hvor vi nu forblev liggende til den 19. November.
I et Par Uger levede jeg nu et ganske roligt og
efter Omstændighederne ganske interessant Liv.
Om Dagen var jeg iland og tilbragte en Del af
den hos *Christian Richter* eller hos *William Schol-
ten*, der nu tilligemed *Christmas* var ankommen
fra Paris. *Scholten* var syg og maatte tildels holde
Sengen. Den anden Del kom da paa mine Venner
i „Globe sun“, hvor jeg virkelig sluttede mig med
Venskab til Miss *Caroline*, som jeg altid skal

mindes med sand Glæde. Men det var ikke det eneste Bekjendtskab med unge Damer, jeg skulde gjøre under mit Ophold der.

Jo større Selskabet blev i Globen, desto oftere maatte Damerne trække sig ud af, hvad jeg har kaldt Dagligstuen, og ved slige Lejligheder fulgte jeg med, ialfald ikke sjældent. Et Par Gange var vort Selskab i dette private Værelse blevet forøget med to unge Piger, Damer fra London, Døttre af en Officeer i den engelske Marine, som var død. Moderen boede i London, Pigebørnene vare i Cowes for „uforstyrrede“ at fuldende deres Opdragelse i Huset hos en Tante, der, saavidt jeg kunde forstaa, bekostede denne. Hun havde lejet et Hus i Hovedgaden, holdt flere Lærere til dem og gjorde dem den væsenlige Tjeneste, foruden ved en Gouvernante, selv at passe paa dem, saa vidt det lod sig gjøre. Men det skal efter Ordspøget være vanskeligt at passe paa unge Piger, og jeg frygter for at Tanten fandt det. De syntes i enhver Henseende paa Veje til at blive, hvad man kalder „accomplished“; de spillede baade Piano og Harpe, et Instrument, der langtfra var sjældent i England, og sang meget smukt. De tegnede og malede og vare i det Hele taget rigtig flinke Piger fulde af Liv og Skjælmeri. De vare begge lyse, med smukke Fødder og en let og svævende Gang. Den Ældste var 19, den Yngste 16 Aar, og især havde hun smukke Øjne; begge havde de smukke Tænder men, mærkeligt nok, ingen af dem smukke Hænder. Om Søndagen havde

jeg bestemt at gaa i Kirke, og den ene Miss *Corke* tilbød mig Plads i sin „pew“. Da jeg kom om Aftenen, havde saa mange Gjæster indfundet sig i Huset, at Miss *Corke* ikke mente at kunne gaa bort; jeg gik da alene med Miss *Caroline*, hvorimod *jeg* jo ikke havde Noget at bemærke, naar det gik an. Men da hun og jeg gik til Kirke, kom pludselig de to unge Damer leende bag paa os og vilde med. De vilde absolut have os i deres „pew“, hvilket jeg var meget tilfreds med at Miss *Caroline* afslog. De vare unægtelig noget mere muntert stemte end vi, og det gjorde mig nok lidt ondt siden at se, hvorledes de kiggede over Stolen for at faa Øje paa os, hvilket rigtignok forekom mig at være det vigtigste de havde at tage vare. Det var mig saa meget mere paafaldende, som min Nabo viste mig, hvorledes man burde gaa i Kirke. Jeg troer ikke nogen verdslig Tanke beskæftigede hende saa længe hun var der. — Da Gudstjeneren var forbi, gik vi alle fire samlede derfra, og jeg var kjed af ikke at have tre Arme, da jeg bragte de tvende fremmede først hjem og saa Miss *Caroline* til Globen.

I Forbindelse med disse to unge Damer nødes jeg til at omtale *William Scholten*, da hans Logis var lige overfor deres Bolig. Jeg havde flere Gange besøgt ham og gik nu op til ham den næste Morgen. Han selv laa endnu tilsengs, da han var stærkt forkølet, men med Fornøjelse saa jeg fra hans Vindue lige ind i de smukke Gjenboers Lejlighed. Smukke Møbler, Piano, Staffeli, smuk Kamin med

en venlig Ild. En Pige støvede af og lagde alt tilrette. Lidt efter kom de unge Piger og satte sig til Arbejdet. Det varede ikke længe før den Yngstes smukke Øjne blev kjede af Arbejdet og fandt Vejen ud af Vinduet, omsider ogsaa mod mig, og hun skjulte ingenlunde sin Glæde ved at træffe Bekjendte, men sendte et Nik, idet hun kaldte paa sin Søster, der kom og fulgte hendes Exempel. Efterhaanden forsøgte en Samtale indledet, selvfølgelig telegrafisk. Spørgsmaalet: hvordan Vinden var, og om vi skulde sejle, var ikke svært at gjøre, at forstaa og besvare, heller ikke faldt det den Lille svært at hoppe, da hun hørte, at vi *blev*. Meget vanskeligt var det derimod at forstaa en Anmodning om at Miss *Corke* personlig maatte komme hen at bede Tanten om, de unge Piger maatte komme derhen om Eftermiddagen; men det kunde dog besørages, og jeg gik strax hjem til Globen for at opfylde Ønsket. Først da jeg stod for Miss *Corke*, fattede jeg det Dumme i Situationen, thi hvorledes havde jeg faaet dette Bud til hende? Hun var imidlertid rimelig og havde Medlidenhed med de unge Piger, som man dog nok spærrede temmelig meget inde. Derpaa tilbage til *Scholten* for at overvære Forestillingen, naar Miss *Corke* kom. Dette varede ikke længe. Imidlertid var Tanten kommen tilstede og modtog Miss *Corke*. Denne havde aabenbart ingen Lykke med sig, der blev rystet paa Hovedet af den Gamle og set surt af de Unge. Vi mødtes altsaa ikke den Dag. Næste Dag gik Underholdningen bedre. Det er ikke nogen lige Sag

at læse paa en Mund, hvad der i Afstand siges. Det blev især vanskeligt for *mig* derved at hvad man udtalte var Engelsk. Paa den Maade havde jeg endnu ikke studeret Sproget. Om Aftenen gav jeg dem en Serenade fra Gaden, hvilket let lod sig gjøre et Sted, hvor enhver Sømand synger højt om han har Lyst, og den næste Dag underrettede man mig ved Tegn om, at der var Noget til mig ved Gadedøren. Da jeg gik forbi, skjød en lille Billet sig ud under samme, som jeg ikke var sen med at bemægtige mig. Man vilde den følgende Dag Kl. 3 $\frac{1}{2}$ gaa ud, og takkede for Serenaden. Dog, jeg skulde ikke oftere se dem eller tale med dem, thi næste Dag blev Vinden god, og Kl. 12 gik jeg i Baaden ledsaget af Miss *Caroline*, som med rørende Trofasthed tog Afsked fra os paa Strandbredden og saa efter os saalænge hun kunde. Jeg havde til Afsked givet hende disse engelske Ord til den lille italienske Sang: „O pescator del onde“, som jeg havde lært hende:

Farewell thou sweet thou charming place, o Farewell.
 Farewell each kind each lovely face, o Farewell,
 My heart but parts with the hope
 Once more to see this shore
 With its bright and friendly Globe,
 o Farewell, o Farewell!

Hun gav mig i det sidste Øjeblik et lille Papir; da jeg aabnede det, fandt jeg deri et simpelt ud-skaaret Skyggebillede af Jesu Hoved med en Paa-skrift af hendes egen Haand: „Remember thy cre-

ator whilst thou are young!“ — Fra dem alle tre hørte jeg adskillige Gange siden og svarede dem ogsaa.

OVER ATLANTERHAVET.

Det var Tirsdag den 19. November, at vi forlode Cowes's sikre Ankerplads i Forening med mindst 50 større eller mindre Sejlere. — Efter 6 Dages Forløb vare vi allerede paa Højden af Madeira, som det hedder. Der var egentlig først nu Lejlighed til at gjøre sig hjemme paa Skibet. Vejret var smukt og Dagen længere. Bekjendtskabet opfriskedes med Mandskabet. Jeg har nævnet Tømmermanden og Kokken, samt Kahytsdrengen. Der var en Baadsmand, et stort Menneske fra Jylland, fuldbefaren Matros, som hed *Hans*; et Par lette Matroser, af hvilke den ene maatte lægges Mærke til paa Grund af hans mer end almindelig nette Væsen, og en Dreng, smuk og taus, med sorte, krøllede Haar, jeg troer han var engelsk. Første Styrmand faldt ud til at være en Bøddel i mine Øjne, og anden Styrmand et godt Fæhoved. I Cowes havde Mandskabet faaet sin Andel i, hvad det fra Vraget bjergede Gods havde indbragt, og i samme Anledning havde de ogsaa et Par Landgangsdage, hvor det naturligtvis kun gik ud paa at sætte den Smule overstyr, som man havde faaet i Lommen. — — Ved denne Lejlighed kom der noget til Udbrud, som tydede stærkt paa, at der var noget i Vejen mellem Mandskabet og Captajnen. Jeg fik

senere Forklaring paa Misfornøjelsen. Mandskabet beskyldte ligefrem Captajnen for at have solgt af Skibets Provisioner, navnlig Kartoffler, Flæsk og Smør under sit Ophold i Cowes. Heller ikke var man tilfreds med den Deling af Prisepengene, som havde fundet Sted, og denne Misfornøjelse gav sig siden paa Rejsen Luft paa en meget ubehagelig Maade. Ved denne Lejlighed maa jeg ikke glemme at omtale de 6 smukke og slet ikke smaa Messingkanoner paa Lavetter, som vi fik ombord. Captajnen lod som om han havde købt dem, men jeg kan ikke tro andet, end at de vare blevne tilbyttede for det bjergede Gods fra Vraget. Det blev min Gjerning i det første rolige Vejr paa de nymalede Lavetter at anbringe et „Victoria“ og mærke hver især med S. B. eller B. B. og et Nummer, eftersom de stode styrbord eller bagbord. Jeg skilte mig saa godt derved, at jeg fik den Opgave at male Navn paa Baadene, hvilket, da de hængte udenbords, kun lod sig gjøre ved et fra Rælingen ud over Vandet anbragt lille Stillads, hvorpaa jeg sad.

Den nævnte lette Matros, som jeg en Dag havde talt med og som aabenbart følte Trang til at udtale sig mere, leverede mig en Dag et Brev, hvori han meget omstændeligt fortalte mig sit Livs Historie og som endte med at betro mig, at han kun var taget med Skibet for at benytte den første den bedste Lejlighed til at desertere, og at han nu stolede paa min Bistand, naar vi kom til Havana og han udførte sit Forsæt. Jeg blev naturligvis meget forfærdet over denne Fortrolighed, og paa-

lagde ham itide ikke i nogen Henseende at gjøre Regning paa mig, men i det højeste paa, at jeg skulde bevare hans Hemmelighed.

Naar jeg kun saa lidt omtaler min Medpassager *Dionysius*, da er det fordi han i alle Henseender var saa ubetydelig, for ikke at sige ynkelig, at der umulig kunde opstaa noget venskabeligt Forhold mellem os. Han gjorde ingen Kat Fortræd, generede Ingen, og der var ikke et ondt Ord imellem os paa den hele Rejse. Saavidt jeg af hans egne fortrolige Meddelelser kunde slutte, havde han hjemme i Hamborg Intet villet bestille, derimod ført et daarligt og udsvævende Liv. Han fortalte som noget morsomt, at hans Fader havde spærret ham inde om Aftenen, men at han da var gaaet ud af Vinduet. Naar jeg hørte for hvilke Fornøjelser han havde søgt disse Udveje — for at drive om paa Knejperne, som dengang kaldtes Polka-Kjældere, kun fordi „die Schenckmamsellen“ havde de traditionelle Polka-Buxer og -Trøjer og den lille Soldaterhue paa — saa syntes jeg jo nok, at det kun lidt havde været Umagen værd. Ogsaa jeg havde været paa Benene mangan Nat, og om jeg end ikke havde behøvet at gaa ud af Vinduet, — jeg *blev* kun ude — saa havde dog min kjære Moder mangan Gang fundet Anledning til at ytre sine Bekymringer i den Anledning, vel navnlig fordi den, der skal arbejde om Dagen til sine Foresattes Tilfredshed, ikke *kan* vaage om Natten. Men naar jeg erindrer *hvad* jeg blev ude for og hvor jeg var, da opfyldes mit Hjerte af de glade-

ste Minder, og jeg kan sige det her saa mange Aar derefter, at uagtet jeg hverken var underkastet Tvang eller synderlig Control, uagtet jeg ofte kom sent hjem, har jeg aldrig tilbragt nogen Nat udenfor mit Hjem, naar jeg undtager en eneste Gang, da jeg ved et sildigt Lag opdagede, at jeg havde glemt min Portnøgle og fulgte hjem med *Julius Blom* i Kronprindsessegade for at sove i hans Broders Seng, der stod tom. Jeg behøvede i det Hele blot at indlade mig med denne „Borgersøn“ fra Hamborg, der i alle Henseender havde været stillet i Samfundet som vi „Borgersønner“ i Kjøbenhavn ere det — han havde besøgt en god Skole og jeg havde jo set hans Forældre og Beslægtede, der ikke syntes mere spidsborgerlige end vore — for at se hvilken Forskjel der er paa „Selskabet“ i Hamborg og hos os, og paa „Smagen“. Han var, som de unge Hamborgere findes i Tusindvis, led og kjed af den Verden, som de neppe endnu kjendte, og færdig med Alt det, den byder et Menneskeliv, da dette Liv egentlig først skulde være begyndt. Han forlod sit Hjem fordi man ikke vilde beholde ham længere hjemme, da han ikke vilde forandre sig. Det var ham ligegyldigt, hvor han rejste hen, det ene Sted var ham saa godt som det andet, naar han skulde forlade „der Elbe-Strand“ med dens Knejper. Han gjorde sig aldeles ingen Forhaabninger om noget Fremtids-Liv, som kunde tiltale ham, han havde egentlig ligesaa gjerne, hvilket han ikke undsaa sig for at udtale, set Skib og Besætning gaa under

i en Storm. Der kunde ikke godt være mig medgivet nogen større Contrast. Jeg følte snart, at jeg ikke kunde være ham til nogen Nytte, og han gav mig ofte Anledning til at glæde mig i Taknemlighed over min egen Skjæbne, der fra min tidlige Barndom havde bragt mig i Berørelse med saamange elskværdige Mennesker, og over min gode kjærlige Moder, der fra vor tidligste Ungdom havde søgt, om ikke at gjøre os til ivrige troende Christne — hun havde dertil altfor mange ydmyge Tvivl — saa dog til menneskekjærlige, oprigtige og gudhengivne Børn, der i Alt, hvad de foretog sig, havde at tænke paa hvad der var Godt og Ret. Den første Bøn hun lærte mig, inden jeg endnu kunde mit Fadervor, lød saaledes:

Mein lieber Gott, ich bitte Dich,
Mach' doch ein frommes Kind aus mich,
Und wenn ich das nicht sollte werden
Dann nimm' mich lieber von den Erden!

Heri havde hun egentlig udtalt sin Trosbekjendelse!

Hvorledes det siden gik ham i Havana, veed jeg egentlig ikke, han fik en simpel Ansættelse, det veed jeg, og han var der endnu, da jeg forlod Cuba; men det vil jo let kunne forstaaes, at jeg ikke søgte ham, og at jeg, naar han søgte mig, hvilket han gjorde i Begyndelsen, lod Portneren sige, at jeg ikke var hjemme.

Efter sex Dages Fart vare vi som sagt paa 38°, hvor der saa godt som blæser en Passat, men den

rette Passat faaer man først under 30 à 28°. Med hver Dag mærkede vi, at vi kom nærmere til Varmen. Ikke for koldt, ikke for varmt, Himlen var næsten altid klar og om Aftenen besat med en Stjernepragt, som vi i vort Norden ikke kjende. Den ene Dag blev mere og mere lig den anden, man sejlede og sejlede og aldrig saa vi andet end Vand og Himmelbuen. Dagene var lange, og til at blive i sin Køje har man ingen Ro ombord. Jeg inddelte da min Tid, visse Timer til Spansk, og visse til Fransk og Engelsk. Om Eftermiddagen skrev jeg i min Dagbog, og Aftenen som hele Morgen tilbragtes i dolce farniente, ikke sjældent paa Ryggen med Øjnene mod den skyfri, klare Himmel. Et ganske underholdende Arbejde fik jeg udført for Captajnen, idet jeg oversatte en ny engelsk Navigationslære, specielt om Linear-Observationer, paa Dansk.

Temperaturen blev nu altid mildere. Den 1. December havde vi 23° Reaumur. Vejret var smukt og stille, det vil sige uden megen Vind, men om Natten Kl. 3 vaagnede jeg ved Skibets hæftige Slingring frem og tilbage, ikke op og ned som en Vugge, dog overordentlig voldsomt. Aarsagen var den, at vi nu vare komne paa tvers af den saakaldte Vest-Passat, som søges af de fra Vestindien hjemvendende Skibe, hvor da vi, som gik „vor de Vind“ ikke kunde støtte Skibet mod den saakaldte Dønning. I samme Øjeblik jeg vaagnede, hørte jeg et frygteligt Brag og et gjennemtrængende Skrig. Man var ifærd med „at slingre Masterne

ud af Skibet“, som det hedder, og i mindre end et Minut stod jeg paa Dækket, hvor mit Øje mødte en stor Forstyrrelse. Stor-Masten var afknækket lige ovenfor Bram-Salingen, saa at Bram-Raa, Royal-Raa og Skysejls-Raa hang ned i deres Tougværk og i Faldet havde taget Besan-Stangen 3: den øverste Del af Besan-Masten, med sig. I Tougene hang den lille engelske Dreng med det sorte krøllede Haar ved Benene og blev i et Nu, Gud veed ved hvilken Combination, hisset ned i et Toug. Han var Øjeblikket før sendt tilvejs for at beslaa de øverste Sejl, som vist ikke burde have været førte under disse Omstændigheder, da de ved deres Tyngde maatte fremskynde Catastrofen, naar det Opstaaende først begyndte at svippe ved Skibets Bevægelse. Det varede ikke længe før alle Ender vare kappede, og de Ruiner, der belemrede Skibets Dæk og Sider, ja svømmede i Havet ved dets Side, knyttede til os ved Tougene, vare bjergede, og inden Middag samme Dag arbejdede Tømmermanden paa den nye Mast, der skulde skabes af en paa Dækket liggende, der i sin Tid var henlagt, fordi den havde „et lille Knæk“. Inden mange Dage stod den paa sin Plads, og snart havde den modtaget sit Udstyr af Træholter og Stænger, saa at Alt saa ud som før.

Den 6. December, eller rettere sagt Natten forud, passerede vi „Krebsens Vendekreds“, i daglig Tale af Sømanden kaldet „the Tropic“, hvilket paa Rejsen til Vestindien træder istedetfor Linien, som man ikke passerer paa disse Rejser. I denne An-

ledning indfandt Baadsmanden sig om Morgenen hos Captajnen for at spørge om han tillod „at Neptun maatte komme idag“. Captajnen vilde ikke rigtig dertil, men paa Baadsmandens Ytring, at der var hele 6 Stykker, som ikke før havde passeret Tropen og paa min Forbøn blev Tilladelsen givet. — —¹⁾

— Det blev nu efterhaanden meget varmt, og naar jeg pustede, mindede Captajnen mig om, hvad der ventede mig i Havana. Den 13. December havde vi 23° i Skyggen. I Solen kunde man ikke opholde sig længe. Der blev nu efterhaanden talt om at slagte de 2de levende Svin, vi havde ombord, to Brasilianere, der af Captajnen vare anskaffede paa Stedet og som efter hans Sigende mærkværdig nok havde Fødselsdag med deres Kejser Don Pedro; men det blev ikke til noget. — Det kunde dog være af Interesse at erfare, hvorledes vi levede ombord og hvad en 1ste Classes Passager, der betalte omtrent 200 Rdlr. for Overrejsen, dengang var tilfreds med ombord i et Sejlskib. Om Søndagen: Hønskjødssuppe paa en Høne, som derefter serveredes stegt, salt Kjød og Pudding. Mandag: gule Ærter og Flæsk, selvfølgelig med Bælgene i. Tirsdag: Svedskesuppe og tykke Pandekager. Onsdag: graa Ærter med Flæsk. Torsdag: Hønskjødssuppe og Hønen. Fredag: Klipfisk og Pandekager. Lørdag: mere Ærter eller en Rest Hønskjødssuppe og Pudding. Røget og saltet Kjød eller Flæsk hørte hver Dag til Maaltidet. Paa Sup-

¹⁾ Den meget vidtløftige Beskrivelse af den velkendte Ceremoni forbigaaes.

pen fandtes undertiden suffisante Boller med Corderer; de vare for solide til det Brug, Kokken havde bestemt dem for, men man blev enig om at lade dem skjære i Skiver og stege dem til Aften. Den første Gang havde Kahytsdrengen ikke hørt denne Ordre og spiste dem, da han tog Anretningen bort, eftersom der kun var 22 Stykker — hans egne Ord. Hver Bolle var omtrent som en knyttet Haand og ikke *let*. Jeg troer, Drengen var bleven stegt istedetfor — eller rettere med samt Bollerne, hvis jeg ikke havde bedt for ham. Det var en ganske almindelig Trudsel, naar den ingenlunde elskværdige 1ste Styrmand blev vred paa Kahytsdrengen, at han lovede ham at male ham sort og sælge ham som Neger, naar vi kom til Cuba.

Det syntes, som jeg paa hin Rejse skulde gjøre Bekjendtskab med alt, hvad der kan tildrage sig under slige Forhold, deriblandt ogsaa med Mytteri on a small scale. Jeg fortalte, at man bebrejdede Captajnen at have solgt af Skibets Provisioner i England, og at man i det Hele taget havde noget Nag til ham og 1. Styrmand, som ogsaa var en brutal Person med udstaaende Kæbeben og en Mundfuld Tænder, der gav ham Udseende af et Rovdyr. En Nat paa denne Tid, henimod Slutningen af vor Rejse, da det havde taget noget paa at blæse, hørte vi, der laa rolige i vore Køjer, et forfærdeligt Vræl: „Hr. Captajn!“ Denne, som for at komme paa Dækket maatte igjennem den fælles Kahyt, hvor Passagererne havde Køjer, stormede et

Øjeblik efter op paa Dækket med en Pistol i Haanden, og vi naturligvis bagefter. Det drejede sig imidlertid hverken om mere eller mindre end et Overfald paa Styrmanden, som svor paa, at man havde villet kaste ham overbord, og jeg troer det gjerne, thi der var et Par Folk ombord, som kunde gjøre det. Det var saa mørkt, at Captajnen Intet kunde se, og Styrmanden maaske neppe nok selv kunde angive Personer, hvilket han dog gjorde, men Angivelsen blev naturligvis benægtet. Captajnen blev paa Dækket, men vi Passagerer gik atter ned. Næste Morgen viste Captajnen sig med et voldsomt blaat Øje, som han forklarede at have faaet ved at en vaad Tougende fra Takkelagen i det daarlige Vejr om Natten havde truffet ham i Øjet, men som han dog var vis paa, efter hvad han siden forklarede, var bibragt ham af en af Mandskabet under Skibets Maneuvre.

Søndag den 20. December omtrent Kl. 9 lød det glade Budskab: Land! Det er et dejligt Ord efter et saa langt Ophold paa Havet. Det har en vis solid Fortryllelse i sig, som man ikke forstaar, naar man ikke har gjort en lang Sørejse, og jeg kunde næsten sige en Rejse med et Sejlskib, thi naar Rejsens Varighed kan beregnes i Timer og Minutter, og man ser Land netop den Time man vidste, at man skulde se det, saa er Fortryllelsen ikke stor. Ogsaa paa dette Omraade er Begrebet „at rejse“ undergaaet stor Forandring. Vi rejste paa samme Maade, eller i al Fald omtrent, som Columbus, og det Land vi saa, var den Ø han døbte San

Salvador, fordi det var det første Land han saa, dér hvor han ønskede at finde det. Noget senere faar man med denne Kurs Øje paa Ny Providencia. Man styrer her efter et Fyr: „hole in the wall“ eller „Hul i Muren“, i Klippevæggen, — dér gaar Vejen til Bahamabank, som man kan gaa over i godt Vejr, naar man som vi ikke vare lastede og altsaa ikke stak dybt, kun $11\frac{1}{2}$ Fod.

Om Aftenen Kl. 8 passerede vi Fyret efter ret at have nydt Skuet af de forskellige smaa Øer, og nu begyndte det ingenlunde farefri Stykke Arbejde at passere Banken, hvor Dybden tager af indtil $2\frac{1}{4}$ Favn eller $13\frac{1}{2}$ Fod, altsaa lod kun 2 Fod Vand somme Steder under Skibets Kjøl. Man sejler hele Tiden paa Loddet. — — Vi vilde efter Captajns Sigende nu ikke faa mindre Vand end 4 Favne at sejle paa, men snart mere, hvorfor jeg lagde mig tilkøjs [Kl. 9—10]. Men sove gjorde jeg dog ikke. Længe hørte jeg endnu Manden synge ud sit: „veer fatten“, „veer an a halve“, „sös fatten“ osv., men omtrent Kl. 12, da jeg havde naaet til det Stadium, da man hverken vaager eller sover, hørte jeg — og der har vistnok vist sig et Smil paa mine Læber — „keen botten“ (ingen Bund) — hvorefter jeg slumrede sødelig ind. Det er ikke ubetegnende, at man i Løbet af en Maanedstid, tilbragt paa Søen, ganske af sig selv kommer til et Punkt, hvor Bevidstheden om, at man nu igjen er paa det *bundløse* Hav, virker beroligende og vugger En i Søvn.

Tidligt den næste Morgen passerede vi nogle smaa

nydelige Øer, og snart saa vi „*El pan de Matanzas*“ paa Cuba og løb derefter langs Kysten lige mod Havanas Indløb. Kl. 10 om Formiddagen styrede vi gennem det snævre Indløb *El Moro* med Fæstningen *La Cabana* paa den ene Side og *La Punta* med sine Udenværker paa den anden Side. I Havnen faldt Ankeret, og strax kom Toldvæsenets Folk ombord og Anstalter blev truffet til at forskaffe os Passagerer Landgangstilladelse. — —

Af de 71 Døgn, som denne Rejse medtog, tilbragtes de første 13 paa Elben, derefter 6 Dage i Nordsøen, 23 i Cowes og 29 fra Cowes til Havana.

HAVANA.

Strax da Ankeret var faldet, kom en Chaloupe fra Land med Toldopsyn og en Soldat, og ingen Passager kunde gaa i Land, forinden det fornødne „permite“ var opnaaet. Det var mig ingen liden Tilfredsstillelse strax paa Spansk at kunne underholde mig nogenlunde med denne Skildvagt. Inden mange Timer kom en Del Tydskere ombord, Contorbetjente og tidligere Bekjendte af Captajnen, der oftere havde været i Havana. Det var en Luftning efter saalænge at have været begrændset til hvad Skibets snævre Rum indesluttede. Man spiste og drak, og Captajnen indbød dem og flere til næste Dag paa en Ret, som kaldes „Schwarzsauer“, der laves, naar man slagter Svin. Nu, da vi vare i Havn og kunde faa det friske Kjød, vi vilde have,

fandt Captajnen det et passende Øjeblik at slagte det Svin, vi havde ombord, — for at traktere sine Venner!

Min Glæde ved atter at sætte Foden paa fast Grund var naturligvis stor. Nogle faa Skridt fra Molen, hvor Baadene ligge tilleje og som er Her- rernes fornemste Morgenpromenade, dels for at se og høre Nyt, dels for at indaande den friske Morgenbrise, ligger Columbus' Grav, og atter faa Skridt derfra Gouvernementspladsen med sin Have i Midten og Cafeer ganske i Nærheden. Det er nu snart 33 Aar siden, men jeg husker Alting saa nøje, som var det igaar.

Min første Gang var til et Cigar-Udsalg. Der er mange Cigar-Fabriker i Havana, og hvert af dem har et Detail-Udsalg hos Portneren, det vil sige: en hvid Mand, som oftest en Soldat, sidder paa en Træstol ved Porten, hans Beskjæftigelse er at rulle Papirscigarer, (Cigarillos eller Papelitos). Det hele Apparat dertil bestaar i et Trug af Træ fyldt med Tobaks-Affald (Picadura), som han ved at gnide mellem Hænderne faar i en fin Tilstand og da, forsynet med Bunker af det smaa præparerede Pa- pir i bestemt Størrelse og en Metalnegl paa Tom- melfingeren til at lukke med, med en utrolig Hur- tighed forvandler til de smaa Papir-Cigarer, der senere inde i Fabriken samles i Bundter (Capitas) paa 40 à 60 Stk. og atter i større Bundter paa 100 Capitas, der fordi de ere runde kaldes „ruedas“ (Hjul). Paa Husets Mur hænger et Glasskab, maa- ske 1¹/₂ Alen højt og 1 Alen bredt med 6 à 8

Hylder, og dér findes da opstillet nogle faa Bundter af hver Slags Cigarer, jeg mener hver Form Cigarer; thi Regalia, Cañones, Trabucos, Panatelos, Bayonetas, Caballeros, Medianos, Dainos ere alle *kun Former*, medens den almindelige Cigarform kaldtes „Millar comun“ og selvfølgelig var den billigste, fordi der anvendtes mindst Omhu paa deres Fabrikation. Regalia-Cigaren udmærkede sig i Reglen kun ved sin Størrelse og ved sin tilrundede, glatte Spids. Oprindeligt havde jo nemlig alle andre Cigarer en større eller mindre aflukkende Knude eller dog Tillukning. Efterhaanden ere nu alle Cigarer blevne „Regalia“ i den Henseende, men de have destoværre rigeligt tabt i Værdi, hvad de have vundet i Udseende. Men for at komme tilbage til Udsalget, hos denne Portner kunde man købe et Bundt af hvilkesomhelst Cigarer og omtrent til samme Pris, som om jeg i Fabrikken havde købt 10.000 Cigarer. Jeg siger *kunde*, thi det er ikke rimeligt, at dette er saaledes endnu. Men saaledes var det 1840, og den Nydelse, jeg havde ved i Solskinnet udenfor en Café at ryge denne min første Havana-Cigar, var overmaade stor. Jeg tænker Bevidstheden gjorde ikke lidet, og jeg erindrer meget godt, at jeg allerede regnede ud, til hvad Pris saadan en Cigar vilde kunde sælges i Kjøbenhavn.

Jeg opsøgte derefter min Ven og gamle Skolekammerat *William Good* eller *Don Guillelmo*, som han hed, da man aldrig til daglig bruger noget Efternavn blandt Spanierne. Jeg troer, han blev gan-

ske fornøjet over at se mig, men heller ikke mere, og efter en kort Samtale bleve vi enige om at mødes om Aftenen i La Lonja, den største Café i Havana, og der traf jeg ham ogsaa de følgende Aftener. Imidlertid havde en af de Tydskere, som kom ombord, en Hr. *Watty* fra Hamborg, taget sig af mig med en Elskværdighed, som man ikke saa sjældent finder den paa den anden Side af Atlanterhavet. Han var Mægler og en lystig Sjæl, som i mange Aar havde levet i Havana. Han begyndte med at tage mig til Middag, hvor han spiste, i Mansion House ved et stort Table d'hôte, og derfra til den italienske Opera i El Teatro Tacon udenfor Byen, hvor jeg hørte „Marino Faliero“. Om Aftenen tog han mig hjem med i sit Logis, hvor han med Lethed skaffede mig Seng, eftersom en saadan gjerne haves i Reserve, liggende sammenslaaet under den anden. Den bestaar af et Træstel med Sejldugsbund, en Skraapude, Lagner og et Tæppe, hvortil rigtignok hører det uundværlige Moskito-Net, der ophænges under Loftet og derefter falder ned om Sengen paa alle Sider; uden et saadant er det umuligt for en hvid Mand at sove. Jeg boede ellers ombord, hvilket Captajnen havde tilladt mig for at undgaa den store Bekostning ved at tage et Logis iland, forinden dette blev nødvendigt. Fik jeg en Plads, fik jeg ogsaa Logis, thi det følges altid ad, da man boer og bygger, hvor man arbejder.

Saaledes gik de første Dage, da jeg om Aftenen i La Lonja blev introduceret af *William Good* til

Don *José (Mira)*, en lille smuk Mand, — lys mod Sædvane, da han var Spanier — som talte godt baade Fransk og Engelsk. Vi indlod os med hinanden, og jeg meddelte ham min Plan at søge Ansettelse paa et Contor, hvilket han mente ogsaa nok vilde lykkes mig, om ikke lige strax. Da han hørte, jeg boede ombord i Skibet, foreslog han mig at flytte til sig. Han var Ungkarl med en Søstersøn i Huset og boede udenfor Staden Calle Amistad, hvor han havde anlagt en Cigarfabrik „La Cabaña“. Navnet var vel nok valgt med noget Hensyn til at profitere af en Forvexling med „Cabañas“, der var og endnu er den betydeligste eller dog mest ansete Fabrik i Havana. Han var samtidig Bogholder hos Don *Roque (Llopard)*, hvor han tilbragte nogle Formiddagstimer mod en vistnok overordentlig god Betaling. Jeg gjorde ingen Hemmelighed af, at jeg havde meget faa Penge, men *Mira* bad mig ikke bryde mig derom, jeg kunde jo betale ham, naar jeg fik en Plads. Han gjorde paa sin Side ingen Hemmelighed af, at han gjerne vilde have mig til sig. Han havde engang havt *William Good* hos sig paa samme Maade og i samme Værelse, og jeg indsaa snart, at et saadant Selskab ogsaa maatte være ham ganske behageligt. Han var en ualmindelig dannet Mand for en Spanier, hvortil vel Grunden var den, at han som Emigrant først havde opholdt sig i Marseille og siden i England. Han ønskede gjerne Øvelse i at tale engelsk, og han spillede Violin, saa at vi øvede os om Aftenen i at spille lette Tjing sammen, han Melodien

og jeg Accompagnementet paa Guitarren. Om Formiddagen aflagde jeg mine Besøg hos de Folk, til hvem jeg havde bragt Anbefalingsbreve og det var ikke faa, jeg tror c. 70, men megen Fordel havde jeg ikke af dem. Ethvert af dem skaffede mig en Indbydelse til Middag „naar jeg vilde“, thi det er Formen. Hele Havana spiser til Middag Kl. 3, og i ethvert Hus, jeg mener Handelshus, hvor Principaler og Commisser altid spise sammen, staar flere Couverter rede til ubudne Besøgere, der altid ere velkomne. Jeg vil nu nok tro, at jeg hos en af de saaledes besøgte Herrer omsider havde faaet en Plads, om ikke før, saa naar den gule Feber i August Maaned ryddede op; men vi vare netop i Januar, og saalænge skulde jeg ikke gjerne vente. Det kom jeg heller ikke til, thi min gamle Ven Hr. *Garrigues*, dansk Consul i Havana, *William Goods* Onkel, som jeg havde besøgt strax, skjønt jeg først omtaler ham nu,¹⁾ skaffede mig en saadan i St. Jago de Cuba, dog ikke før Marts Maaned, da jeg begav mig derhen.

Men forinden dette gik for sig tilbragte jeg altsaa to Maaneder i Havana, hvor jeg egentlig ikke

¹⁾ Jacques Louis Garrigues (1788—1854), som var indvandret fra Halle til Kbhvn. 1812, hvor han 1818 tog Borgerskab som Grosserer og s. A. blev gift med Cæcilia Dunzfeldt, se Side 48. Da Huset de Coninck standsede sine Betalinger 1821, blev Garrigues draget med og gik Fallit 1823. Hans udmærkede Hustru holdt Hjemmet oppe, tildels ved en Forretning med udenlandske Luxusvarer, medens han ihærdig søgte andre Udveje. Først i Slutningen af 1833 lykkedes det ham at blive Generalkonsul i Havana og Deltager i et Handelsfirma, men 1843 maatte dette høre op og han tog sin Afsked. Nogle Aar efter rejste han med sin Hustru og Datter til New York til Sønnen Rudolph, hvor de levede under beskedne Forhold. Sygdom tvang ham til at rejse til Kbhvn. 1854, hvor han døde s. A. Hun døde hos sin Datter i New York 1863. (Meddelt af Direktør C. H. N. Garrigues.)

havde andet at bestille end at se mig om, jeg tør ikke sige mere mig, thi det kan man ikke i Havana uden at bruge mange Penge, og jeg havde slet ingen. Dog var for mig Alting nyt. Det dejlige Clima og den dejlige Natur netop paa den Aars-tid, tillod mig at færdes til alle *Dagens* Tider, jeg siger Dagen, thi Kl. 10 gaar hele Havana iseng, med Undtagelse af dem, der i Havana, som alle andre Steder, foretrække et kort og fornøjeligt Liv for et langt og regelmæssigt. Natteluften anses for ligefrem dødelig, navnlig vel Duggen, og Ingen bliver ude efter Kl. 10, da Operaen og Theatret er forbi. Derimod staar man tidligt op, helst Kl. 5, da man gaar ned til Molen, for derefter Kl. 8 à 9 at samles om det fælles Frokostbord, hvor man gjør et fuldstændigt Maaltid med varme Retter, Vin og Vand, Kaffe etc. Man arbejder til Kl. 3, spiser til Middag, holder Siesta og gaar da ud paa „Alameda“, det er: man gaar, naar man ikke selv holder Hest og Vogn, for at se og beundre Damerne, som kjøre op og ned indtil Operatid Kl. 6 $\frac{1}{2}$, da, som ved et Pust, Promenaden er tom.

Men ikke alle Folk have Lyst eller Raad til at gaa i Operaen, og for dem er der da ogsaa sørget. I den lille Have midt paa Gouvernementspladsen, hvor alle Gangene ere belagt med Fliser, Kong Ferdinands Statue i Midten med et i Marmor udarbejdet smukt Springvand i hvert Hjørne, musicerer hver Aften i et Par Timer det vagthavende Regiments Musik. Derhen kommer da Damerne i deres Volander — Kjøretøjer paa to Hjul med

een Hest, hvor Kudsken sidder paa Hesten. I Reglen forlade Damerne ikke deres Vogne — det maatte da være overmaade smukt Vejr, for at de med deres Silkesko skulde vove sig trippende ud paa Fliserne. Inden de forlade „Retraiten“, begive de sig stundom til en af Caféerne, hvorfra de faa bragt Is og Kager ud i Vognene. Denne Aftenmusik er den eneste Fornøjelse, som man i Havana kan have uden Penge. I Cafeen La Lonja er der fuldt paa denne Tid. En halv Snes Billarder er i Gang, og Domino spilles overalt ved de smaa Marmorborde. Folk af alle Slags bevæge sig mellem hinanden, den rige Kjøbmand sidder ved Siden af en fattig, pjaltet gammel Mand, som sælger Lotterisedler, Gamle og Unge, Dandys og Soldater, endogsaa hvad vi vilde kalde Børn, men alle med høj Hat og Kjole og Stok i Haanden — den fødes man med i Havana. Jeg har set en gammel graahærdet Hidalgo med stor Kappe, men han havde ingen Frakke eller Kjole under den, Sko med store Spænder, men ingen Strømper. Naar man bare er hvid, er man ogsaa fornem. Paa Gaden ser man kun sorte Fruentimmer. Naar hvide Damer forlade deres Hus, er det altid kjørende, og de stige ikke engang ud ved Butikerne, men lade Betjenten bringe sig Varerne ud ved Vognen. Husene i Havana er i Almindelighed meget slette, men hvem bryder sig om Hus og Hjem, naar det daglige Liv foregaar saa at sige paa Gaden. Vinduerne er meget store Aabninger, som Porte, ud til Gaden, *uden Glas*, lukkede med et Gitter af Træ eller Jern og

om Natten indvendig fra med Træskodder. Naar man en tidlig Aften gaar paa Gaden, thi her er intet Tasmørke, falder denne Offentlighed stærkest i Øjnene, da Husene da ere oplyste. Man ser da Familien og dem, der besøger den. Hos de Velstaaende er anbragt en Række Gyngestole fra Vinduet og ind i Stuen, og naar disse ere besatte, da er der „tertulia“, Aftenselskab. Er man alene, vil man, ialfald hos de ikke fine Folk, finde Damerne rygende og gyngende, men dermed skal ikke være sagt, at de fine Damer ikke ryge. Det gjør de sikkert alle, og den brune Tommel- og Pegefinger forraader dem, da disse af Cigarerne, men især af Papir-Cigarerne, farves brune uden at denne Farve gaar af i Vadsken. Denne — Vadsken — plager nu forøvrigt ikke Damerne. Man skulde tro, at netop denne Varme altid opfordrede meget dertil. Der var heller ikke faa Badeanstalter til varme Bade i Havana. I det salte Vand badede ingen, men den daglige Renlighed for de indfødte Damer bestaar i at gnide sig ind med en hvid Sminke, „cascarilla“, i Ansigt, paa Hals og Arme. — Naar det sker med en vis Anstand og i det spanske Sprogs cavalermæssige Udtryk, kan man tillade sig at hilse paa og tiltale enhver Dame igjennem Gitteret. Det er ikke ualmindeligt, vel snarere en Regel, at Damerne, foruden den erklærede Tilbeder i „tertulia“, har en udendørs, som kun kommer til Gitteret om Aftenen. Imidlertid har jo dette sine Grændser: Gitteret, og sin Ende: Kl. 11, thi efter den Tid kunde i 1841 ingen gaa

paa Gaden under Straf af en halv Unze Guld eller 8 \$, naar undtages Juleaften og et Par andre Lejligheder. Efter Kl. 9 bliver man anraabt af hver Skildvagt, der passerer med: *Quien vive!* Hvorpaa svares: *España*. Saa spørges: *que gente?* og der svares: *Paisano*. Svares der ikke, naar der er spurgt flere Gange, saa skyder han, thi alle Skildvagter bære om Natten ladte Geværer. Der er intet andet Politi end Soldater.

I Værelserne, hvor Gulvet er af Sten, er der ikke synderligt andet Meublement end Gyngestole. Til Huset hører altid en større eller mindre Gaard — el patio — med Fliser. Gjennem Stuen og over denne Gaard til Kjøkkenet, hvor Stalden er, føres Hesten. Kjøkkenet selv ser i Reglen ud som et smudsigt Skomagerværksted. Det hjælper jo noget paa Forholdene, at kun Skorstenen og Koge-Indretningen har Tag. Derfor gaar det an, at ogsaa Retiraden er i Kjøkkenet med Jalousier ud til samme for at faa frisk Luft, — at den ikke friske Luft fra Appartement og Stald gaar i Kjøkkenet, bryder man sig mindre om. Imidlertid, Maden er god, og det hele Apparat: at Kokken faar en vis Sum om Dagen for at levere Alt uden just at gjøre noget Regnskab, er ganske bekvemt. Hos *Mira* var der en Mængde Negerbørn, som han havde kjøbt, og oplærte i Cigarmageriet. De bleve naturligvis alle bespiste, hvorledes veed jeg egentlig ikke, men jeg troer godt. De vare alle glade og fornøjede, og om Aftenen kom der en Munk til dem og lærte dem at bede. Om Natten sov de i

Porten, som var lukket til Gaden, men aaben til el patio. Hver havde sit Bræt paa et Par Klodser, saa det ikke laa lige paa Stenene i Porten, herpaa sov de, og havde hver sit gode uldne Tæppe at svøbe sig ind i. Jeg erindrer kun et Par Gange i de Maaneder jeg boede hos *Mira* at have maattet vandre forsigtig om mellem disse sovende Børn for ikke i Mørket, naar jeg gik gjennem Porten, at træde paa dem. Den ene Gang var i Carnevalstiden, hvor jeg med *Mira* var paa det store Maskebal i El Teatro de Tacon; jeg maa altsaa i Reglen være kommen betids hjem. — —

Uagtet jeg, som det ses, nærmest holdt mig til *Mira*, saa jeg dog ogsaa engang imellem *Good* og ikke sjældent den gamle *Garrigues*, der boede i et af de bedre Boardinghuse, holdt af en amerikansk Dame. Han interesserede sig meget for mig, men hans Indflydelse var ikke stor, uagtet han jo havde mange Bekjendtskaber. Sagen er at Befolkningen i Handelsverdenen skifter meget hurtigt, og det ene Firma gjør Plads for det andet. Maalet for Arbejdet er ret snart at kunne forlade Stedet for til Løn at leve et Sted, hvor man kan leve, thi „leve“ gjør man egentlig ikke paa Cuba, naar man er Europæer. Igjennem *Garrigues* fik jeg dog min første Plads. Den var imidlertid som sagt i St. Jago de Cuba, den egentlige Hovedstad paa den modsatte Side af Øen og hos et stort Hus, som hed *Wright Books & Co.* Den 17. Februar 1841 erfarede jeg denne for mig glædelige Nyhed; og de sidste Dage i Maaneden forlod jeg min Ven *Mira*

for med en Stump Jernbane til San Felipe, og derfra pr. Muldyr til Batabano, at komme til sidstnævnte Havn paa den modsatte Side af Øen, hvorfra man da atter med en gammel raadden, fra de Forenede Stater casseret, Damper langs Kysten i 3—4 Dage ankommer til St. Jago, hvor jeg fandt mig i Ro de første Dage af Marts 1841.

Saa længe jeg havde min Opgave liggende for mig, at finde en Ansættelse, som jeg kunde være tjent med, — det var jo for mig et Livsspørgsmaal, — og saalænge mine ledige Timer endnu kunde udfyldes med Betragtning af det meget Nye, saalænge kan jeg ikke sige, at nogen egentlig Længsel efter Hjemmet trykkede mig. Men aldrig saa snart var jeg kommen i Ro og havde faaet mine Forretninger, som i St. Jago virkelig baade vare mange, lærerige og tildels anstrængende nok efter det Lands Begreber og Forhold, saa kom Hjemve-Sygdommen. Naar Dagens Arbejde var endt, var jeg jo vant til at have noget andet at vederkvæge mig med, end hvad der bødes mig her. Jeg havde ikke et Menneske at tale med om det, der interesserede mig. Efterhaanden gjorde jeg vel nogle Bekjendtskaber, men det var jo for mig en hel ny Verden, der desuden var saa fuldstændig forskjellig fra, hvad jeg havde forladt i Danmark. Jeg skal ved et Exempel fortælle, hvorledes det gaar til.

Da mit Værelse hos Principalerne endnu ikke var færdigt, blev jeg ved min Ankomst til St. Jago for Husets Regning indlogeret hos en af de Damer — en fransk Creolerinde — som gav sig af med

at holde Boardinghus. Lige overfor boede en Familie, bestaaende af en Moder og to Døttre, af hvilke især den ene var smuk, det havde jeg set, men vi havde aldrig talt sammen, et Smil og en Hilsen, det var Alt. Da jeg en Aften kom hjem og satte mig i min Gyngestol uden nogen anden Bestemmelse end at blive, hvor jeg var og se paa, at de andre Boardere spillede, altid om Penge og altid med Klammeri, bankede det paa Døren, der aabnedes for en lille Dreng, som skulde hilse fra Signorita *Dominga*, saaledes hed den Smukke, om jeg ikke vilde gjøre et Selskab den Ære at fejre en lille Dands med dem, saa vilde hun have den Fornøjelse at bringe mig derhen. Jeg studsede jo noget ved denne Indbydelse, men gik naturligvis efter at have klædt mig om. Drengen bragte mig til et stort oplyst Hus, hvor jeg fandt en Samling af meget smukke Damer, men ogsaa nogle grimme, thi det er nu saa, at efter 25 Aars Alderen bliver de Alle temmelig grimme. Herrerne vare ogsaa Caballeros, og Værten modtog mig med de sædvanlige Hilsner, hvoriblandt den: Gid De maa leve i 1000 Aar! er den almindeligste. Han førte mig rundt i Salen og hen til *Dominga*, med hvem jeg saa dandsede 1., 2. og 3. Vals. Dette er nemlig Maaden. Man dandser som oftest hele Aftenen med samme Dame. Hun er da efter Talebrugen mærkværdig nok „compromisa“. Der var 8 Musikanter, og Festen var i Anledning af en lille Piges dia del santo (Helgensdag). Kl. 10¹/₂ var Stadsen forbi, og jeg fulgte mine Damer, Moderen med de tvende

• Døttre, hjem. —

Midt i Maaneden flyttede jeg hen i Firmaets store Ejendom, i hvis første Sals Etage til Gaden fandtes de umaadelige Contorer, og i hvis Sidefløje de 15 Commisser havde deres Bolig. Udenfor hele Etagen ind til Gaarden løb en bred bedækket Gang, saa bred, at Spisebordet paa en Snes Couverts dagligen blev dækket dér, saa vi spiste i fri Luft. Men mit Værelse havde kun Udgang og Lys til denne Veranda. Lys brød man sig jo ikke meget om hertillands, da det er ensbetydende med Sol, og man jo ikke er paa sit Værelse uden for at sove. Der var en uhyre Virksomhed, og Negere i hundredevis hørte til Etablissementet, som expederede mangfoldige Skibe med Sukker og Caffé til de forenede Stater, navnlig til Baltimore, hvorfra det fik Consignationer af Provisioner etc. Ikke saa ganske sjældent krydredes Maaltiderne med at en Neger blev strøgen til Pælen og pidsket lige nedenfor i Gaarden, men det var dog kun, naar det var højst nødvendigt for Disciplinen. Af mine Colleger vare de to franske, en tredie Søn af en Principal, amerikansk, og Resten spanske. Jeg fejrede da min 22aarige Fødselsdag i St. Jago, og Dagen før sporedes et temmelig stærkt Jordskælv. I Maj Maaned havde vi 90° Fahrenheit i Skygge og Træk (den kan man nemlig ikke undvære); hvorledes der da er i Solen, kan man vel tænke. St. Jago ligger i en formelig Kjedel imellem høje Bjerger og har saa godt som ingen Søbrise.

Det varede da heller ikke længe, før jeg fik Feber — den *gule* — og henbragtes til en Familie,

hvor man gav sig af med at pleje disse Syge. Couren var krabat. Fødderne i saa varmt Vand, som jeg kunde taale det. Et Vinglas fuldt af amerikansk Olie. En Aareladning paa hver Arm. Nogle Timer senere Bindet af den ene Arm for atter at lade den bløde. 50 Iglar paa Maven, og saa en 14 Dages Sultekur. — Jeg kan ikke sige, jeg led meget, og Couren er jo ogsaa for at forhindre el vomito, der gjerne er en Slutning paa Historien, men ogsaa paa Livet. Under min Reconvalescens blev jeg ret bekjendt med en Borgerfamilies Indendørs-Liv. Fra min Seng var jeg jo Vidne til, hvad der foregik i en Familie daglig i flere Uger. Hvorledes det forholdt sig med Renligheden, har jeg antydet: Cascarilla! og naar man ikke skulde pyntes, fordi man ikke gik ud, stod Kjolen altid aaben bagpaa. Nattetoiletet blev gjort ved at *vende* Kjolen og saa lægge sig paa „Kotten“. Man var god imod mig. Lægen kom hver Dag, og baade han og Folkene bleve godt betalte af mine Principaler, da jeg omsider blev udskreven. Om Levemaaden under dette Ophold paa henved en Maaned kan jeg ikke sige meget, thi jeg kan uden Overdrivelse sige, at jeg i den længste Tid Intet fik at spise. Tisane af Hørfrø var min Drik, og omsider, men det varede længe, Suppe, ikke den første, men den anden, ikke „un caldo“, men „un caldito“ paa et Stykke Høne. Først i den sidste Uges Tid fik jeg daglig en Stump af den kogte Høne stegt og Lov til at spise Brød. Drømmen om et stort, hvidt Brød hørte til min natlige Glæde i lang Tid, thi jeg var

virkelig forsulten. Mine Plageaander vare de gruelige Væggelus, „chinchas“, og først mod Slutningen, da jeg kunde skifte Leje, blev jeg nogenlunde befriet for dem. Uagtet der brændte Lampe om Natten ved min Seng, indfandt disse Dyr sig i saadan Mængde, at jeg, naar jeg rejste mig op paa mit Leje, kunde se dem i Hundredtal myldre frem under mig paa Lagenet. Naar de slet Intet gjorde mig, maa det jo have været, fordi jeg var syg, men min Værtinde vilde ikke tro eller rettere sagt ikke indrømme, at Dyrene vare der, indtil jeg, ved om Natten at observere dem, saa dem komme frem fra Moskito-Nættets Hjørner, hvor Nættets Sider stødte til det Stykke, som danner Himlen, ad hvilken de krøb et Stykke hen for saa at lade sig dumpe ned paa mit Leje. Hun havde Ret: i Værelset vare de ikke, det var jo ogsaa lutter Sten, men man vidste jo ikke, hvorfra hun havde Nættet. Da dette kunde tages ned og koges ud, blev jeg nogenlunde fri. Der faldt jo ogsaa noget af til de Andre, i det mindste saa jeg engang en af dem krybe paa den Kjole, som Husets ældre Svigerinde bad mig hægte, mens jeg laa i Sengen. Husmoderen var en stærk Ryger, og hun sendte aldrig sin lille Dreng efter Cigarer uden udtrykkelig at paalægge ham som det sidste Ord: „de las mas fuerte“ (af de stærkeste).

Endelig kunde jeg forlade denne Plejefamilie og flytte hen i Firmaets Bygning, hvor alle de andre Betjente havde Bolig, men jeg var kun svag og duede ikke til meget. Den samme Liberalitet, som

jeg hele Tiden havde fundet, fandt jeg ogsaa nu. Der var Tale om at sende mig ud til Senior-Partnerens „Cafetal“, men han var selv paa Rejse, og det blev ikke til noget. Jeg ønskede ogsaa helst at komme i Virksomhed, fejlede heller ikke andet end hvad der snart vilde rette sig, naar jeg fik noget at leve af; og vore Maaltider var overflødige i alle Henseender og samlede ikke alene alle de Ansatte ved samme Bord, men ogsaa en eller to af Principalerne. — —

Jeg kom dog nogenlunde til Kræfter igjen og kunde ganske opfylde hvad jeg var bestemt til. Jeg har aldrig siden haft saa meget at gjøre som jeg havde dér, hvor der i alle Henseender var meget at se og meget at lære. Rask var jeg dog ikke, og den egentlig slemme og varme Tid gik vi jo først imøde. Min 22aarige Fødselsdag fejrede jeg i mine Tanker paa Hjemmet, der altid fulgte mig, og jeg fik den Dag et Brev fra mine engelske Veninder [i Cowes]. Det sendtes mig af *Kjerulf Gotschalck* i London, der havde faaet det tilstillet fra en „John Schmidt“ med Anmodning om at besørge det efter sin Adresse. Det var skrevet af den Ældste med et langt Postscriptum af den Yngste og jeg maa sige: Brevet var en Bekræftelse paa, at det var Damer. Det var et Lysglimt her, hvor jeg, der havde levet saameget med Damer, egentlig kun traf Fruentimmer, sjældent Damer. —

Ret længe skulde jeg dog ikke blive i St. Jago. I Slutningen af Maj Maaned fik jeg Brev fra *William Good* med Tilbud om en Plads i samme Hus,

hvor han arbejdede, med en Gage af \$ 68 om Maaneden og som sædvanlig alt frit i Huset, og Udsigt til \$ 85, hvis man fandt sig fornøjet med mig. Det var jo ikke nogen ganske let Sag at bede mine Principaler lade mig gaa, efter kun 3 $\frac{1}{2}$ Maanedes Ophold, af hvilke jeg havde været syg de 6 Uger. De havde betalt min Rejse fra Havana og min Cour under Sygdommen, og nu vilde jeg rejse, da jeg skulde til at gjøre nogen Nytte! Imidlertid traf jeg atter her den storslaaede Liberalitet, hvorpaa jeg har set saa mange Exempler baade paa Cuba og i de Forenede Stater. — Det blev altsaa arrangeret saaledes, at jeg den 15. Juni forlod St. Jago med Damperen, den samme som havde bragt mig derhen. Da jeg pakkede min Koffert, modtog jeg Besøg af en ung Spanier, som jeg havde lært at kjende i det Boardinghus, hvor jeg tog ind ved min Ankomst. Han saa min Pengepose med de omtrent 100 \$ jeg havde fortjent, og foreslog mig paa en saa naturlig og ligefrem Maade at lade ham faa dem mod en Anvisning paa sine Slægtninge og sin Bankier i Cienfuegos, hvor Dampskibet lægger an og opholder sig — at jeg gjorde det. Om bord blev jeg strax bekjendt med en ung Mand, Apotheker af Profession, som rejste til de Forenede Stater for at gjøre Indkjøb til et nyt Apothek i St. Jago, og det var meget heldigt for mig, thi jeg blev strax upasselig ombord og snart temmelig lidende med Feberanfald og Tilbehør. Han lod mig blive i Køjen og gik iland, hvor vi lagde an, for at skaffe mig de fornødne Medicamenter. Jeg

blev ogsaa bedre strax, dog kunde jeg ikke selv gaa iland for at hæve min Anvisning i Cienfuegos, som han bragte mig tilbage med den Besked, at det Hus, Spanieren havde trukket paa, vel havde været hans Bankier, men at han intet havde hos dem at disponere over, at han var en Spiller og at jeg var bleven bedraget. Jeg fortæller dette for at tilstaa, at ogsaa jeg har været godmodig, da jeg var uerfaren, men jeg troer, at den Lære var mig overordentlig gavnlig. Det var mine første sammen-sparede Penge, siden jeg forlod Hjemmet, og de havde en langt bedre Bestemmelse.

Ved min Apothekers fortsatte Bestræbelser og Bistand kom jeg mig saa vidt, at da vi ankom til Batabano, hvorfra man har en halv Dags Rejse gennem Landet til St. Felipe, kunde jeg gjøre Rejsen med ham i en Volante (Vogn med Calesche). Det var den Tour, som jeg paa Udvejen havde gjort paa Muldyr i Følgeskab med en italiensk Primadonna, som af sin Garderobe havde forsynet sig med et Par hvide Buxer og red sit Muldyr som vi andre. Hendes Mand var med og var Decorationsmaler. Hun kunde ikke Spansk og jeg ikke Italiensk, men vi forstod hinanden meget godt alligevel. Denne Gang var Rejsen ikke saa animeret.

Jeg ankom til Havana i Slutningen af Juni og tog strax til mine nye Principalers Hus, *Ramirez Hermanos*, trende Brødre: Don *José*, Don *Carlos* og Don *Ramon* — fra Guatemala. Foruden *Will. Good* var der 2 Spaniere paa Contoret. Af Brødrene

havde kun den yngste, Don José, lært noget. Don Carlos snakkede lidt med, naar der taltes om Forretninger, men han underskrev aldrig noget. Don Ramon, den ældste, blandede sig aldeles ikke i Forretninger, men bestyrede alt, hvad der angik Husholdningen. De vare alle ugifte og forbleve ugifte. De boede eller rettere sov paa 1. Sal til Gaden, vi andre til Gaarden. Adgangen til vore Soveværelser var opad en Trappe fra Gaarden (patio) langs en aaben Svalegang foran disse. Paa denne Trappe tilbragte vor Opvarter en hel Del af sin Tid med at slibe Knive, pudse Gafler osv., som han da gjerne tørrede af i en af vore gamle Veste. Han fik alle vore aflagte Klæder, og de opbevaredes i den Krybbe i Stalden, hvor Hesten ikke stod. Hans Søndags-Glæde bestod da i hver halve Time at tage en anden Kjole eller Vest paa, som alle passede ham lige slet, og saa stille sig op i Porten. Han havde den Svaghed, som alle Negre, at tænke højt. Det var ikke alene, naar han havde forbrudt sig og var bleven revset, at han, uden at vide det, raisonnerede udvendig, idet han troede det blot var indvendig; men naar vi vare tilsyneladende de bedste Venner af Verden, kunde han gaa bag ved en af os i Gaarden og tænke ganske højt: que cabeza! que bobo! (sikken et Hoved! sikken et Fæ!) Man nænnede jo ikke at gjøre ham noget — eftersom Tanker jo skulle være toldfri.

Inden jeg gaar videre, maa jeg dog fortælle, at da jeg, efter i et Par Dage at have udhvilet

mig og sat mig ind i mine nye Forhold, for første Gang gik ud, opsøgte jeg min Apotheker for at takke ham for al hans Venlighed. Jeg fandt ham, men fandt ham dog ikke. Han var ikke alene død, men ogsaa begravet. I den Henseende gjør man kort Proces, og de Døde beholder man ikke længe i Huset. Jeg fik den Besked, at han havde faaet Koldfeber, og formodentlig, det var den tilkaldte Læges Mening, taget for stor Dosis Chinin. — Min næste Gang var heldigere. Den gjaldt Calle Amistad hos min Ven *Mira*, der gav mig det hjerteligste Velkommen og atter blev mit bedste og kjæreste Tilhold, naar jeg havde Lejlighed. I vort Hus var den Ordning indført, at da det aldrig turde være overladt til sig selv — vi havde stundom meget store Beholdninger af Guld —, saa skulde de tre egentlige Kontorbetjente skiftes til at blive hjemme om Aftenen. Altsaa af tre Aftener havde hver de to fri. Min Vej gik da næsten altid til *Mira*, og om Søndagen spiste jeg næsten altid hos ham. Der kom da en gammel Ven, en Andalusier, og saa betids, at han kunde gaa ud til Kokken og tillave en „Olla potrida“. Det er en af disse Retter, hvor alt kommer an paa Tillavningen, ligesom Carry, Skildpadde og deslige. — Kun sjældent var jeg i Operaen, man kunde ikke ret vel gaa der med en ringere Udgift end \$ 4¹/₄ eller omtrent 8 Rdl. og kun een Gang var jeg i „Teatro principal“ og saa spansk Comedie. Man spillede den Aften „El arte de conspirar“, paa Dansk: „Statsmand og Borger“ af Scribe, hvor man havde

beholdt alle de historiske Navne: Struensee, Rantzau, Caroline Mathilde osv. Ikke saa sjældent besøgte jeg den Familie, eller rettere sagt, det Boarding-Hus, hvor Hr. *Garrigues* boede paa et lille tarveligt Værelse paa 4. Sal. — Men heri bestod alle mine Glæder. Gjentagne hver Dag maatte de snart blive trættende. Hvad jeg aldrig blev træt af, var den dejlige Morgen-Promenade.

Forøvrigt saa jeg dog ogsaa lidt til det selskabelige Liv i Havana, men kun ganske lidt, tildels vel fordi der Intet var. En ung Beslægtet af *Mira*, som boede hos ham og arbejdede paa hans Fabrik, *Don Antonio*, tog mig med sig et Par Aftener til en „tertulia“, hvor man var bleven enig om at arrangere sig i Forening om en Dandselærer, vel rettere en Dandser, af hvilke der gives mange blandt Arbejderne, især blandt Cigarmagerne, som lærte Selskabet og ledede Øvelserne. Musikken var i Reglen kun en Violin. Man dandsede hele Aftenen med samme Dame, og Dandsen bestod udelukkende i en Quadrille, som kaldtes „Rigaudon“ og nærmest ligner, hvad vi i gamle Dage herhjemme kaldte en „Fandango“, fordi man førte op og ned, samt endte hver Passage med at valse med sin Dame. Dette var den eneste Maade hvorpaa man valsede, thi Vals alene kjendtes ikke, ligesom man kun kjendte „El valso“ — det er „langsom Vals“. „La contradanza“ var nærmest Francaiserne. — — Dette var jo imidlertid noget aldeles extra, ellers gik for mig den ene Dag som den anden. Der var i Reglen overmaade lidt at gjøre paa Contoret efter vore

europæiske Begreber, og naar jeg undtager de faa Gange om Maaneden, da Paketbaadene kom og gik fra og til Europa, havde vi aldrig travlt. For at udfylde min Tid og benytte den til min egen Fordel saa meget som muligt, paatog jeg mig at føre den spanske Brev-Copie-Bog, hvorved jeg meget hurtigt erhvervede mig temmelig Færdighed i at skrive det Spanske. Med at gaa ud om Eftermiddagen som Regel blev jeg snart færdig, og da *William Good* meget nødtigt blev hjemme, saa tog jeg som oftest hans „Guardia“ hver tredie Aften foruden min egen. Jeg var da ene i det store Hus med Negrene og spadserede op og ned fra Vinduesaabningerne mod Gaden gennem Værelserne, Patio og Port tilbage, rygende min Cigar, læsende, skrivende, jeg kan tilføje, drømmende om mit Hjem og mine Kjære — thi jeg havde Hjemve i høj Grad, og det var mig ikke til Hjælp, at jeg hos *William Good* fandt saa overordentlig liden Sympathi. Han havde forladt sit Fædreland som Dreng, og der var Intet, mærkværdigt nok slet Intet, som bandt ham til Danmark. Det er sandt, at den Tid vi levede sammen herhjemme som Dreng, hvorefter han forlod Danmark med sin Tante, Fru *Garrigues* født *Duntzfeldt*, som jeg i Begyndelsen af disse Optegnelser har omtalt, og som forlod Kjøbenhavn med sine Børn for at støde til Manden, der var etableret i Havana, — den Tid var en af Danmarks fattige Perioder hvad Handel og Liv angik. Den Misfornøjelse, der kom frem paa de Tider imod *Christian den Ottende*

og hans Hoffester, de Fordringer, der allerede dengang kom tilorde om Besparelser i Statsstyrelsen og Skattebevillingsretten, vare Udtrykket for den almindelige Utilfredshed med Tingenes Gang. Skjøndt den nu ikke paa nogen Maade kan siges at have været medvirkende til *William Goods* Expatriation, saa havde den dog netop gjort Indtryk nok paa ham til at give ham et stadigt Vaaben ihænde imod sit Fædreland og imod mig, naar jeg fremdrog dets mange Fordele. Noget egentligt Begreb om vort Land eller vore Forhold havde jo vore Principaler og øvrige Omgivelser ikke, kun med eet vare de fuldkommen paa det Rene, at der i vort Land var: „Miseria“ — „derfor vandrede vi jo ud!“ — — Imidlertid havde *Good* og jeg dog nogle Punkter hvori vi kunde være enige; den Mangel paa Frihed i Regjeringsformen, vi endnu havde i Danmark, og den hensynsløse Ødslen med Statens Penge, som under *Christian den Ottende* fandt Sted, og som man netop dengang havde begyndt at tage alvorligt fat paa, vare vi begge enige i at fordømme, ligesom vi vare enige i at more os ret inderligt over „Coursaren“, som man sendte ud til os, og tog ivrig Del i den *Lehmann'ske* Proces, der ogsaa dengang lagde Beslag paa den offentlige Opmærksomhed. Men af Venner eller Omgang havde vi ingen tilfælles, og naar Arbejdstiden var forbi, gik hver sin Vej, eller rettere sagt han gik sin, og jeg blev i Reglen hjemme. — —

Jeg lægger intet Skjul paa, hvad min Hovedopgave skulde være: at fortjene Penge. Jeg havde

egenlig intet andet Maal; det forstaaer sig: igjennem Arbejdet og Pengene at bane mig en Vej, der, hvorhen den end gik, dog skulde og maatte, dermed var jeg altid paa det Rene, ende i mit kjære Danmark. Det var heller ikke noget Ualmindeligt, at man som Contorist kunde samle sig ikke Ubetydeligt. De unge Mennesker fra Bremen vare navnlig bekjendte for denne Specialitet. Som Følge heraf vare disse ikke vel sete af deres Landsmænd, de andre Tydskere, hvoraf en stor Mængde vare fra Hamborg og levede som gale Mennesker, der brugte Alt, hvad de fortjente, hvilket for gamle Clerks var store Summer. „Tydskerne“ hedder paa Spansk „Los alemanes“, men Spanierne kaldte dem almindeligen „Los animales“. — Sparekassen i Havana gav dengang 1 pCt. Rente om Maaneden, og for den, der havde lidt mellem Hænder, var der mere end een respektabel Maade, hvorpaa man hurtigt kunde multiplicere en lille Capital. Den endelige Opgave, det sidste Maal, Enhver satte sig, var dog altid at kunne vende hjem til Europa. Som Følge heraf maatte Handelshusene stadigen supplere sig med nye Kræfter, og paa denne Maade kom de, der stræbte fremad, temmelig naturligt og let efterhaanden i en mere eller mindre selvstændig Stilling, for saa, naar Touren kom til dem, ogsaa at trække sig tilbage. Hvem der ikke kunde gjøre det for Alvor, gjorde en Recreations-Rejse til Europa og kom tilbage igjen. For at kunne profitere af saadanne Forhold maatte man fortrinsvis søge Ansættelse i et europæisk

Hus. Mine Principaler vare fra Central-Amerika og havde aldrig været i Europa og tænkte ikke paa at trække sig tilbage til Gunst for nogen Anden, gjorde overhovedet kun Bankier-Forretninger og besørgede nogle faa Sukker-Afladninger, til hvilke man intet andet ser eller hører end Udfærdigelsen af Papirerne og Vexlerne. *William Good* befandt sig altid fortræffeligt derude. Han var kommen ud 15 Aar gammel og blev der, jeg troer til sit 30. Aar. Jeg led bestandig af *Calenturas*, Hverandendags-Feber, som indfandt sig paa bestemte Tider, og mit Befindende blev ikke bedre af den Hjemve, som jeg ikke kunde bekæmpe. Det er dog neppe ganske correct, naar jeg kalder det Hjemve; det var dog snarere en utilfredsstillet Trang til Omgang med Mennesker af det Slags, jeg hjemme færdedes iblandt. Det var i det Mindste tydeligt, at da jeg et Aars Tid derefter kom til de Forenede Stater i Nord-Amerika, levede jeg op paany og blev et andet Menneske; vel gjorde det forandrede Clima og det forbedrede Helbred meget, men den forandrede Omgang hjalp væsenligt. Jeg led ogsaa meget af Gigt i Arme og Ben, en Plage som har hjemsøgt mig, baade inden jeg forlod Danmark og efter jeg atter er kommen hjem, den Dag i Dag. — En af mine kjæreste Correspondenter var Fru *Garrigues* i Kjøbenhavn, som jo havde levet i Havana og med hvem jeg ret kunde udvexle Tanker. Hun havde dengang netop til Forbedring af sine Indtægter taget Pensionairer i Huset, saa at hun nu med sin egen *Emilie* havde 4 unge

Piger hos sig. Men ogsaa med *Sigvard Blom* var min Brevvexling meget livlig. Paa den Tid havde han alt skrevet til mig om jeg kunde tilraade ham at komme til Havana. Dette kunde jeg naturligvis ikke, thi jeg hadede det selv og blev kun holdt tilbage af Hensyn til den gode Betaling jeg fik, og fordi jeg jo dog ikke kunde rejse hjem igjen.

Imidlertid naaede vi ind i den kjølige Tid, og det syntes som om jeg dog omsider skulde kunne finde mig i Climatet. Med Sundheden kom ogsaa Humøret, og mod Slutningen af Aaret havde jeg forsonet mig saa temmelig med Opholdet og nærede allerede Planer om Forretninger med Hjemmet i Cigarer og Tobak, der vare godt indledede ved Hjælp af min Morbror *Beutner*, der gav de fornødne Midler til, at jeg kunde hjemsende den første Ladning ægte Havana-Cigarer, som overtoges i Forhandling af en Mand ved Navn *Siesbye*, hvis Bekjendtskab jeg havde gjort forinden jeg rejste fra Kjøbenhavn. Han var Porcellainshandler i en lille Kjælder i Raadhusstræde, skraas for min Moders Bolig paa Hjørnet af Vandkunsten, og jeg havde ved min Afrejse leveret ham et mindre Parti Hamborger-Cigarer til Forhandling for mig, der allerede dengang gjorde smaa Forretninger i Tobak for min egen Regning. Jeg havde ved den Lejlighed, halvt i Spøg, lovet ham at indrette det saaledes, at han ret snart kunde faa ægte Havana-Cigarer at forhandle for mig, og saaledes blev det ogsaa. Han havde været Portraitmaler, var en Broder til den endnu levende Digter *Siesbye*,

havde forøvrigt ogsaa havt en Broder, der døde som Læge i Jylland, men selv var han i høj Grad brystsyg. Han giftede sig med en ung Jødinde, som lever endnu, gift med en *Hellmann*, der blev hans Efterfølger ogsaa i Handelen, da han døde længe efter min Hjemkomst. Han var et af de elskeligste Mennesker jeg har kjendt, Retskaffenheden selv, og han kom ved sin Forbindelse med mig og ved sine herlige Egenskaber paa en grøn Gren, saa grøn som han aldrig havde drømt sig den. Fra Kjælderer i Raadhusstræde flyttede han endnu under min Fraværelse til en langt bedre Kjælder i Vimmelskaftet ved Skoubogade under Isenkræmmer *Holstebro*, og til denne Kjælder kom Kjøbenhavns fornemste Folk, jeg troer ogsaa Prindserne kom der, ligesom daværende Staldmester *Roepstorff* besørgede Indkjøbene dér baade til Kongen og sig selv. Jeg vil naturligvis senere oftere komme tilbage hertil. Her er det kun foreløbig nævnt i Forbindelse med de nye Interesser, jeg saaledes fik ved i Havana at beskæftige mig med denne Sag, der meget hurtigt viste sig at kunne blive en fordelagtig Forretning for mig, selv om jeg maatte dele Udbyttet med min Onkel *Beutner*, som var min Commissionair og Correspondent i Kjøbenhavn. Han havde, siden han trak sig tilbage fra det militære Liv, hvilket var overmaade tidligt, bestandig givet sig af med industrielle Foretagender. I Forening med *Chr. Drewsen*, Kammerraad *I. C. Drewsens* ældste Søn, havde han havt et Lysestøberi i Skodsborg, og for egen Regning paa

„Springforbi“ i mange Aar drevet en Oljemølle, som havde svaret god Regning. Han havde et Udsalg i Kjøbenhavn, og hans Forretninger førte ham ofte nok til Hovedstaden til at han kunde varetage vort fælles Tarv, især lige over for en saadan Personlighed som *Siesbye*, hvem jeg paa hans Ord alene vilde have betroet Alt hvad jeg ejede. Man gjør sig intet Begreb om hans til det yderste drevne Retskaffenhed som Handelsmand. Hvad det vilde sige i en Forretning som denne, hvor Alt saa at sige kom an paa at Folks Tillid ikke blev skuffet, at det, som kom hertil fra mig, ogsaa blev uforfalsket solgt, og at *kun* det blev solgt for mit, som *var* mit, det vil Enhver forstaa, der er lidt inde i den Slags Forhold. Hver enkelt Cigarkasse var mærket med mit Navn allerede i Havana, og naar Skibet med Cigarerne ankom, blev der kun af *Siesbye* i Aviserne bekjendtgjort: „Med Skibet x er fra Hr. Luis Bramsen i Havana hjemkommet 200000 Stk. forskjellige Cigarer“.

Beutner calculerede Cigarerne og bestemte den Pris pr. 1000 Stk., som *Siesbye* skulde tage, og han turde ikke tage mere; ligesaa hvilken Pris han turde tage for Bundter pr. 25 Stk. og i enkelte Stk. Paa det hele Salg havde *Siesbye* 3 pCt., den Overskuds-Difference, som opstod ved Detaillen i Bundter og Stk., ligesom den Fordel han havde ved at holde enkelte, simplere Cigarer, der kunde sælges under 4 Sk. pr. Stk., hvilket var Prisen dengang for den billigste Havana-Cigar. I Udsalget holdtes Cigarerne i deres origi-

nale Kasser, og i hver Kasse var henlagt et Kort med Udsalgs- og Detail-Pris skrevet i tydelig Skrift. Jeg veed, at aldrig noget Menneske blev narret i *Siesbys* Udsalg, og jeg troer, at man vidste det, og at det for en stor Del skyldes *Siesbys* Forhold, at jeg havde saa megen Lykke med denne Sag.

Det gik nu raskt. Aldrig saa snart havde man set den første Sending og faaet Smag paa denne Behandling, før der indløb nye Ordre og fornødne Penge. Jeg havde i Prøvesendinger sendt noget af hver Slags. Nu prøvede man og valgte, hver efter sin Smag, nu blev der ordineret af alle Slags og for adskillige tusinde Rigsdaler ad Gangen. Det var jo ogsaa morsomt for mig at kunne bringe min Ven *Mira* disse Bestillinger, betale dem contant, og, hvad der jo ikke havde lidet at sige: superintendere hele Expeditionen. Jeg blev ved den Lejlighed jo i det Hele sat ind i mange Forhold Cigarforretningen vedkommende, og mit Forhold til *Mira*, der altid havde været intimt og behageligt for begge Parter, blev derved befæstet og førte til mangan Samtale om, hvad der *kunde* gøres, som endte med, at han først som Spøg, siden for Alvor foreslog mig at rejse for sig til de Forenede Stater med Bolig i New York.

Under disse Forhold gik, hvad man i Havana kalder Vinteren 3: Tiden fra October til Januar. Forandringen i Klædedragten bestaar i, at man udenpaa de hvide Klæder tager en Paletot eller en Kappe, naar man gaar ud om Aftenen. Det var

nu et Aar siden, jeg ankom til Havana, og atter havde vi Juleaften, atter var der „missa de Gallo“ (Hanens Messe), da alle de katholske Kirker staa aabne hele Natten og, straalende i deres største Pragt, uafbrudt besøges af Befolkningen. — — —

— Ogsaa endnu en Fastetid med Karneval tilbragte jeg i Havana, men ved disse Tider optog *Mira* alvorligt det Spørgsmaal, om jeg kunde bestemme mig til at rejse til de Forenede Stater for ham, der i Løbet af 1842 agtede at associere sig med en Belgier ved Navn *Meert*, og udvide sin Fabrik, for hvilken han navnlig i de Forenede Stater havde et udmærket Marked. Det havde han dog udfundet, at naar han henvendte sig til de store Huse med Consignation, saa vare Omkostningerne enorme og Interessen for ham grumme ringe. Indlod han sig paa den anden Side med Enhver, saa fik han gode Priser, men blev ofte bedraget for sine Penge, eller de gik i altfald meget langsomt ind. Kunde han nu selv i New York have en Commissionair, saa kunde han faa de bedste Priser og være sikker paa sine Penge. Omkostningerne i Havana ved alle Forretninger ere eller rettere vare saa store, at man ikke var forvænt og intet havde imod at anvende Noget paa at sikre sig en Betjening i de Forenede Stater en Gang for alle mod en ordentlig Betaling. Man beregnede saaledes i Havana i Commission for Salg 5 pCt., desuden Delcredere $2\frac{1}{2}$ pCt. samt $2\frac{1}{2}$ pCt. for Remisse. Man beregnede sig 5 pCt. for at skaffe Skibet Fragt og $2\frac{1}{2}$ pCt. for at besørge en Assurance-Accept,

Provision var fra 1 til $2\frac{1}{2}$ pCt. af Beløbet. Dette var Taxten hos de europæiske Huse, Spanierne vare i Reglen dyrere. Hvad jeg maatte have for overhovedet at kunne gaa ind paa Sagen, var jo nemt nok at blive enige om. Det var heller ikke det, som frembød Betænelighederne. Jeg havde naturligvis adskillige, og hvis ikke Climaet i Havana havde været mig decideret ugunstigt — at jeg ikke holdt af Landet burde jo ikke bestemme mig — saa vilde jeg formodentlig neppe endnu dengang være gaaet ind paa Sagen. — Imidlertid havde jeg jo Ingen at raadføre mig med. Fremfor Alt ønskede jeg ikke, at mine Principaler skulde høre Noget derom, inden jeg selv vidste hvad jeg vilde. Naar jeg var enig med mig selv, skulde gamle *Garrigues* gjøre Udslaget. Og det varede ikke længe, førend jeg kunde bestemme mig til at modtage Tilbudet. Jeg skulde i det første Aar have frit Ophold og Station overalt og naturligvis ogsaa fri Rejse og desuden mine \$ 68 pr. Maaned; derefter, hvis jeg foretrak det, lønnes med Commission eller Andel i Forretningen. Gamle *Garrigues* fandt, at jeg burde ikke betænke mig, og Handelen blev sluttet.

Netop paa den Tid modtog jeg fra min Ven *Blom* den sørgelige Efterretning, at han havde mistet sin Fader, og omtrent samtidigt, at hans Svoger *Ferdinand Lange*, nylig og temmelig storartet etableret som Grosserer i Kjøbenhavn, var fallit. Det var megen Sorg paa engang, og jeg havde Ret, da jeg forudsatte, at disse Begivenheder endnu

nogen Tid vilde holde *Blom* fængslet til Hjemmet. Nu maatte jeg jo paa det bestemteste fraraade ham at komme til Havana, hvis han kom der i Tillid til at træffe mig dér. Da jeg skulde forklare ham hvorledes dette Forhold mellem *Mira* og mig var opstaaet, siger jeg i mit Brev til ham: „Saameget er vist: var jeg gaaet den naturligste Vej to mix up with the rest of the strangers here, da vilde neppe noget saadant Tilbud være bleven gjort mig, og jeg vilde ikke have vundet den Tillid, som man nu viste mig. Jeg velsigner altsaa min Ensomhed her. Jeg forlader Contoret Kl. 6 og lukker ikke min Mund op før jeg lander i Calle amistad i *Miras* Stue, og naar jeg lukker den [o: Munden], idet jeg forlader ham, gjør jeg mig sjældent den Ulejlighed at aabne den mere den Dag, undtagen for at spytte og tage Cigaren ud og ind og endelig smide den bort, ønskende dem derhjemme „muy buenas noches“, og saa gaa i Seng, for næste Dag at gjøre det selvsamme. Men man værner sig ogsaa dertil.“

Inden jeg forlod Havana havde jeg den store Glæde fra Kjøbenhavn at modtage en Kasse med lutter Opmærksomheder fra mine Venner og Veninder, og fra Fru *Garrigues* Heibergs just udkomne „En Sjæl efter Døden“ og adskilligt Andet. Fra mine engelske Veninder (*Cowes*) hørte jeg igjen, og fra Miss *Caroline Walters* ogsaa, der spurgte mig om jeg ikke kunde skaffe hende, der nu var hos en anden Tante, nogle vestindiske Misser som Pensionairer. Jeg omtaler kun dette,

for at man kan se hvor *solidt*, om jeg tør sige, et Bekjendskab ogsaa i *den* Alder kan stiftes og hvorlænge et saadant Venskab dog kan holde.

Fra den 1. Marts 1842 havde jeg opsagt min Plads hos *Ramirez hermanos* og var flyttet til *Mira* for at indrette Alting og sætte mig ind i Alting, der vedkom den fremtidige Forretning. Midt i Maaneden skulde jeg afrejse. Det har ofte gjort mig ondt, at jeg i Grunden har set saa lidt af Cuba. — Om min Afrejse skriver jeg hjem: „Iovermorgen forlader jeg Havana vistnok uden noget rørende Optrin. Ved Gud, jeg skal ikke græde! Naar jeg undtager Hr. *Garrigues* og *Mira*, saa er her ikke en Sjæl jeg bryder mig om, ikke en Hund, — det er meget sagt, men det er sandt! Her er, foruden disse tvende Mennesker, Ingen jeg skylder saa megen Erkjendtlighed, som kan ligge paa en Negl, Ingen for hvem jeg føler den ringeste Interesse, og der er heller Ingen foruden dem, som ved Afskeden ville give mig et hjerteligt Haandtryk. Hvor forskjelligt fra da jeg forlod Kjøbenhavn! Hvor uberørt skal jeg være, naar jeg sætter fra Land, hvor let, hvor glad skal jeg sige Havana Farvel! Og dog maaske vender jeg tilbage; det kan man ikke vide, but I would rather not!“

TIL NEW YORK

Den 16. Marts forlod jeg Havana med en Dampbaad, en temmelig stor, til *New Orleans*, altsaa tvers over Florida-Bugten, en Rejse som tog 3 Døgn og altsaa ikke taler for den Dampbaads Kvaliteter, som vi benyttede. Dengang syntes jeg, det var prægtigt Altsammen. Skibet var stort og smukt indrettet, navnlig beregnet paa Passagerer, og jeg var ikke forvænt. Med Undtagelse af mine første Barndoms Udflugter, til Bellevue pr. „Caledonia“, min Rejse fra Kjøbenhavn til Kiel med „Frederik VI“, der forlod „Røde Pæl“ Torsdag Middag Kl. 3 — dengang gik man ombord i selv den mindste Damper med en Færgebaad fra Toldboden — og som afleverede mig i Kiel Lørdag Morgen, — med Undtagelse af disse Farter og et Par paa Elben i smaa Lystbaade, saa havde jeg kun pr. Damper rejst fra Batabano til San Jago. Imidlertid fandt jeg Alting prægtigt, og med ganske andre Følelser, end da jeg sejlede ind, passerede jeg nu ud pr. Damp gennem det prægtige lange og smalle Indløb til Havanas Havn. Hvor mangan Morgenstund havde jeg ikke fra La Punta med Længsel set de store Sejlere søge ud i det store Hav, og nu stod det ud efter for mig selv — jeg drak den friske Luft i store Drag, jeg saa ud ad, frem ad, og vendte mig ikke om for at tage Afsked med det Sted, hvor jeg dog havde levet saa længe. — Jeg var dengang *nær* ved mit 22. Aar, altsaa endnu ganske ung. Verden havde jo staaet

mig aaben, som den staar aaben for Enhver, men dengang syntes den mig mere aaben end nogensinde før eller efter. Som en Fugl fra sit Bur nød jeg min Frihed og glædede mig til det, jeg nu skulde se og udrette, foreløbig uden nogensomhelst Bekymring. Ombord var Selskabet baade stort og blandet. Det var da især tilbagevendende amerikanske Familier, der enten for Fornøjelse eller af Helbreds Hensyn havde opholdt sig i Havana de bedste 3 Maaneder, der anses for at være et meget heldigt Clima for Brystsvage. Der taltes alle mulige Sprog, og det generede mig ikke at tage Del i Samtalerne, om de førtes paa Tydsk, Fransk, Engelsk eller Spansk. — — —

New Orleans i Louisiana, den fornemste By i hele Syden af de Forenede Stater, ligger omtrent 100 eng. Mile opad Mississippifloden. Indsejlingen er meget interessant imellem de mangfoldige Øer, der dannes i Flodens Munding, og hvor jeg første Gang gjorde Bekjendtskab med Alligatorerne, som man kunde se paa Strandbredden, hvor de syntes at være ganske sikre paa ikke at forulempes, da Øerne vare ubeboede. Ankomsten var for mig noget ganske nyt. I den udmærkede store Havn, hvor jeg saa en Skov af Skibsmaster, vrimlede der af Dampere, som kom og gik og som alle lagde lige til Quaien. Ogsaa vi gik iland lige fra Skibet, men overfaldtes formelig af en Sværm af Droschekudske og Dragere, med hvem man maatte slaaes for at beholde sit Tøj. I alle mulige Sprog tilraabtes man, og først da jeg sad i den med 4

hvide Heste forspændte Omnibus fra Hotel St. Louis, følte jeg mig nogenlunde i Sikkerhed. —

Mine Forretninger holdt mig en hel Maaned i New Orleans. Der var et stort Mellemværende at opgjøre og Ordres at indhente fra Havana. Et Brev kunde tage 14 Dage inden man fik Svar derpaa, da Trafiken ikke var daglig, knap nok ugentlig. Jeg havde intet Bekjendtskab og gjorde intet Bekjendtskab under dette Ophold dér, som forsaavidt var trist nok for mig. Det fordelagtigste Indtryk paa mig gjorde Hotellet St. Charles med sin Kupula og sit fortræffelige Lunchbord ganske paa amerikansk, hvor man tog for sig af Retterne efter Behag, fik a drink efter Behag og derfor erlagte sin „Bit“ (en real eller $\frac{1}{8}$ \$). Om Morgenen besøgte jeg Torvet, og intetsteds har jeg set en saadan Mængde forskellige Frugter og „Vegetables“. Alt hvad jeg havde set i Havana saa jeg dér, inclusive Ananas og Platanos, samt Tomatos, men desuden Appelsiner, Druer og en Mangfoldighed af andre smukke Frugter. Det Liv, som Floden frembød, var ogsaa noget overordentligt, og jeg har talt over 100 Dampere med Dampen oppe liggende ved Skibsbroerne og Quai'erne. Paa Mississippi alene, blev der sagt mig, gik omtrent 400 Dampbaade i uafbrudt Fart.

Endelig blev jeg færdig i New Orleans og begav mig derfra til *Mobile*, for derfra ad Alabamafloden pr. Dampskib at gaa til Montgomery i Alabama. For at komme til Mobile kjører man paa Jernbane, og endnu ganske i Nærheden af New Orleans er

denne lagt over en Gren af Søen, Pont chartrain, paa en saa vidunderlig Maade, at jeg endnu gisper ved Tanken om den Fart. Sporet hviler paa lange Planker, der atter hviler paa lodrette 70 Fod høje Pæle, som ere nedrammede i Dyndet, til de fandt fast Bund. Men afstivede vare de kun ufuldkomment, da hele Stilladset under Farten bevægede sig fra den ene Side til den anden. Det hele varede kun et Øjeblik — som altid — og min Skræk kom egentlig først til Orde, da Broen var passeret. Paa mit Spørgsmaal, om man dog ikke frygtede, at her engang vilde ske en Ulykke, svarede man mig ganske koldblodigt: „O certainly, it will come down some day!“ — —

Fra Montgommery forestod der mig en lang Kjøretur! Jeg skulde rejse med Diligence, eller som det i Amerika og England kaldes, „Stage“, Forkortelse af Stage-coach ☺: en Vogn, som holder paa visse Stationer. — Vi kom da afsted. Med min Billet til „inside“ tog jeg ikke i Betænkning i det smukke Vejr at tage Plads „outside“ ved Siden af Kudsken for at se saa meget som muligt af det Land, vi nu skulde gennemfare paa denne gammel-dags, men dog maaske behageligste Maade at rejse paa, naar man har Tid. Jeg saa nu en hel Række Vogne, af hvilke nogle tog een Vej, nogle en anden, men dog alle i samme Retning. Kjørevejene var i Almindelighed slette, af den Grund, at de kun vare interimistiske, — allevegne maatte der komme Jernbaner, der var altsaa ingen Grund til at anlægge Chausseer. Følgen var da, at ethvert

Spør som oftest blev en Vej, og at enhver Kudsk valgte sit efter sin Smag. Hvor man skulde vige for en Sø eller en Mose kjørte man tilhøjre eller tilvenstre, som man vilde, og begge Steder havde der dannet sig en Vej, der var lige god eller rettere lige slet. — — Om Aftenen naaede vi Columbus i Georgia, og paa saadanne Steder kom og gik Passagerer fra de forskellige Vogne. Vor Vogn, hvor jeg havde Plads forlængst i et godt Hjørne, blev fuldt besat. Ved Siden af mig sad en ung Mand med en temmelig stor Portemanteau, som han i Mørket tog ind med sig og placerede paa Gulvet, hvor den naturligvis maatte være mig meget i Vejen, da Pladsen til Benene iforvejen var knapt tilmaalt. Det nyttede ikke synderligt, at jeg gav Ondt af mig, men gal i Hovedet var jeg foreløbig bleven, saa han fik ikke mange Ord af mig. Slutningen blev almindelig Taushed og Snorken. Med det første Daggry kunde jeg tage det nye Selskab i Øjesyn. Ved min venstre Side ham med Kufferten, sovende. En ganske blond, skægløs ung Mand, vel paa 24 Aar, ganske frisk af Udseende, men meget „flau“ forresten, ialfald sovende. Foran ham, altsaa midt paa Midtersædet, en forfærdelig tyk Pranger, der snorkede som en Løve og havde sovet hele Natten paa en for os andre saare forfriskende Maade. Men knap havde jeg faaet ham ret betragtet, før jeg ser — o Rædsel! — at Læderremmen, der dannede Rygstødet for Midtersædet og altsaa for vor tykke Snorker, var gaet op i Syningen og kun hængte ved et Par Traade. Der var intet Øjeblik at spille! Jeg

ser den blonde vaagne op med et Udraab, jeg behøver kun at vise ham Remmen, og med et kraftigt Ryk vækkede vi Manden. Ved næste Station blev en anden Rem sat i. Ved denne Lejlighed fandt da den Tilnærmelse Sted mellem mig og min Nabo, som Kufferten havde stillet i fjern Udsigt, og som dog blev mig Anledning til mange glade Timer og et andet højst behageligt Bekjendtskab. Samtidigt med sine Forsøg paa at befri mig fra Kufferten meddelte han mig, at han ikke kunde lade den blive udenpaa, fordi han i den havde alle sine Penge, nemlig Sølv, da de Papirpenge, han kunde have medbragt, ikke vilde være blevne taget i Betragtning, hvor han rejste hen. Han var hos en Apotheker i Columbus, og skulde paa en Indkjøbsrejse for sin Principal; foreløbig lagde han Vejen over Charleston. Da han efterhaanden fik at vide, at jeg agtede mig til Charleston og ventede dér at indlede Forretninger for Havana, fremdeles at jeg var dansk, han selv var naturligtvis en Tydsker, bad han mig endelig besøge en Hr. *Roempke*, svensk af Fødsel, gift med en amerikansk Dame og Forretningsfører for Huset — jeg tror *Trapmann & Co.* Han gav mig Adressen, sagde mig, hvor jeg skulde bo, hvis jeg vilde have det godt, fortalte mig, at han havde været etableret i Charleston sammen med en Broder — de hed *Epping* — men at det var gaet dem daarligt, og at han maatte forlade Charleston for sine Creditorer, der ikke vilde lade ham i Fred. Nu vilde han tilbringe denne Aften og Nat i Charleston; hans Forlovede,

der var Søster til Fru *Roempke* og i Huset hos hende, ventede ham, men ellers maatte Ingen vide noget om hans Gjennemrejse. — Den næste Dag opsøgte jeg *Roempkes* Contor, men traf ham ikke. Træt af den lange Rejse i Diligencen og plaget af Smerter i mine Ben, som destoværre jævnlig var min Gjæst, gik jeg tidlig tilsengs, men knap havde jeg lagt mig, før det bankede paa min Dør. Paa mit Spørgsmaal hvem det var, fik jeg til Svar: Mr. *Roempke*. Jeg maatte op og forklare ham, at jeg havde lagt mig, fordi jeg trængte dertil; men det kunde han ikke tillade, han skulde nok sætte mig i Humør, hans Hustru og Svigerinde ventede mig, og han kunde ikke komme hjem uden „sin Landsmand“. Der hjalp ingen Undskyldning, jeg maatte med, og da jeg havde faaet Tøjet paa, havde jeg heller Intet derimod. *Roempke* havde ikke længe været gift. Hans Hustru var yndig, og Svigerinden maaske endnu yndigere. Hun hed *Jane Robertson* og var som sagt forlovet med *Epping*. *Roempke* var et mærkværdigt Menneske, egentlig kun Forretningsmand fra Top til Taa; om han nogensinde kunde have været elskværdig, det veed jeg ikke, men han var det ikke, uagtet han var godmodig nok. Han maatte gjøre Vold paa sig for ikke at blive raa, og havde aabenbart ikke været meget blandt Damer. Han var derimod et Slid, og jeg var mange Gange Vidne til, hvad han kunde udrette paa sit Contor, hvor man ingen Mr. *Trapmann* saa, altid kun Mr. *Roempke*, der uophørlig toges i Requisition af Mæglere og Skibscaptajner.

Det viste sig snart, at han ikke var den, jeg kunde bruge til Forretninger; disse ønskede han heller ikke, han havde nok. Han var en forunderlig Blanding af Spøg og Alvor, af Slid og Svir, ialfald gik han aldrig af Vejen for „a spree“, og det var ham en sand Glæde at kunne lave sig nogle Helligdage eller dog „some frolic“ i min Anledning. Naa, den første Aften var naturligvis en kort Introduction. Damerne vare som sagt nydelige begge to, og det var et nyt og smukt lille Hjem, hvor Intet manglede uden hvad der kunde komme med Tiden. Den næste Dag var Lørdag, og jeg maatte love at tilbringe Søndagen med dem og — gaa paa Torvet med *Roempke* Lørdag Eftermiddag for at købe Middagsmad. I Amerika gaar Manden nemlig paa Torvet. Med Torv maa man nu naturligvis ikke forbinde det samme Begreb som om Torv herhjemme. Det er for det første under Tag, dernæst belagt med Fliser eller Bræddegulv, forsynet med forsvarlige Afløb for Alt, hvad der skal bort fra Staderne. Paa et saadant Torv, hvoraf hver By har flere efter sin Størrelse, findes Alt: Slagteren med Kjød, Fiskehandleren med Fisk og Skaldyr, Grønthandleren, Vildthandleren osv. Intet behøver man at tage med hjem. Jeg har jo i Reglen mine visse Folk, hos hvem jeg handler, og hvor jeg den Dag kjøber mest, bringer jeg det Øvrige hen og kan da stole paa, at Alting bringes til min Dør til rette Tid. — Efter at have sluttet Forretningerne tidligt om Lørdagen, der er Hellig-Aften, eftersom den skal holde Mange skadesløs

for Søndagen, da man hverken tør arbejde eller more sig i Amerika, gik vi paa Torvet, hvor *Roempke* spurgte mig vedholdende tilraads, navnlig om jeg ikke syntes, at „a little roast pig“ var prægtig med — molasses!¹⁾ Uden at kunne faa et saa aldeles begejstret Svar herpaa, som han aabenbart ventede sig, besluttede han sig dog til denne Ret, der for mig i Grunden stod som noget forfærdeligt og heller ikke tiltalte mig, da den lagdes for mig i hele sin Virkelighed. Derimod kunde jeg nyde Damerne — uden molasses, — uagtet Situationen unægtelig blev mig vanskelig nok engang imellem, naar hos *Roempke* Naturen gik over Optugtelsen og der slet Intet andet var for mig at gjøre end at være Damernes Ridder, og det paa en Maade, der ikke gav Anstød, [men] netop akkurat lod dem se, at jeg ikke sympathiserede med *Roempke*. Hans store Godmodighed lod os dog komme over disse Skjær, saa Gemytligheden kunde bevares. Det var i det Hele godt, at mit Ophold i Charleston kun blev kort. — Det blev tilsidst dog til Intet med Forlovelsen med *Epping*, hvilket jeg erfarede af ham selv, da han omtrent et Aar senere kom til New York. — —

Charleston gjorde ikke egentlig noget behageligt Indtryk paa mig. Det var en driftig Stad med en uhyre Bomulds-Trafik og Riis-Export, men intet rigtigt storartet alligevel, og man fik et tydeligt Indtryk af, at Negrene ikke blev godt behandlede.

¹⁾ Stegt Gris med Sirups-Sauce.

Jeg maatte love senere at besøge Familien *Roempke*, og det var dengang vist ogsaa min Mening. Der blev dog Intet af, uagtet jeg senere i New York modtog en formelig og betimelig Indbydelse om at staa Fadder til den Førstefødte, der blev døbt *Ludvig Ernst*.

Min Rejse nordpaa fra Charleston var en uophørlig Forandring fra Damper til Jernbane og fra Jernbane til Damper. Der rejste imidlertid netop i de Dage et saa ualmindelig stort Antal Mennesker fra Syden til Boston, fordi der skulde finde store Hestevæddeløb Sted, i hvilke Glanspunktet var en Vædestrid mellem en Hest fra Syden „Fashion“ og en fra Norden „Boston“. — Man havde at kjæmpe med en meget stor Ulempe. Man fyrede nemlig dengang paa Lokomotivet med Brænde, og som Følge deraf fløj smaa brændende Kul uophørligt ind ad aabne Vinduer og Døre. Man saa dem ikke, men man skulde nok have ondt ved at forblive uvidende om dem, thi Klædet paa alle Sæderne i Waggonerne vare gennemhullede, og man kunde ikke gjøre en Jernbanerejse uden at faa et eller flere smaa Huller brændt i sine Klæder. — —

Jeg gjorde intet Holdt før jeg kom til Washington, og selv dér opholdt jeg mig kun den nødvendigeste Tid. Derfra rejste jeg til Baltimore, hvor jeg forblev en Dag i Forretninger.

I NEW YORK.

Fra nu af stræbte jeg kun til Maalet, New York. Derfor opholdt jeg mig heller ikke længere end nødvendigt i Philadelphia, og kom efter 5-6 Dages Rejse til *New York*. Her tog jeg ind i et stort Hotel, som blandt de mange, var mig særligt anbefalet og hed „Globe Hotel“, men var en stor Udgave af min lille „Globe inn“ i Cowes! Der blev jeg nogle Dage indtil jeg efter Avisen havde fundet mig et Boardinghouse, Broadway, Hjørnet af Lispenard Street hos en Mrs. T. Et tarveligt meubleret Et-Fags Værelse paa 2. Sal mod Broadway med fuld Kost 3: „Breakfast, Dinner & Tea“ kostede \$ 5 om Ugen. Det var billige Tider i New York. Men det var daarlige Tider. Jeg kan ikke sige, at jeg mærkede det eller hørte det sige, men jeg har siden hørt det og selv kunnet sige mig det, naar jeg anstiller Sammenligninger mellem nu og dengang. Byen var allerede dengang meget stor, omtrent 8 eng. Mil i Omkreds, og dens fornemste Gade, Broadway, 4 eng. Mile lang. Men nu maa dens Omkreds være langt større, og efter de seneste Udvidelser er Broadway mindst 8 Mile lang. Omnibusser kjørte allerede dengang i Hundredevis gennem denne Hovedgade, og for mig var det en hel Opgave i Begyndelsen at være paa det Rene med, naar jeg bevægede mig „up town“ og naar „down town“. Men Ulykken var aldrig stor; mærkede jeg, at jeg gik den forkerte Vej, saa behøvede jeg kun at tage den første Omnibus

for at kjøre tilbage, og altid saa og hørte jeg jo noget paa disse mine første Udflugter. Snart fik jeg imidlertid andet at tænke paa, thi nu skulde jo min egentlige Virksomhed begynde. Saa snart jeg havde fundet mig nogenlunde tilrette i mit Boardinghouse, søgte jeg et Contor, som jeg ogsaa fandt paa Hjørnet af Broadstreet og Wallstreet ligeoverfor Toldbodbygningen. Jeg betalte vist neppe mere end 100 \$ for dette Contor paa første Sal, 3 Fag til Gaden, og det er egentlig det bedste Bevis paa, at Tiderne maa have været slette. Det var et gammelt og meget tarveligt Bindingsværkshus, som tilhørte den dengang vel bekendte „Oysterman“ *Downing*, en Neger, der havde flere Østerskjældere i New York. Dette Hus staar der ikke mere, formodentlig staar der et eller andet Marmorpalads; men et saadant Contor vilde nu under alle Omstændigheder koste i Leje snarere det tidobbelte. De første Varesendinger ankom snart fra Havana, og jeg skulde nu til at sælge og skaffe Bestillinger. Imidlertid havde jeg erfaret, at der i New York var bosat en dansk Apotheker ved Navn *Neergaard* (fra Middelfart eller Kjerteminde), som havde sin Store i Pearl Street.¹⁾ Jeg opsøgte ham, og hvem skulde jeg træffe som Hjælper i Apotheket? Min Ven *Richter*, der utilfreds med sin Lykke paa St. Thomas var gaaet til Staterne og var landet i *Neergaards* Apothek. Det var kun en meget uskyldig Bod med en Dør og et Fag Vinduer til Gaden samt en Stue til

¹⁾ Apotheker i New York Johan Valdemar Neergaard, død 1880. Om Richter se S. 99.

Bolig bagved. En af de allerførste Gange jeg stod hos *Neergaard*, kom *Peter Rejersen* ind i Boden for at tale med *Neergaard*. Da han var gaaet, fik jeg at vide, at han vilde sælge ham en dansk medicinsk Bog for et Par Shilling. Det varede ikke mange Uger derefter før jeg saa *Rejersen* kjøre i egen Eqvipage, og saa kunde det atter træffe sig, at man saa ham med Tærne ude af Støvlerne. Han var i New York saa længe jeg var der, men jeg talte aldrig med ham, og vi kjendte ikke hinanden. Der var ogsaa dengang i New York en fra Kjøbenhavn i sin Tid udvandret Mekaniker, *Schjøtt*. Han var et Geni og var ogsaa i Amerika paaveje til flere Gange at slaa sig op. Han opfandt en Strikkemaskine og fik ogsaa en rig Mand til at tage Patent derpaa, men han var ikke stadig og kunde ikke undvære god Mad og Theater, saa maatte det gaa med Familien, som det kunde. Hans Hustru var en Søster til Kammerraadinde *Drewsen* og altsaa til *Richter*.¹⁾ Denne bragte mig ud til Familien, der boede temmelig langt udenfor New York. Men paa vort første Besøg hos *Schjøtt*, — det var forresten mit eneste — skulde vi endelig efter *Richters* Ønske have en anden Dansk med, hvis Bekjendtskab *Richter* mente jeg maatte gjøre, nemlig: *Bock*, nuværende Ejer af Klippans Papirfabrik.²⁾ Han passede en lille

¹⁾ Mekaniker Carl Frederik Schjøtt (1798—1861) i Brooklyn var gift med Charlotte Ophelia Richter (1809—1896), Datter af Silke- og Klædekrømmer Hans Richter i Kbhvn.

²⁾ Grosserer Christen Asp Bock (1818—85). Han var senere Medinteressent i Firmaet O. F. Asp's Kamphin- og Sæbefabrik indtil han 1853 købte Papirfabrikken „Klippan“ i Skaane, hvor han døde.

Butik — Cigar-Shop — Hjørnet af Broadway og Prince-Street, ligeoverfor Niblos Garden, en Forretning, der tilhørte *Peter Gilsey*, en Dansk, som siden kom til at spille en Rolle i New York som Pengemand, og som i denne Tid (1873) er død,¹⁾ efterladende sig, man siger, 8 Børn og lige saa mange Millioner. Jeg traf i *Bock* en Mand mellem 24 og 30 Aar, jeg veed ikke hvor gammel han var, forknyt og fortrykt, og han havde ikke Mod paa at gjøre nogen Aftale om Touren til *Schiøtt*, fordi hans Klæder ikke vare gode nok. Han havde ingen Frakke. Ved at inklade mig med ham fik jeg da at vide, at han mod en meget tarvelig Løn passede den Butik, hvori han stod, et lille Rum med en Dør og et Vindue. Tvers over Rummet var stablet en Række Cigarkasser og bag disse var hans Seng. Det forstaar sig, det var ikke misundelsesværdigt, og inden vi skiltes vare vi blevne enige om, at *Bock* disponerede over min Pung for at bringe sin Garderobe i Orden, og faa Dage efter gjorde vi da Touren sammen til *Schiøtt*. Gjennem *Bock* blev jeg derefter gjort bekendt med hans Principal, Mr. *Peter Gilsey*, der ejede et Hus i Bowery, hvor han tillige havde sin Hoved-Cigarforretning. Han havde antaget *Bock* til at passe den mindre Butik, og *Bock*, der her hjemme havde arbejdet hos *Joseph Owen*, havde modtaget denne Plads i Mangel af bedre. *Gilsey* selv skrev sig fra Randers, hvor hans

¹⁾ Peter Gildsig, født i Randers, døde i New York 1873, 60 Aar gammel. Han blev Millionær, amerikaniserede Navnet og byggede det bekendte „Gilsey House“.

Moder endnu for kort Tid siden levede; hans Broder er den nuværende Ejer af Hotel Royal. *Gilsey* kom til New York i Trediveerne, hed *Gildsig* og var Snedkersvend. Han arbejdede sidst i den store Pianofortefabrik Numes & Clark i New York og fortjente en efter de Tider god Dagløn. Han giftede sig med en tydsk Pige, vistnok kun Tjenestepige, og tog den lille Butik, hvor nu *Bock* stod. Det var *Gilseys* Bolig og Forretning. Konen handlede der med Frugt og Grønt osv. — samt Cigarer. Det vil sige: *Gilsey* begyndte med at købe $\frac{1}{4}$ Ks. Cigarer, som Konen solgte ud saa hurtigt hun kunde, medens han daglig besørgede sit Arbejde i Pianofortefabriken, og saa købte han en ny Kasse, naar den gamle var solgt. Det varede ikke længe, inden han kunde købe 2 Ks., og derefter gik det raskt. Hovedhandelen blev efterhaanden Cigarer alene, og endelig, som Familien forøgedes, købtes Huset i Bowery, hvor en Hovedforretning blev indrettet, og Handelen i Broadway blev overladt en Anden at passe. Det var jo et underligt Tilfælde, at jeg netop skulde træffe paa en Landsmand, der som *Gildsig* var saa godt paa Veje til at exploitere en Cigarhandel, at jeg kunde faa mangan Underretning gjennem ham, ligesom vi kunde gjøre mangan Forretning sammen netop i de Varer, jeg skulde skaffe Indgang. Han havde dengang endnu ingen store Capitaler, men han havde store Forretninger og nød stor Credit. Men at faa den, naar man traadte nogenlunde „independent“ op, var ikke svært i

New York. — Jeg saa snart, at der ikke vilde være noget i Vejen for at kunne sælge flere Partier Havana-Cigarer, især naar de vare gode, men jeg saa ogsaa, at naar de skulde sælges til Mellemlandere og oven i Kjøbet kun til ganske solide, saa fik man en langt ringere Pris end de egentlig var værd, naar man saa hen til, hvorledes de atter solgtes i detail. — Imidlertid fik *Bock* den Ide, at jeg selv skulde etablere en Butik i Broadway og overlade sammes Bestyrelse til ham. Varene vilde da blive solgte til gode Priser, og naar Noget virkelig ikke var godt, fik vi det allerbedst at vide paa den Maade. Man kunde just faa en udmærket smuk og stor Butik med et tilstødende Værelse i „Gothic Hall“, en pragtfuld Bygning mellem Pearl Street og jeg troer Leonard Street, og man kunde faa den for en Leje, der noksom viste, at Tiderne vare slette i New York dengang. Allerede den 1. September aabnede vi den smukkeste Cigarbutik i New York, hvilket ikke vilde sige saa lidt, og for den, der kunde tænke, at jeg overdriver eller at jeg saa med partiske Øjne, vil jeg kun henvise til en Feuilleton-Artikel, som for flere Aar siden stod i „Dagstelegrafen“ af en *Hansen*, dengang i Nordamerika, og havde til Overskrift „Langt fra Danmark“, som udtaler det samme. Jeg vil ikke videre beskrive den, kun anføre, at den havde 2 store Vinduer med Spejlglasruder og en stor Dør paa Midten, at Vinduerne vare fyldte med de skønneste Kasser, af hvilke de uabnede i Reglen vare tomme og at alle Vægge vare

fulde af Hylde, ligeledes fyldte med tomme Kasser, medens store Stabler af *fyldte* Kasser med *gode* Cigarer stode omkring paa Gulvet; midt paa Gulvet en lille koket Pult med Salgsbøger, og paa hver Side af den et smukt stort grønt Orangetræ i Kar, som vi havde faaet for godt Kjøb hos Auktionsholderen, der havde Pendant til vor Butik. Den var naturligvis smukt belyst med Camphinlamper, der dengang benyttedes overalt i Husene i New York. Som sagt maatte Forretningen gaa paa *Bocks* Navn, thi jeg kunde som Importeur og Whole-sale dealer ikke tillige holde Boutik. Af den i Forretningen stukne Capital betalte denne 7 pCt., og *Bock* skulde ikke have nogetsomhelst andet Salair end halvt Overskud. De faa Midler jeg behøvede dertil, da jeg jo fik Hovedforsyningen af Varer fra *Mira*, havde jeg ihænde gennem min Morbroder *Beutners* Godhed og Tillid; thi ogsaa i Kjøbenhavn gik Handelen fra Haanden, og de smaa Summer, jeg havde faaet tillaans ved min Afrejse af *Aron David*, 200 Rdl., og af Professor *David*, min Svoger, omtrent lige saa meget, vare allerede tilbagebetalte ved *Beutner* af mit Overskud fra Handelen hos *Siesbye*.

Omtrent paa denne Tid indeholdt Brevene fra min Ven *Sigvard Blom* nye Klager over de slette Tider og daarlige Udsigter derhjemme samt en bestemt Udtalelse om at han vilde forlade Kjøbenhavn og sin Plads hos *Gotschalcks*. Jeg kunde jo ikke fraraade ham dette. Jeg hverken kunde eller vilde opmuntre ham til at komme ud, sto-

lende *paa mig* alene, men — især, hvis han kunde raade over en Sum paa 5 à 6000 Rdl., vilde han efter min Mening kunde begynde Noget, som ogsaa vilde kunne lønne sig og føde ham. Jeg nævnede saaledes for ham en „Provision-Store“, „noget der ganske manglede“ skriver jeg til ham. Alle Rhederierne hjemme, i Sverrig og Norge, som ogsaa ved Østersøen, klagede over den slette Behandling, som deres Captajner fik i New York. Jeg havde virkelig den Ide fra selve Captajnerne, af hvilke jeg saa de fleste, som førte Skibe fra Norden, og mange Tydskere, hvis Medicin-Kasser bleve ordnede og forsynede af *Neergaard*. I intet ser jeg bedre Forskjellen paa mig, især som jeg var bleven, og paa *Blom*, som han var og maatte være efter de Forhold, han uforandret var forbleven i, og som nu engang havde vænnet ham til at lade Andre tænke og handle for sig. Jeg kunde saa udmærket godt have fundet mig i at etablere en saadan ship-chandler-Forretning, og jeg vilde gjerne have taget Part i den, hvis det var blevet til Noget, men at jeg kunde tro *Blom* for Alvor vilde have taget fat derpaa, det kan jeg nu slet ikke forstaa. — Jeg kunde derfor dengang ikke fraraade *Blom* at komme, naar han først var fuldstændig enig med sig selv om at han vilde forlade Kjøbenhavn. — —

I Anledning af at *Blom* finder, at Tiden er gaaet saa hurtigt siden jeg forlod Danmark to Aar tidligere, skriver jeg til ham: „Heller ikke jeg veed ret, hvor Tiden er bleven af, og dog, naar jeg betænker Alt, hvad der er sket i de to Aar — til

jeg her i New York løber fra Banken til Toldboden og fra Toldboden til Butiken, som om jeg var en længe etableret Mand, saa *kan* Tiden ikke have været kort. Og hvad har jeg ikke set og lært og erfaret i den Tid? Med hver Dag bliver dog Alting lysere og Intet er i Grunden slagen mig fejl; og hvad har jeg gjort, som ikke Enhver af vore Ligealdrende kunde gjøre? Det, det kommer an paa, er naturligvis det første Skridt; man maa give Lykken en Anledning, og skulde den ikke strax vise sig smilende, saa maa man ikke tabe Modet, men selv smile, saa bliver den, som Fru *Garri-gues* siger, „nødt til af pure Høflighed at smile igjen“. Hvad jeg har set og lært, hvor jeg har været, var ikke altid behageligt, men det var nyttigt, og bliver det dobbelt, naar det tillige kunde blive til Held.“ Jeg underrettede ham om, at mine Cigarforretninger og de Ordre, jeg modtog til Udførelse for Havana og Matanzas i amerikanske Artikler, samt Udsigten til at arbejde for Huset E. Meest & Co., vilde give os begge nok at bestille, uden at vi behøvede at tænke paa noget Nyt for det første. Jeg ender med at sige: „Døm og overvej nu selv, gjør Intet overilet, men stol ogsaa noget paa Dig selv og lad ikke gammel Kjællingsnak forføre Dig. Tro Du mig, der er intet Sted i Verden, hvor man ikke kan komme frem, naar man kun er rask, men mere her end noget andet Sted, og er der en Plads, hvor man er bunden paa Hænder og Fødder, da er det Kjøbenhavn.“ — —

I Begyndelsen af 1843 skriver *Blom*, at han har forandret Bestemmelse og bliver hjemme. —

Mine Forretninger gik efter Forventning, og det varede ikke længe før jeg aabnede endnu et Udsalg i Broadway, denne Gang mere „down town“ tæt ved Wall Street i et smukt lille Hus, som man havde givet Navnet „Café Tortoni“ og som var lejet af en Franskmand Monsieur *Bardotte*, der tilligemed sin Hustru dér holdt et Hotel garni med Table d'hôte. I mit Boarding-House blev jeg nogle Maaneder, hvorefter jeg flyttede til Charlton-House, et Hotel i Broadway, omtrent ved Douane Street. Jeg betalte for et udmærket vel møbleret Værelse paa 4. Sal og alle „meals“ \$ 6 om Ugen. Da Talen blev om *Blom*, og jeg for Alvor maatte vente ham, tog jeg et smukt Værelse med Soveværelse til to Personer i ovennævnte Café Tortoni, hvor jeg havde Butik i Stuen og gjorde et Arrangement méd Værten, hvorefter *Bloms* og mit daglige Liv tilsammen ikke vilde have kostet over \$ 500 aarlig.

Husmoderen i Boardinghuset hed Mrs. *Theall*. Hun var Enke og havde en næsten voxen Datter. De faste „Boardere“ vare Captajn *Jones*, en gammel Ulk, som indtog Hæderspladsen og forestod det ingenlunde lette Forskjærer-Embede, som navnlig blev besværligt paa Grund af det aldrig tilfulde udtømte gravy-question ∴ Spørgsmaalet om Sauce. Man laver ikke Sauce i Amerika saalidt som i England, men nøjes med den som forefindes ved Stegen i Fadet. Den næste i Alderen var Mr. *Place*, en rigtig skikkelig, venlig Mand paa de 36, som

Intet havde at bestille, men nok vilde have noget, hvis det kunde flaske sig. Saa var der en smuk Mand med sort krøllet Haar paa nogle og fyrrer og kjønt sort Skjæg, der hed *Cortrell* og altid gik under Navnet „Doctor“, forresten var han Bogholder i en Liqueur-Bussiness. Der var en „Sollicitor“ ved Navn *Rob. Shawn*, der imponerede, fordi han var en ivrig „fire-man“, der hvert Øjeblik tørnede ud om Natten. Saa var der to Brødre *Thompson*, drygood clerks, Manufakturhandler-Commisser og tjenstvillige i høj Grad. Derimod havde de en Collega *John Clapper*, rødhaaret og skjægløs, rød og hvid, uforskammet Væsen og Tale, og som regelmæssig hver Lørdag Aften af sine Venner blev lagt død drukken i Gadedøren, hvor vi da kunde samle ham op, naar vi vækkedes af nogle kraftige Slag af Dørhammeren. — Foruden mig, der hed „the Marquis“, altid udtalt i Amerika som „Markvis“, var der ikke flere Herrer uden dem, der hørte til en Familie, som tog deres Maaltider paa deres Værelser og med hvem vi intet havde at gjøre. Derimod havde vi tre Damer: en Yankee-Lady, Miss *Levone T.* fra Springfield i Mt. Vernon, en Miss *Mc. F.*, irsk af Fødsel, og Mademoiselle *Pauline*, der var fransk. Alle tre levede af deres Hænders Gjerning, men arbejdede kun til Spisetiden Kl. 4¹/₂. Jeg forlod som oftest Huset om Morgen, men naar jeg kom hjem og havde spist, blev jeg altid hjemme nogle Timer; som oftest var da Damerne tilstede og en Del af Herrerne, men især om Søndagen var man jo henvist til at holde

sammen. Der blev da passiareet og læst højt, men aldrig musiceret eller spillet Kort. — Efter The gik jeg hen i Butiken i Gothic Hall, der jo ikke var mange Skridt fra *Neergaard*, der da ikke sjældent havde indfundet sig tilligemed en lille fransk Doctor *Jullien*, der var ansat ved det ganske nære Hospital. — Mit Værelse havde den Ejendommelighed, at det ikke kunde aflaaes; skjøndt jeg ikke veed hvorfor, troer jeg det var gjort med Forsæt, thi trods alle Indsigelser blev det aldrig forandret, og det var en af Grundene, hvorfor jeg flyttede.

Gjennem Brødrene *Thompson* blev jeg bekjendt med en ung *Mortimer*, deres Fætter, som jeg sluttede mig lidt nærmere til. Familien *Mortimer* laa paa Landet i New Rochelle, og jeg besøgte dem med Sønnen fra Lørdag til Mandag, men der var ikke noget, som tiltalte mig, og jeg havde i Grunden ingen Lyst til at slutte mig til nogen af dem, jeg mødte i Amerika. Det var mig selvfølgelig en saa meget større Skuffelse, at jeg ikke kunde vente *Blom*.

Mine Forretninger førte mig paa denne Tid til Boston og derfra til Buffalo over Niagara, hvor jeg opholdt mig et Par Dage. — Omtrent paa samme Tid, som jeg færdedes paa denne Rejse, begav andre Folk sig paa Rejsen fra Europa til Amerika, hvis Ankomst til New York skulde faa saa stor Indflydelse paa mig og mine Forhold. Det var Overauditør *Lassen* med Hustru og 5 Børn, 4 Døttre og 1 Søn. Den voxne Søn, *Niels Peter Lassen*, var allerede i Amerika, hvorhen han var kom-

men et Aars Tid i forvejen med Faderen, som var rejst ud alene, for først at undersøge Forholdene, inden han bragte sin Familie derud. —

Jeg vil her give de fuldkommen paalidelige Data om min Hustrus Fader, nævnte Overauditør *Niels Frederik Lassen*,¹⁾ som jeg har skaffet mig, og som bør kjendes, fordi der ganske sikkert er gjort ham Uret i hans offentlige Virksomhed. Han havde forstaaet at skaffe sig Fjender i Stedet for Venner, og han var en Ven af at fortjene Penge. Som Byfoged i Frederikshavn havde han ved sit Forhold i Anledning af en Stranding givet Anledning til en Undersøgelse, der havde til Følge, at han for ulovlig Sportulering og mislig Omgang med et strandet Skib, dømtes i Mulkt af 50 Rdl. Ved Viborg Overretsdøm af 5. Nvbr. 1838 blev han imidlertid *fri-funden* for Actors Tiltale, og denne Dom *stadfæstedes* af Højesteret den 5. Februar 1849, — — hvorefter han i 1850 blev entlediget i Naade og med Pension aarlig 1000 Rdl., som han endog fik Tilladelse til at nyde i Udlandet, hvorhen han var rejst i 1843. Hans Hustru var en elskværdig og smuk Dame.

Døttrene hed *Camilla*, den ældste, som siden blev min Hustru,²⁾ derefter kom *Josephine*, som

¹⁾ Niels Frederik Lassen (1793—1865) blev Student fra Herlufsholm 1811, cand. jur. 1815, Overretsprokurator i Vestindien 1816, Auditør ved 1. Livregiment 1818, Overauditør 1821, Byfoged i Frederikshavn og Herredsfoged i Horns Herred 1833. Rejste til Nordamerika 1840, kom tilbage 1841 og rejste 1843 med sin Familie til St. Louis i Missouri. Efter sin Hustrus Død 1846 tog han Ophold i Nizza, senere i Stuttgart, hvor han døde. Han blev gift 1817 med Christine Giede (1799—1846), Datter af Overkrigskommissær Niels Giede og Mette Marie Holbech.

²⁾ Marie Camilla Christine Bramsen f. Lassen (1820—79), gift 1843 med Grosserer Luis Ernst Bramsen (1819—85).

efter forskellige Fata døde i *Chili*,¹⁾ den tredje var *Emilie*, nu Fru *Kayser* i St. Louis²⁾ og den yngste *Charlotte*,³⁾ der senere blev gift med *Boeckler* i St. Louis.⁴⁾

Den 26. April 1843 var *Lassen* med sin Familie rejst fra Hamborg med Sejlskibet „Sir Isaac Newton“, og efter en to Maaneders Rejse ankom de til New York. De havde ikke været mange Dage i New York, forinden jeg blev underrettet derom, saavidt jeg husker af *Bech*, dengang dansk Consul i New York.⁵⁾ De havde taget Bolig i et Boardinghus hos en Madame *Larrak* i Grenwich Street, hvor jeg begav mig hen for at aflægge Familien et Besøg. Jeg vidste Intet dengang om den egentlige Grund til, at *Lassen* forlod sit Fødeland, dog saa meget, at han havde havt en Retssag med Regjeringen. Det var da heller ikke egentlig ham, der interesserede mig, men hans Familie. Imidlertid var han dog den første jeg saa, da jeg aflagde min Visit, og efter nogle udvexlede Høfligheder gik han bort for at underrette den øvrige Familie om min Nærværelse. Jeg husker ikke om jeg ved dette første Besøg saa dem alle, men de voxne Døttre og Fru *Lassen* saa jeg, og jeg lovede at komme igjen og glædede mig til at indfri det Løfte, jeg havde givet, at være deres Ledsager i

1) Josephine Lassen (1822—52) død i Valparaiso.

2) Emilie Lassen (1827—1915) gift 1847 med Stadsingeniør Henry Kayser, senere Mayor, i St. Louis (1811—89).

3) Charlotte Lassen (1830—55) gift 1854 i St. Louis med Tømmerhandler Adolph Boeckler.

4) Sønnerne vare: Niels Peter Lassen (1819—93) Skibshandler i New York, siden Landmand, og William Lassen (1836—54), død i St. Louis.

5) Konsul Edvard Bech, død 1873 i Stuttgart.

Staden og paa en og anden Udflugt. Nogle Dage i forvejen havde *Peter Rejersen* aflagt et Besøg, men ham havde dog *Lassen* ikke introduceret til Damerne og i det Hele affærdiget, saa han ikke kom igjen. Det var derfor et let forklarligt Spørgsmaal, da Faderen meldte den øvrige Familie, at jeg var nede i „the front parlor“: „Hvorledes ser han ud, og hvad synes Du om ham?“ Og den Maade Faderen svarede paa — thi han skal have syntes godt om mig — kunde jeg ikke have noget imod, da jeg paa den Maade kom til at overgaa alle Forventninger, efterat man havde faaet den Besked: „Ja, nu kan I jo selv se, hvad I synes om ham, men store Forventninger skulle I da ikke gjøre Jer osv.“ Jeg skal forsøge i al Beskedenhed at give en Forestilling om, hvorledes jeg omtrent præsenterede mig. Min Spinkelhed var ikke længer paafaldende, jeg begyndte at trives lidt i det forandrede Clima. Jeg havde, som endnu mange Aar senere, det lange, ganske kjønne Haar og var, som næsten enhver Gentleman i New York, godt klædt, det vil sige: hvad man har paa, er godt og sidder godt. Det var jo ved Sommertid, meget varmt, og man kan jo saa f. Ex. spendere paa Chaussuren, hvad man sparer i Handsker. I saa Henseende kunde Damerne ikke have noget at bemærke. Derimod har min Hustru senere adskillige Gange betroet mig, at hun fandt mig lidt lapset og non-chalant, noget indbildsk. Jeg skulde saaledes den første Gang jeg sad tilbords med Familien og havde hende ved min Side, hvert Øjeblik have vendt hende Ryg-

gen for at tale med den, som sad paa den anden Side, jeg var heller ikke fri for at sidde med det ene Ben op over det andet¹⁾ osv., kort sagt, jeg havde formodentlig i de Aar, jeg ikke havde havt Omgang med Damer, glemt noget af de gode Mannerer, som man var vant til at se hjemme.

Fru *Lassen* havde vist været overordentlig smuk, var det tildels endnu, men hun havde gaaet meget igjennem, var ogsaa anstrengt efter den lange Sørejse og altid paa en vis Maade lidende, men det erfarede jeg først langt senere. — Af Døttrene havde kun de to ældste nogen Tiltrækning for mig. Det er rimeligt, at den næstældste i det allerførste Øjeblik var den mest tiltrækkende, hun var nemlig overmaade livlig og den mest talende. Min Hustru — den ældste — var temmelig tilbageholdende, men Kredsen var jo kun lille, saa vi maatte jo mødes, og det veed jeg sikkert, at da jeg den første Aften forlod Familien, var der ikke Spor af Tvivl om, hvem jeg foretrak, eller rettere sagt, jeg tænkte kun paa den Ældste af de to, og det varede ikke mange Dage, før jeg slet ikke tænkte paa Andet. Jeg havde jo Lejlighed til at tilbyde mine Tjenester, og jeg forsømte det sandelig heller ikke. — Stort bedre gik det da heller ikke min Hustru, som naturligvis ovenikjøbet maatte høre Bemærkninger og Hentydninger i Anledning af mine Besøg, som man jo mere og mere fandt ud fornemlig, om ikke alene, gjaldt Frøken *Camilla*, — men det erkjender jeg dog, at Fru *Lassens* el-

¹⁾ Denne Stilling med Benene, som nu næsten er den almindeligste baade for Damer og Herrer, var i forrige Tider ganske forkastelig i godt Selskab.

skelige Tillidsfuldhed var den skjærmende Haand, der gjorde det muligt, at de to unge Hjerter kunde finde hinanden og tro paa hinanden efter det korte Bekjendtskab. — — Saaledes gik omtrent sex Uger; da skulde *Lassens* rejse til deres Bestemmelse: St. Louis i Missouri. Jeg fulgte dem ombord paa Dampbaaden og tog Afsked med dem med et bedrøvet Hjerter. Men fra det Øjeblik var jeg besluttet paa, at hun *maatte* blive min Hustru, og jeg kunde ikke tvivle om — uagtet aldrig noget Ord mellem os var vexlet derom, at hun var mig god og vilde have Tillid til mig. Den 10. à 12. Juli forlod hun New York med sine Forældre og Sødskende for over Niagara og Erie-Søen, og derfra ned til Ohio-Floden over Cincinnati, at gaa pr. Dampskib til St. Louis. En hel Del af denne Tour blev tilbagelagt paa Canalbaad og maa baade have været langsom og kjedsommelig. Men den var billig, overmaade billig i Sammenligning med andre Router, og *Lassen* holdt af at rejse billigt, og kunde jo ogsaa have det nødtigt, naar han rejste med saa stort et Selskab, og i det Hele skulde komme ud af det med de bestemte Indtægter, han nu engang maatte lægge til Grund for sit Budget, som han vanskeligt kunde forøge, men maatte passe ikke at forringe ved at tære paa sin Capital, der jo var Alt, hvad han havde. —

Det var jo tydeligt nok, at jeg var alvorlig forelsket. Det kan synes noget overspændt, naar jeg udtaler, at som det var, kunde det ikke blive. Det maa dog ikke glemmes, at jeg, der i saa høj Grad havde savnet Sympathi under mit

Frk. CAMILLA LASSEN
Luis Bramsens Brud.

Ophold paa Cuba, vel ved de forandrede Forhold og Omgivelser, min nye Opgave og deraf følgende forskellige selvstændige Foretagender, der tiltalte mig meget, var bleven en hel Del distraheret, og for ganske nylig havde haft den store Skuffelse, at *Blom* opgav at komme til New York. Familien *Lassen* ankom netop tilpas for at trøste mig herfor, men Følgen blev en alvorlig Forelskelse, der med hver Dag der gik efter Gjenstandens Afrejse, blev alvorligere og snart ikke lod mig Ro Nat eller Dag. Jeg var ingenlunde utaalmodig efter at eje den kjære Pige, men jeg var inderlig angst over at have ladet hende rejse uden at have udtalt mig og derved udsat mig for at blive misforstaaet og blive hende berøvet af en Anden. — Havde vi levet i vore hjemlige Forhold, vilde vi vel sagtens være blevne forlovede inden vi skiltes — Afstandene herhjemme ere jo aldrig meget store. Men i Amerika, hvor hun drog til „the Far west“, endog til et ubestemt Sted, og hvor jeg maatte forblive i New York, dér var ikke Tale om Forlovelse, og til at tage Beslutningen om Giftermaal, dertil fattedes mig Mod. — Men da de vare borte, behøvede jeg ikke lang Tid for at komme paa det Rene med, at hvis *hun* vilde, hvis jeg havde været saa lykkelig at vinde hendes Kjærlighed, da kunde jeg uden Betænkelighed gifte mig. Man maa ikke glemme, hvor mange Tusinder af Familier, der i Amerika leve i Boardinghouse, at det netop i de Aaringer var saa overordentlig billigt at leve i New York, og at jeg af Hensyn til Udgiften i de første Aar

aldeles ingen Bekymringer behøvede at have. Jeg havde selv levet for \$ 5 om Ugen, senere \$ 6 i første Klasses Boardinghouse, og jeg vilde med min Hustru meget let kunne leve for \$ 8 à 10 ugentlig, altsaa \$ c. 500 om Aaret paa samme Maade. Jeg havde jo omtrent det dobbelte garanteret fra Havana, foruden mit eget Board betalt og en Forretning, der lovede godt. Ligeoverfor Amerikanere vilde min Beslutning ingen Forklaring behøve, end sige Undskyldning. Ligeoverfor mine Landsmænd, der jo plejer at se lidt nøjere paa Tingen og tænke lidt mere paa Fremtiden, anfører jeg da mine 25 Aar og min store Kjærlighed. Imidlertid modtog jeg omtrent midt i August et Brev fra Hr. Lassen, skrevet i St. Louis den 10. August. — —¹⁾ Det var jo en Luftning fra de Egne, hvor mine Tanker uopholdelig vare. Men jeg fattede den Beslutning, naar jeg besvarede Brevet, da med det Samme at udtale mig uforbeholdent til Faderen, overladende til ham, om han til sin Datter vilde overgive det Brev, hvori jeg henvendte mig til hende, men som jeg sendte til ham. — Da jeg havde skrevet dette Brev [den 20. August], og i en passende Epistel afsendt det til Hr. Lassen, var jeg noget roligere. Imidlertid havde jeg ingen Fortrolig i min Kvide, jeg ventede og ventede til den 13. September, da jeg modtog Brev fra Hr. Lassen. Ved Modtagelsen af dette Brev, som jeg naturligvis Dag

¹⁾ Manuskriptet indeholder en lang Række Breve fra og til Forf., Frk. Camilla Lassen og hendes Forældre. Paa Grund af denne Korrespondances ganske private Karakter og dens Vidtløftighed, er den ikke medtagen.

efter Dag havde spejdet efter i min Post Office-Box, uagtet det umuligt kunde være der, afgjordes foreløbig min Skjæbne, og jeg var uendelig lykkelig. Dog delte jeg min Glæde med Ingen. Jeg maatte først have Svaret fra selve min kjære *Camilla*. Dette kom Dagen efter, ligesom det ogsaa var skrevet Dagen efter Faderens, nemlig i St. Louis den 3. September 1843. — —

Først nu kunde jeg meddele min Lykke til de faa Mennesker, med hvem jeg stod i Forbindelse, navnlig da til *Bock*, uden hvem jeg heller ikke kunde tænke paa at forlade New York en hel Maaned. Efter Samraad bleve vi enige om at leje et lille ledigt staaende Hus paa Douane-Park-Place, ganske i Nærheden af Broadway og Gothic Hall-Store. Det var en overordentlig billig Leje, saavidt jeg erindrer \$ 150, højst \$ 200 for et Aar. Det blev tillige bestemt at møblere de to Parlours-front, Parlour'et til Salon og back-Parlours til Spise- og Dagligstue, de vare hver paa 2 Fag. Desuden det store Værelse ovenover til vort Sovekammer, samt et mindre til Pige-kammer. Nogle af Møblerne, især Stolene, bestiltes hos Hr. *Baltzer* (nu i Kjøbenhavn), og en Sopha og en Gyngestol (den sidste staar endnu i mit Hjem) hos Hr. *Schiøtt*, Broder til den tidligere omtalte Mekanikus, tilligemed et dobbelt (french) „Bedstead“ osv. Madam *Schiøtt*, der var en venlig Kone og dansk, hjalp i min Fraværelse *Bock* med at anskaffe Sengeklæder, op-hænge Gardiner osv. Jeg havde i den korte Tid, der var tilbage for mig i New York, inden jeg skulde

tiltræde min Bryllupsrejse, nok at tage vare med at træffe alle nødvendige Dispositioner min Forretning vedkommende.

— — Jeg har ikke kunnet gennemlæse Brevene fra mine usigelig lykkelige, kun saa korte, Forlovelsesdage, inden jeg endnu havde gjenfundet min kjære *Camilla*, skjønt 30 Aar ere forløbne, uden at vække Erindringen om de bitre Begivenheder, der, neppe et Aar senere, med Rode oprykkede min nylig begrundede Husstand og greb saa forstyrrende ind i mine Forhold, at min Løbebane og mit Ophold i Amerika ogsaa med det samme var til Ende. Hertil laa den første Spire i et Brev fra min tilkommende Svigerfader. De Forslag, der deri gjordes mig, og de Udsigter man stillede mig, der gik ud paa intet mindre end en Anbringelse af betydelige Summer i min Forretning, endog en Association, der skulde medføre en Tilbageflytning af *Lassen* med Familie til New York, vare altfor tiltalende til at de ikke skulde glæde mig, ja næsten overvælde mig, der jo havde saa inderlig ønsket en Deltager og, efter at have daglig ventet en saadan i min Ven *Blom*, var bleven skuffet. *Lassen* var jo endnu en Mand i sin bedste Alder, wide awake og skabt for Forretninger, naar der ikke forlangtes Clerks-Arbejde. Ikke destomindre tabte jeg ikke Ligevægten ligeoverfor ham, eller rettere sagt, jeg havde tabt den lidt og gik saa aldeles op i min Kjærlighed, at jeg ansaa denne nye lokkende Combination kun som en smuk Tilgift til det øvrige. — *Lassens* Brev til

mig var virkelig et faderligt Brev, og jeg har ingen Grund til at betvivle, at han baade kunde og vilde betragte mig som en Søn, i Forbindelse med hvem han ikke havde noget imod at gjøre gode Forretninger til fælles Bedste. Jeg kjendte jo ikke hans urolige Aand og var for ung og uerfaren til at vurdere tilbørligt de Hensyn, en Mand i hans Alder og med en ikke lille Familie maatte tage, naar han kun havde sin Formue, der vel dengang ikke var saa betydelig, at stole paa i det fremmede Land. Men 30 Aar er en lang Tid, meget længere end jeg har behøvet for at glemme og tilgive, hvad der af Uret maatte være tilføjet mig, og saa lang at jeg i mit senere Liv har erfaret, at det kan være vanskeligt nok i slige Tilfælde at træffe det Rette. Saa meget er dog vist, at Ideen om en Association ene og alene skyldtes *Lassen*, ikke mig; at den kunde tiltale mig, der havde Lidet eller Intet andet end en begyndende god Forretning, vil man let forstaa. Derimod forundrede det mig, at den slet ikke tiltalte min Hustru, der en af de allerførste Dage bad mig vel betænke, hvad jeg gjorde og allerhelst slet ikke stille mig i noget Afhængighedsforhold til hendes Fader. Hun kunde ingen anden Grund give mig end hendes Instinkt, og jeg maatte jo senere sande hendes Ord. Men i hine lykkelige Dage, som jeg nu taler om, da jeg tiltraadte Rejsen til St. Louis for at holde Bryllup, havde jeg ingen Betænkeligheder af noget Slags.

Gud velsigne den Tid og lade mig altid beholde

den i velgjørende Erindring! Ung og rask og med Hjertet fuldt af den elskede Pige, hvis Tanker jeg vidste vare hos mig og som ventede mig med Længsel! Søndagen blev helliget de sidste Forberedelser, Garderoben var fornyet, Bryllupskufferten anskaffen — ikke en af disse forgængelige Trækasser, som man nu anbetroer sine Sager, men en temmelig stor og solid, gul Læderkuffert med Jærnramme og Jærnbaand og Messingnagler, desværre altfor tung til at benytte, hvor man betaler Overvægten saa dyrt som i vore Dage, thi den staar endnu efter 30 Aars Forløb saa god som ny paa Loftet, men saaledes som den maatte være for paa Toppen af en Stage-Coach at rulle, nej hvad siger jeg — at bumse afsted over Stok og Sten bogstavelig talt, indtil den styrter ned eller, naar Vognen vælter, hvad der, navnlig paa Grund af den store Overvægt, hyppigt hænder paa de daarligere Veje, slynges til Jorden. Indtil da havde jeg kun havt Brug for min lille sorte Tingest fra Kjøbenhavn. Nu skulde jeg jo møde som Brudgom og nogenlunde som Cavaler, og det gjorde jeg da ogsaa efter Evne.

Søndag Aften spiste jeg i Selskab med *Bock* og *Neergaard* i Courtland Street, og derfra begave vi os alle Tre tilfods ad den lange, lange Broadway til Union Place. Aftenen var for dejlig til at lægge sig; jeg husker at jeg lyksalig satte mig paa en stor Sten og at de andre maatte mane for at faa mig til at begive mig paa Hjemvejen. Den næste Dag gik jeg ombord paa Damperen „Troy“ til Albany. Det var

en stor ny og prægtig Salon- eller Palaceboat paa Hudson Floden, 320 Fod lang, hvilket for den Tid var enorme. — Hvem kjender ikke den herlige Fornemmelse naar man, efter den anstrængende Travlhed med forlods at bøde paa sin Fraværelse og træffe Forberedelser til Rejsen, endelig befinder sig „safely shipped“, det være sig i en Damp-er eller i en Jernbanewaggon! Man blev da endelig færdig! Man trækker Vejret. Endnu engang maaske dvæler Tanken ved, hvad der ligger bagved, endnu engang stamper man maaske i Gulvet med en sagte Ed over at have ladet en Nøgle sidde i et eller andet Sted eller maaske medtaget en Nøgle, andre skulde bruge — kort sagt, gjort en eller anden Fadaise, som maa rettes fra næste Station — men ellers gaar Alting fremad og kun fremad.

Vi ankom om Natten, og jeg rejste næste Morgen ad Jernbanen til Buffalo, hvorfra jeg med en god Damp-er i godt Vejr gik over Erie Søen til Detroit i Michigan, hvorfra Rejsen maatte fortsættes med Stage-Coach hele Vejen til St. Joseph ved Michigan-Søen, hvorfra man med Damp-er gik til Chicago. Dette var den drøjeste Del af min hele Rejse. Fra det Øjeblik af, at man begyndte at anlægge Jernbaner i Nord-Amerika, har man, paa ægte amerikansk, aldeles negligeret Landevejene. Saasnart man havde en Strækning nogenlunde færdig, saa kjørte man paa den, og Apparatet var saare simpelt ved Jernbanetraffiken. Af Betjente eller Banevogtere kjender man ikke mange; man

gaar ombord uden at tage Billet, man springer op og af medens Toget er i Bevægelse, og det er et almindeligt rask Træk for yngre Mænd at springe af Toget uden det standser. Alt er indrettet paa det billigste og ugenerteste, om ikke paa det solideste, og imidlertid er Landevejene overladte til sig selv. — —¹⁾

— Da vi havde set vort Rejsegods vel ombord, begave vi os ned i Kahytten for at klæde os om, thi vi saa naturligvis grulige ud. Jeg husker endnu hvert Stykke jeg havde paa, og deriblandt tykke Sko og gule Klædes Gamacher, som jeg skyndte mig at faa af og lagt til Tørring paa Dampkjedlen. Det var fugtigt og koldt, saa jeg tog min Kappe paa, en stor sort spansk Kappe, som jeg havde mange Aar efter, og som endnu i 1848 fulgte min Broder i Felten og blev baaren af ham, da han plejede de Saarede under Stribs Bombardement. Saaledes kom jeg da ombord i Damperen ved St. Joseph, som skulde bringe mig til Chicago. — Derfra gik det atter i Stage-Coach gennem the Prairies en lang, lang Kjørsel Dag og Nat med passende Ophold til Maaltider. Man kørte fra Station til Station uden at se et Hus, et Menneske eller blot et Træ, altid og altid det høje bølgende Græs til alle Sider, om Natten kun oplivet ved Prairie-Ulvenes Tuden eller Gjøen. Altid det samme indbydende rene og velmagende Maaltid, hvor man kom og hvor man var indrettet paa og ven-

¹⁾ Beskrivelsen af Kørevejen fra Detroit til St. Joseph og Rejsen ad denne, hvor Vognen vælter med ham, forbigaaes.

tede Deligencerne. Vi kørte lige til Peoria, Hovedstaden i Illinois, og der gik vi ombord i en Damper, der uagtet den kun havde et meget ringe Dybtgaaende, hvert Øjeblik stod paa Grund. — Omsider fik vi en større Damper eftersom Floden blev mere sejlbar, og paa denne forblev vi til vi ad Mississippi naaede St. Louis. Vi havde smukt Vejr paa den hele Søtour og opholdt os saa godt som den hele Dag paa Dækket, det saakaldte Orkandæk, som danner Taget af Salonen.

St. Louis var dengang en By, som var i stærk Opkomst, men Intet berettigede til at antage en saadan Væxt som den siden er undergaaet. I 1830 havde den endnu ikke 6000 Indbyggere, i 1840 allerede 14000, jeg antager at den i 1843, da jeg var der, havde højst 20000, den har nu 250000 Indbyggere.¹⁾

Jeg husker eller troer at huske bestemt, at der ingen Vogne mødte ved Landingen, og at jeg altsaa vandrede op til Hotellet. Det var saa sent paa Dagen, at det var mørkt og at jeg bestemte mig til under alle Omstændigheder ikke at tage til mine Svigerforældres Hus paa den Tid. Megen Søvn fandt jeg ikke og jeg var tidligt paa Benene. Jeg indsaa nu, at det egentlig var nok saa dumt at overraske Familien tidligt om Morgen, men Taalmodighed til at vente til op ad Dagen havde jeg naturligvis ikke. Jeg fik mig altsaa en lille Vejviser, og da jeg først var i „3. Gade“ fik jeg snart opspurgt, hvor en fremmed Familie nylig var flyttet

¹⁾ Dette er skrevet 1873.

ind, og nu stod jeg foran Huset, hvor man vel knap var staaet op endnu. Jeg gik til Døren, men kiggede uvilkaarlig ind ad Basement-Vinduet og saa da min Forlovedes Søster *Emilie*, nuværende Fru *Kayser*, spankulere i Kjøkkenet. Jeg bankede paa Ruden, hun slog Hænderne sammen; jeg ringede, fra Vinduet oppe i Huset kiggede min *Camilla* ud, og et Øjeblik efter stod jeg i Stuen, jublende hilset velkommen af Alle, men mest dog af min kjære Pige, som jeg leende og grædende trykkede til mit Hjærte. Hr. *Lassen* var borte med *Niels Peter*, den ældste Søn.

Jeg behøver ikke at fortælle, at jeg fra det første Øjeblik blev behandlet som et forkjælet Barn og at man ikke vidste hvad Godt man vilde gjøre os. Opad Dagen kom Herrerne hjem, og mit første Møde med min tilkommende Svoger, *Niels Peter*, var ret grinagtigt. Han var iført en stor gul Kudskefrakke, meget for stor til ham, som han havde laant ovre i Illinois. Det fortalte han mig strax med stor Munterhed paa Trappen mellem Stuen og første Sal, medens han i en Fart tog en forloren Fortand op af Vestelommen, som han af Hensyn til Anledningen satte paa sin Plads i Munden. Han var i det Hele en pudsig Fætter, fuld af Liv og Lystighed, ikke uden Dygtighed og Evner, men forkludret, som man nok kunde blive det under *Lassens* Experimenter.

Jeg var kommen den 20. og kunde give højst 14 Dage i Alt til St. Louis. Det var lykkelige 14 Dage, men det er mig ikke muligt at sige, hvad

jeg egentlig foretog mig. Jeg gjorde ikke mange Bekjendtskaber, *Lassens* havde naturligvis kun faa, men blandt disse vare Brødrene *Kayser*, af hvilke den Ældste, *Henry*, senere blev gift med *Emilie*. — —

Under mit Ophold var der jo rigelig Lejlighed for min Svigerfader og mig til at udvexle vore Ideer. Jeg havde Intet at holde hemmeligt og har vistnok talt aldeles uforbeholdent. Han havde ved min Ankomst allerede en fuldstændig Plan færdig til en Forening mellem os om en Forretning i New York, hvori han selvfølgelig var villig til at stikke de fornødne Penge. Det havde jo allerede været antydet i hans Brev til mig, der var modtaget i New York forinden min Afrejse, og som havde opfyldt mig med saa megen Glæde og Taknemlighed, fordi jeg, der jo netop trængte til den Slags Understøttelse, ikke kunde have tænkt mig, end sige ventet mig, at den skulde komme derfra. Men *Lassen* havde allerede dengang faaet nok af St. Louis, og hans Hu stod til New York, ialtfald til Forandring, hans urolige Natur tillod ham ikke at slaa sig til Ro, dog stod dette mig ingenlunde klart dengang. Først siden bekræftede det sig paa mange Maader. Ved Afrejsen bebudede han, at jeg efter min Hjemkomst til New York, — vi rejste nemlig ikke den lige Vej hjem, men over Baltimore og Philadelphia — vilde finde Brev fra ham og Penge-Remisser, da han saa fik Summer disponible. Han var i det Hele meget opsat paa en Forbindelse og meget tillidsfuld; jeg kan ikke sige imødekom-

mende, da jeg, som sagt, aldrig havde søgt eller attraaet noget andet Forhold til ham end det at blive hans Svigersøn og at leve i New York som hidtil ved min Forretning, medens Familien *Lassen* forblev i St. Louis, som de havde valgt og gjort til deres fremtidige Opholdssted. —

— Ved Middagstid brød vi op for at gaa ombord paa Damperen. Den kjære Svigermoder havde indpakket, hvad hun mente at kunne give Datteren med af det fælles fra Europa medbragte Skatkammer, som var under hendes Bestyrelse, og jeg veed nu, at hun gjerne havde givet meget, meget mere, men jeg havde aldrig tænkt derpaa og ikke gjort Regning paa Udstyr eller Medgift, som jeg oprigtig talt neppe kjendte uden af Navn, thi mine Søstre have vist Intet faaet af dette Navn, og saavidt jeg veed bruges det, eller ialfald brugtes det dengang, ikke i Amerika. Familien fulgte os ombord, snart stod Damperen ned ad Floden, og kun en kort Tid saa vi de viftende Tørklæder, saa vare vi ene paa Rejsen til vort Hjem og ifærd med vor egentlige Bryllupsrejse, ledsaget af min Svoger *Niels Peter*. —

Vor Rejse ned ad Mississippi til, hvor Ohio-Floden optages og saa ad denne Flod, la belle rivièrè, som Franskændene kalde den, til Pittsburg i Pennsylvanien, var anslaaet at skulle medtage 8 Døgn, og Passagen for hele denne Rejse paa 1. Klasse med Stateroom, hvad vi kalder Separat-Kahyt, samt fuld Kost paa hele Touren, og den er complet i alle Henseender, var 5, skriver fem, Dollars for

hver af os tre Personer. Atter et Bevis paa de slette Tider, det dengang var i Amerika, skjøndt Concurrencen eller, som det altid kaldtes i Amerika, „the opposition“, vel ogsaa havde sin Del deri. Med den samme Baad altsaa gjorde vi omtrent 950 engelske Mile paa Ohio alene til Pittsburg. Derfra gik vi over Land med *Stage* til Cumberland, tildels kjørende om Natten over Alleghany Bjergene, for atter ad Jernbanen at begive os til Baltimore, hvor Besøg hos Forretningsvenner opholdt os et Par Dage. Det var Tydskere, der nær havde dræbt os med Sauerkraut, Klöse og Wurst, men vi slap dog velbeholdne til Philadelphia, hvor vi bleve en Dag, som vi for største Delen tilbragte hos daværende Gesandt i de forenede Stater, *Bille*, der tilligemed hans Damer var en gammel Bekjendt af *Lassen* og hans Kone. Derfra kom vi paa faa Timer til vort Hjem i New York, hvorhen *Niels Peter* et Par Dage forinden var ankommen med vor Bagage. I mit Hus bleve vi modtagne af nogle faa danske Venner og en amerikansk Dame, Mrs. Alliens, nylig gift, med hvem *Lassens* havde gjort Bekjendtskab.

Vi fandt Indretningen af Huset maaske lidt splendidere end ventet, en Følge af *Bocks* uovervindelige Lyst til at indrette alt med Smag, hvilket han virkelig forstod. Naar man imidlertid erindrer, at det kun drejede sig om at indrette de tvende Parlours, det ene til Salon, det andet til Spisestue, og et Sovekammer, saa kunde selv den Splendideste ikke gaa over visse Grændser. Kjøkken-Indretnin-

gen er i Amerika ikke stor. Comfuret, en saakaldet „range“, som staar midt paa Gulvet, er ikke meget omstændeligt. Den egentlige Luxus bestod i de uundgaaelige Tæpper paa Gulvene i de to Parlours og Sovekammeret, samt et Par Candelabre med Glasdrops paa Mantlepiecen etc., maaske nogle lidt for smukke Glas og Karafler m. m. og som Alt var hensat — som *Bock* bemærkede, paa det Vilkaar, at det kunde sendes tilbage til den gode Bekjendt, hvor det var taget, hvis vi ikke vilde beholde det. Jeg anfører dette, fordi vi virkelig fandt det Hele smukkere og bedre, end vi vilde have valgt det selv, og dog efter amerikanske Begreber naturligvis overordentlig beskedent. Pianoet, hvortil *Camillas* Fader havde givet hende Pengene, kom snart paa sin Plads. Det gik senere ved Skibslejlighed efter os til Kjøbenhavn og tjente os i mange Aar.

Jeg fik naturligvis meget at bestille ved min Hjemkomst, thi mange Ting skulde indhentes. Et Uheld havde jeg havt, som kostede mig \$ 400. Alt hvad der fra Havana af Cigarer afsendtes til mig, var forsikret fra det Øjeblik af, at det kom ombord i Havana; jeg havde da at give Meddelelse til Assurance-Compagniet om Afskibningen, saasnart jeg fik Kundskab derom ved Afskibnings-Dokumentets Modtagelse pr. Post. Dette blev i min Fraværelse forsømt, og imidlertid forliste Skibet, og da jeg meldte mig med mit Krav, nægtede man at betale. Det kunde jo have været et langt større Beløb — jeg havde stundom faaet for ligesaa mange Tusinder paa engang, — men selv hint Beløb var

dog meget for mig; jeg omtalte det ikke engang til min Hustru for ikke at bedrøve hende.

Jeg skulde imidlertid faa andet at tænke paa. Det vil erindres, at min Ven *Sigvard Blom* efter meget Besvær endelig havde taget den Beslutning ikke at rejse til Amerika, men derimod at acceptere et Forslag fra *Broberg* om at indtræde paa hans Contor. Jeg havde ikke alene opgivet enhver Tanke om at se ham, men endog fraraadet ham Rejsen til New York. — — —

Nogle Breve, der paa den Tid blev udvexlede mellem Forf. og S. Blom udelades. Det fremgaar af disse, at Blom efter 5 Maaneders Forløb er bleven ked af sin Ansættelse hos Gros-serer Broberg, og at han da har begivet sig paa Rejsen til New York, hvilket Bramsen først erfarede, da han var paa Vejen.

— Min Hustru og jeg belavede os da paa, at han skulde bo hos os, og et Værelse paa anden Sal, som stod ledigt, blev i al Tarvelighed indrettet til ham.

Mine Forretninger gik sin gode Gang, og jeg skal med et Par Ord angive hvori de bestod foruden den Cigar-Forretning, som var og blev Hovedgjenstanden. Jeg havde i New York to Udsalg, en Tid endogsaa tre, da et fordelagtigt ganske lille Lokale i Wall Street som var at erholde for næsten Intet, blev passet af *Niels Peter*, min Kones Broder, som var vel skikket dertil, da han i New Orleans havde expederet i et Apothek, hvilket i Amerika er det samme som Drogueri-, Parfume- og Galanterihandel. Desuden havde jeg en Filial

i Buffalo, bestyret af en *Hirschfeld* fra Berlin, en døbt Jøde, som af den Grund havde maattet forlade sit Fædrenehus, og som jeg her, medens jeg erindrer det, vil skjænke den Omtale i al Korthed, som han fortjente. Som alle døbte Jøder, der af virkelig Trang og Overbevisning blive kristne i en ung Alder — der er vel ikke mange af dem — omfattede han den kristne Tro med en ganske anden Overbevisning og Varme end selve den kristne Ungdom. Han var opfyldt af dens Lære, og fandt naturligvis, at vi Andre, deriblandt jeg, langt fra vare, hvad vi skulde være eller stræbte efter at blive det. Med den i et vistnok tarveligt jødisk Hus tilvante Nøjsomhed og tillærte „charity“ forbandt han den største Hæderlighed og strængeste Redelighed; man kunde ikke tage fejl af ham og det gjorde jeg heller ikke. Jeg havde gjort hans Bekjendtskab gennem en anden skikkelig Tydsker, som levede i smaa Kaar, og hvis Forretning det var at forsyne Cigarhandlere med Piber, Cigarrør, Cigartasker, Etuier etc. *Hirschfelds* Forretning var Afsætning af smukke Plysches og Fløjler til Forfærdigelse af Huer og Kaskjetter, som det dengang var Brug at have dem i Amerika; tillige meget smukke trykkede eller vævede Stykker, Imitation af Kanavas-Broderier til Indfatning i Puder, Stole, Skamler osv., nu saa almindeligt, men dengang noget ganske nyt. Han tilskar selv disse Huer, sammensatte med Smag af forskjellige Farver med Kanter som lignede Forværk, med Silkefoer, Kvaster etc., og jeg var ham behjælpelig

med at indføre nogle til Prøve paa Cuba, hvortil jeg allerede flere Gange havde sendt større Sendinger af Damehatte efter fransk Mode, der faldt ud til stor Tilfredshed, og hvorpaa jeg tjente meget godt. Han behøvede slet ikke at bo i New York for at drive denne Forretning, ja Buffalo var maaske endog nok saa god en Beliggenhed for ham paa Grund af den store Forbindelse med Vesten og de mange Udvandrere. Han indrettede sin tarvelige Bolig og sit Værksted i Forening med mit Udsalg, som han tillige passede, og begge Parter vare vel tjente. Hans Sorg var ofte inden vi skiltes, at jeg ikke var nogen sand og god Christen, og han sagde engang til mig: „Meinen kleinen Finger gäbe ich darum dass Sie, lieber Bramsen, den wahren Glauben hätten.“ Naa, han blev altsaa Bestyrer af det fjerde Udsalg. I Chicago havde jeg en god Commissionair, *Norton Tuckmann*, hvor Consul *Edv. Bechs Svoger Becker* var associeret, og i Baltimore Huset *Laurence Thomsen & Co.* Paa alle Steder var Forretningen i god Fremgang, thi den var jo i sin Begyndelse paa en Maade; jeg havde selv endnu kun været lidt over et Aar i New York. Snart kom der ingen Spanier til Stedet fra Havana, uden at have anbefaling med til mig, og ogsaa dette førte til Bekjendtskaber, der bragte en eller anden Forretning.

De omtalte Damehatte vare til et Hus i Matanzas. Det maa paa engang være bleven Mode blandt de spanske Damer paa Promenaden og i Theatrene,

ligesom blandt de europæiske Huses Damer derude, at bære Hatte, thi medens jeg var der, saa man dem kun med det bare Hoved friseret som til Bal med Blomster og Pynt, og skulde det bedækkes, da var det Mantillen, som gjorde Tjeneste. Men hvorledes bar jeg mig da ad med at udføre en saadan Bestilling paa flere hundrede Hatte? Jeg gik til en Modehandler, mener man. Nej! Da vilde formodentlig hverken jeg eller min Kunde være bleven tilfreds. Jeg har nævnt, at der i det Boardinghouse, hvor jeg boede, ogsaa levede en Modehandlerindes fore woman, hende vi kaldte „Cuffs“, og en fransk Pige, der kaldtes „Parlez-vous“. Den første købte i Forening med mig hos en whole-sale dealer de fornødne Stoffer, hovedsagenlig Tarletan, Baand og Pynt. Formerne købtes ogsaa fra første Haand, og i nogen Tid var hendes og mit Værelse en Skræddersal, hvor Hattene blev lavede. Hun satte Alt i Gang, inden hun gik om Morgenens, „Parlez-vous“ blev paa Pletten med sine Hjælpere, og om Eftermiddagen superintenderede atter „Cuffs“ — i et Par Uger var Partiet færdigt. Priserne sattes efter Modehandlerpris paa hver enkelt. En Snedker mødte med Kasserne, Damerne satte Hattene ned, som de skulde pakkes, Laagene sattes paa, Facturaer blev skrevne, Hattene betalt, Arbejderne *godt* betalt, — jeg havde en smuk, meget smuk Avance, og hvad der var det morsomste: Hattene gjorde Lykke. De var virkelig ogsaa nydelige, og jeg fik en ny Bestilling. Ved denne Lejlighed nedsendte jeg til Prøve nogle af *Hirschfelds* Drengueuer —

fancy caps — og det varede heller ikke længe før jeg fik en Bestilling paa disse, som *Hirschfeld* udførte til sin egen og min Fordel. Jeg fik Bestillinger paa Herre-Parykker! New York er jo for Cuba et Paris; og havde jeg dengang kunnet gjøre en Rejse til Havana, medens mine Affairer i New York gik sin Gang, ja, da havde jeg vist kunnet gjøre fortræffelige Forretninger alene ved at modtage og udføre slige forskjellige Bestillinger, naar man erindrer, at man paa hele Cuba Intetsomhelst producerer af sine Fornødenheder, men maa have Alting fra Europa eller Amerika. Huset E. Meert & Co., af hvilket *Jose Mira* var blevet Associé, havde ogsaa foreslaet mig at blive dets Agent, men uagtet dette, hvis Maal skulde være Ordres paa hele Ladninger Sukker, laa højere end jeg kunde tragte, saa var det dog nok blevet til Noget efterhaanden. De sendte mig Vexler til Incasso og viste mig, at de havde isinde at benytte mig, hvor de kunde. Jeg var alene om Alt, som ikke angik netop Boutikerne, men mangan Time har jeg om Aftenen staaet bag Disken i Gothic Hall og Broadway Branch. Om Søndagen var jo Alting lukket. Paa mit Contor havde jeg en Dreng til at copiere mine Breve, man havde jo dengang endnu ingen Copi-Presser, og dette var min hele Hjælp. At en Mand, der arbejder saa meget og paa den Maade i Amerika, skulde mene sig berettiget til at gifte sig, behøver ingen Forklaring, det er han og skulde være overalt!

Paa denne Tid modtog jeg Remisser fra min

Svigerfader, jeg husker ikke nøje Beløbet, anviste paa en Bank. Brevet underrettede mig tillige om, at han i Februar det følgende Aar vilde ankomme, efter at det nu var hans Beslutning at tage til New York med sin Familie. — Der var en vis Slags Stocks, Statspapirer, som stode lavt — skrev han — og som jeg jo kunde købe indtil videre. Men de stode ikke lavt, der var flere af den Slags, og jeg forstod mig ikke paa de Forretninger og har aldrig før eller senere indladt mig paa den Slags Obligationer, saa jeg købte ingen. Jeg vidste jo af ham selv, at hans Mening var den, at gaa i Forretninger med mig. Jeg havde allerede underrettet *Mira* derom og fortalt ham, at naar han kun vilde sende, hvad jeg forlangte og behøvede i gode Varer, saa skulde det nu ingen Vanskelighed have med Remboursen. Jeg kunde ingen bedre „Investment“ tænke mig end Cigarer, Varer, der vare saa gode som rede Penge, og som jo var Hovedbetingelsen for min Forretning, lige som jo ogsaa *Mira* var og skulde være min Forretnings Hovedstøtte i Havana. Jeg husker meget vel hans Svar, som begyndte med det Ord: Hurrah! men forøvrigt var af et saa tilidsfuldt og oprigtigt Indhold, at jeg med Glæde og Stolthed lagde det for min Svigerfaders Øjne strax da han ankom, for at vise ham, med hvor megen Grund jeg havde handlet, som jeg gjorde, og hvor meget denne Hjælp vilde gavne Forretningen i Fremtiden.

Imidlertid kom December Maaned, og med den *Sigvard Blom*, som fejrede sin Jul 1843 i vort hyg-

gelige Hjem, der ogsaa blev hans, saalænge han var i New York. Det var jo en Begivenhed for mig af *Bloms* Mund at høre Fortællingen om saa meget, der interesserede mig, og at modtage Budskab fra saa mange, som vare mig kjære. Paa den anden Side var det jo en Skuffelse for *Blom* at finde, om jeg saa maa sige, den Plads, han var bestemt til at optage, udfyldt af en Kone! Thi saaledes var det jo, og dertil kom endnu, at jeg jo havde engageret mig med min Svigerfader, som var ventet til New York i Februar Maaned. Imidlertid fik *Blom* snart Lejlighed til at foretage sig noget, der kunde give hans Rejse et godt Udfald alligevel. Samtidig med at han endelig havde taget den Beslutning at rejse til New York, havde *Bock*, der jo uforandret passede Udsalgene, stadig speculeret paa at gennemføre en længe næret Plan, om at exploitere i Danmark et Patent paa Fabrikation af Camphin til Belysning, hvilket dengang netop var i sin allerstørste Glorie i Amerika. Patentet havde han besørget udtaget i Danmark ved en Ven, *Carl Rundin*, senere død som Vinhandler, og det havde nok været Mening, at denne skulde stikke Penge i Forretningen. Da det kom til Stykket, havde *Rundin* nok ikke Courage, og *Bock* var meget forknyt. Saa kom *Blom*, og efter nogen Betænkning bestemte han sig til af de medbragte Midler at udrede det fornødne til Maskiner, raa Materiale, Værktøj, Modeller til Lamper etc. imod halv Andel i Affairen. Om Sommeren afrejste *Blom* tilligemed *Bock*; og da han ankom til Kjøbenhavn,

afhændede han sin Ret til *Rundin* for 1500 Rdl. contant og alle sine Udlæg refunderede. Derefter indtraadte han i sin gamle Stilling, ikke hos *Broberg*, men hos *Fr. Gotschalk*.

Inden *Blom* afrejste, ankom min Svigerfader til New York og flyttede ogsaa ind i mit Hus, men endnu medens vi Alle levede sammen, begyndte min Svigerfaders Uro, der helt kom til Udbrud, da *Blom* var rejst. Hvorledes det egentlig kom, veed jeg ikke. Vi begyndte at se paa Hus til ham og hans Familie, ja, der blev lejet et saadant og et Contor i Front Street til det nye Firma, hvori han skulde have Del; da tabte han sin Tillid til Sagen og blev urolig for sine Penge. Det nyttede ikke, at jeg forelagde ham min Status, der viste, at der var god Valuta for, hvad jeg skyldte ham og andre. — — Det blev mig efterhaanden utaaleligt, og da jeg af min Hustru hørte, at han havde ytret, at jeg vilde ødelægge ham og dem alle og at det, han havde sat i Forretningen, var tabt, saa bestemte jeg at ville have en Ende derpaa og gav ham naturligvis Lov til at trække sig aldeles tilbage, hvorefter jeg da skulde trække hans Penge ud igjen af Forretningen efterhaanden og naturligvis forrente dem imidlertid. Hermed var han tilfreds, naar jeg vilde give ham Pant i, hvad jeg havde. Da jeg jo havde givet *Mira* de Penge, som *Lassen* havde indskudt, kunde jeg vel forsvare at give denne Pant i de Varer, som dermed var betalt. Jeg sørgede saa godt jeg kunde for, at indgaaede Engagements blev betalte, og idet jeg da gav

Lassen Pant i Resten, modtagende Kvittering af ham for fuld Betaling, tilkjøbte jeg mig saaledes den Fred og Ro, som der fremfor Alt maatte skaffes. Han realiserede, hvad der var, paa bedste Maade, og jeg lod — eller rettere sagt — opfordrede ham til at lade sælge vort Indbo paa et Sovekammers Meubler nær, det jeg havde havt som Ungkarl. Paa denne Maade tabte jeg omtrent \$ 400, og lige saa meget ved Realisationen af det samtlige Contor- og Boutiks-Inventarium. Hertil kom de \$ 400, jeg havde tabt ved Assurancen, og man vil undre sig over, at jeg dog ikke havde nogen større Gjæld eller Underbalance end de \$ 1600 til *Mira* i Havana. Disse \$ 1600, eller omtrent 3000 Rdl., paatog jeg mig Aaret efter at udbetale i 10 Aar med 400 Rdl. om Aaret, og ere de modtagne hver Skilling af afdøde *William Duntzfelt* som *Miras* Befuld-mægtigede. —

Jeg havde mangan sur Time i den Tid. Jeg gjorde Intet paa egen Haand, men henvendte mig til en bekjendt Sagfører, som paasaa min Ret og sørgede for, at jeg fik et lovformeligt „release“ for mig og Arvinger mod *Lassen* og Arvinger.

Da vor Husholdning var opbrudt, flyttede vi hen i et Boardinghouse, og den Ro, der indtraadte, var os begge tjenlig. Jeg havde jo nu intet at gjøre med Forretninger, men søgte at komme ind i Noget paa alle Maader. Jeg paatog mig Oversættelser af Søforklaringer etc. fra Spansk til Engelsk, og en Mand, der selv lod sig betale det dobbelte for, hvad jeg gjorde, bragte mig adskilligt deraf. Jeg

oversatte H. C. Andersens „Improvisatoren“ paa Engelsk og leverede den til en Udgiver af den Slags Ting, men efter mange forgjæves Besøg fik jeg mit Manuskript igjen.

Da fik jeg den Ide at gaa til Europa, helst til Frankrig, hvor jeg aldrig havde været, og hvor jeg da i alfald vilde lære Sproget, samtidig med maaske at maatte arbejde for et mindre Salair, — men de Breve, jeg fik derfra til Svar paa mine Henvendelser, fraraadede mig absolut at komme. Imidlertid gik Cigarforretningen godt i Kjøbenhavn, og netop paa den Tid kom et Accreditiv fra *Beutner* paa Hambro & Søn i London til Indkjøb af en ny Sending, og ved Hjælp af Hr. *Faber*, en gammel, elskværdig Landsmand i New York,¹⁾ blev Alting udført. Ogsaa fra *Julius Blom* sendtes mig en Anvisning paa 1000 Francs til Hjælp, hvis jeg skulde komme i Trang. I August Maaned var min Beslutning tagen at gaa til Kjøbenhavn, hvor jeg jo havde en Grund at bygge paa i min Cigarhandel, som min Onkel *Beutner* nu havde ladet mig vide herefter skulde være for min Regning alene fra det Øjeblik, jeg kom hjem. Min Halvpart havde det sidste Aar været, saavidt jeg erindrer, 800 Rdl.

Fra det Øjeblik af, at denne Beslutning var tagen, kom der Ro i vore Hjerter. — Den sidste Maaned i Amerika tilbragte min Hustru og jeg i et Boardinghouse paa Landet. Det kostede lige meget. Vi pakkede Alting lige til at sende ombord, paa

¹⁾ Johannes Henneberg Faber (1790—1848), Grosserer i New York, døde paa Staten Island.

LUIS BRAMSEN
omkr. 56 Aar.
(Fotografi).

vore Smaasager nær, og flyttede saa til Weehawken House, *Daniel Websters* Hus i Hoboken, hvor vi tilbragte en dejlig Sommermaaned under de yndigste Omgivelser. Værten, „Colonel“ (naturligvis) *Jessup*, var en jovial prægtig Karl, der ikke vidste, hvad han vilde gjøre os for Godt, og som neppe vilde slippe os, da vi skulde rejse. Hvis vi ingen Penge havde — jeg havde ladet ham forstaa, at vi ikke havde *mange* — saa kunde vi blive alligevel. Men vi bleve ved vor Plan, forlode New York i Midten af September 1844 og ankom til Kjøbenhavn i Slutningen af Oktober.

Jeg er ilet hen over de sidste Begivenheder, fordi jeg *nu* føler, at hvad jeg dengang fandt og *maatte* finde at være en stor Uret imod mig, til dels var forskyldt. Jeg var ung og dristig, og havde Ingen grebet forstyrrende ind, tør jeg tro, at Alt vilde være gaaet godt. — Saa meget er vist, at Alt blev til det Bedste. Det skulde saa være, thi fra det Øjeblik af blomstrede først ret min Lykke, og hvad der jo dog var det prægtigste, den blomstrede i mit eget kjære, velsignede Danmark. — —

Den lange Sørejse med et Sejlskib til Hamborg frembød ingensomhelst Anledning til Optegnelser. Det var en barsk Aarstid, og vi havde meget daarligt Vejr. Min Hustru tilbragte hver en taalelig Time paa Dækket i en amerikansk Gyngestol, der endnu staar i Sovekammeret, og som var surret fast til Masten. Først efter 8 Dages Krydsen under den amerikanske Kyst kan det egentlig siges, at vi begyndte at gjøre Vej. Derefter gik det saa jevnt.

Jeg var den første, der om Morgenen Kl. 2 øjnede Fyret ved Landsend, Indsejlingen fra Atlanterhavet i Canalen. Atter gik det forbi de bekendte Steder, og samme Dags Eftermiddag passerede vi Dover og vare nu i Nordsøen. Ikke langt fra Goodwin Land tog vi Lods ombord fra Blankenese, saa langt komme de Skibene imøde. De havde været, jeg troer 15 Stykker i den store Kutter, nu var der een Mand og en Dreng tilbage, som gik hjem igjen. To og halvfjerds Timer efter, at vi havde set Fyret ved Landsend, kastede vi Anker paa Altona-Rhed! Paa det samme Stykke Vej havde jeg paa Udvejen ligget 50 Dage. Det var Medbøren, der begyndte, — begyndte for Alvor, thi den begyndte egentlig den Dag, jeg første Gang saa min kjære *Camilla* og har ikke siden forladt mig. Den korte Modgang regner jeg ikke. Det var kun Midlet for at vende Alt, som det blev.

Lad Vintren kun være stræng og haard,
 Der kommer engang saa lys en Vaar.
 Det veed hvert eneste lille Frø,
 For ret at leve vi først maa dø,
 Det veed hvert eneste lille Skud:
 Engang raaber Solen: Spring ud! Spring ud!
 Eja, hvor bliver det sødt at se
 Den første Blomst i den sidste Sne!

REGISTER

- Aarestrup, Fr. C., Guvernementsekr., 63.
Antonio, Don, sp. Købmand, 137.
Baland, Ferd., 30 f, 34 ff. — Major, 30, 34.
Baltzer, Snedker, 179.
Bardotte, Hotelejer, 169.
Bech, Edvard, Konsul, 173, 193.
Becker, Købmand, 193.
Beckwith-Lohmeyer, Amalie, f. Stahl, 40. — Charles Will., Skolebest., 40.
Bentzen, Jacob, Høker, 2, 8. — Niels Chr., Høker, 8.
Berrigde, Thomas, Plantage-ejer, 63. — Marie Louise, f. Aarestrup, 63 f.
Beutner, Joh. Geo., Dugmager, 1. — Marie, 2, 4, 33. — Louise, 4, 13. — Nanna, f. Drewsen, 13. — Simon Nic., Kapt. Fabrikant, II, 12 ff, 142 ff, 166, 200. — Sophie, 4, 7, 13.
Bille, Gesandt, 189.
Blom, Camilla, f. Algren Using, 59. — Carl, 16, 59. — Caroline Fr., f. Funch, 59. — Louise Aug., f. Gotschalck, 59. — Ingeb. Cath., f. Carstensen, 58. — Julie Geo., 59. — Julius Andr., Tømrerm. Etatsr., 16, 59, 108, 200. — Peter Ludv., Murerm., 16, 58. — Sigvard Aug., Gross., 16, 58 f, 75, 142, 166—170, 177, 180, 190, 196 ff. — Thomas Andr., Brandmajor, 58. — Familien, 16, 59.
Bock, Christen Asp., Fabrikant, 162 ff, 165 f, 179, 182, 190, 197.
Bodenhoff, Agent, 76.
Boeckler, Adolph, Tømmerhandler, 173. — Charlotte, f. Lassen, 173.
Bojesen, Kontorist, 73.
Borch, Chr., Kontorist, 73. — Garver, 73. — Skomager, 73.
Bramsen, Aage, Direktør, III. — Alfred, Dr. chir. & dent., III. — Anna Marie, f. Henche, 1, 4. — Anne Marie,

- f. Arthmann, 11. — Chr. Ferd., Skomager, 11. — Jens Andr., Skolebest., 12. — Inger Marie Vinkel, f. Johansen, 12. — Johs. Nic., Vejmand, 12. — Julie, f. Kjellerup, 1. — Julius, Direktør, 4. — Lorentz Bertelsen, Tandlæge, 1, 6, 75. — Ludvig Ernst, Justitsr., 1, 4 f, 8, 13 f. — Ludvig Ernst, Direktør, Geh.etatsr., III. — Luis Ernst, Bogens Forf., I—IV, 1—202. — Marie Camilla, f. Lassen, 172—182, 186, 191, 198—202. — Marie Chr., f. Beutner, 1, 22, 24, 108 f. — Peder Ad. Feilberg, Læge, 1, 7, 10, 16, 55. — Simon Nik., Dugmager, 1. — Vilhelmine, 1, 12 f.
- Brandis, Læge, Conf.raad, 5.
- Broberg, Chr. Aug., Etatsr., 13, 56, 191, 198. — Ida Fr., f. Gotschalck, 56.
- Bruun, Carl, Præst, 29 f.
- Buch, Cort Andr., Mægler, 11. — Magdalene Marie, f. Bramsen, 11 f.
- Børresen, Skipper, 22 ff.
- Carstensen, Ad. Henry, Læge, 19. — Anna Magd., f. Ulrich, 19. — Eduard, Guvernør, Amtsf. forv., 18 f. — Georg, Tivolis Stifter, 18 f. — Gustav Hugh, Prmltn., 18 f. — Joh. Arnold. Gen.konsul, 18 f. — Richard Peter, Kapt., 19. — William Aug., Admiral, 19.
- Christensen, Uhrmager, 99.
- Christern, Emilie, f. Garrigues, 63 f, 121. — Fr. Wilh., Boghldr., 63.
- Christian VIII, Konge af Danmark, 138 f.
- Christmas, John, Admiral, Guvernør, 99 f.
- Clapper, John, 170.
- Clausen, Prof., 69. — Kapt. 7. — Oberst, 10.
- de Coninck, Familien, 52, 61. — Charles Ed., Etatsr. 62. — Elise Math., f. Hoskiær, 62. — Frédéric, Etatsr., 61. — Jean Henri, Konsul, 62. — Mathilde Pauline, f. Duntzfelt, 60, 62, 66, 71. — Pierre, Grosserer, 51, 61 f. — Sophie Henr. Marie Elisab., 64. — Valdemar, Kommandør, 62. — William Fr., Legationsraad, 62. — Peter de Coninck & Co., Firma, 61 f.
- Corke, Mrs., Hotelværtinder, 93, 102 f.
- Cortrell, Bogholder, 170.
- Dalberg, Hans, Kreditoplags-skriver, 53 f.
- David, Aaron, Proprietær, 14, 166. — Benny, 90. — Geo. Nathan, Konf.raad, 18, 42, 53 f, 166. — Georgine Nik.,

- f. Bramsen, 1, 18. — Henriette, f. Drewsen, 14.
- Dionysius, fra Hamborg, 84, 93, 107 f.
- Dominga, Signorita, 128.
- Donner, Joh. Otto, Kaptlt., 86.
- Drammond, Hay, Ambassadør, 19. — Annette Adelaide, f. Carstensen, 19.
- Drewsen, Chr., Fabrikant, 143, 162. — Michael, Fabrikant, II, 70.
- Duntzfelt, Familien, 16, 60 f. — Birthe, f. Christmas, 62. — Chr. Wilh., Agent, Grosserer, 60 ff. — Fritz, Grosserer, 60. — Marie Henr., f de Coninck, 53, 60 f. — Vilhelm, Agent, Grosserer, 60. — William Frederik, Grosserer, Etatsr., 60, 62, 199. — Duntzfelt & Co., Firma, 60. — Duntzfelt, Meyer & Co., Firma, 60.
- Epping, Købmand, 155 f, 158.
- Ewald, Caroline Ann. Fr., f. Carstensen, 19. — Wolfgang, Kapt., 19.
- Faber, Johs. Henneberg, Grosserer, 200.
- Ferral, Sproglærer, 93.
- Frederik VI, Konge af Danmark, 61.
- Frimodt, Kontorist, 73.
- Funch, Chr. Fr., Mægler, 69 f. — Chr. Fr., Urtekræmmer, 59.
- Garrigues, Familien, 16, 22, 59. — Alexandre Louis, 64. — Cæcilie Olivia, f. Duntzfelt, 39, 59—64, 66, 121, 141, 148, 168. — Henri, Direktør, IV. — Henri Jacques, Læge, 64. — Jacques Louis, Genkonsul, 59 f, 64, 121, 126, 137, 147, 149. — John Louis, Købmand, 64. — Otto, Sømand, 64. — Rudolph Peter, Boghandler, 64, 121.
- Gerschou, Frøken, 32.
- Giede, Mette Marie, f. Holbech, 172. — Niels, Overkrigskomm., 172.
- Gilsey (Gildsig), Peter, Købmand, 163 f.
- Goldschmidt, Frue, 68.
- Good, Familien, 61. — Alfred, cand. theol., IV. — Daniel, Købmand, 60. — Fr. Chr., Oberst, 60. — Gustave, Fr., Præst, 60 f. — Henr. Marie Caroline, 60. — Jean Charles, Skibsmægler, 60 f. — Marie-Anne, f. Duntzfelt, 60. — William Cadday, Generalkons., 61. — William Louis, Købmand, 16, 60 f, 118 ff, 126, 132, 134, 138, 141. — Good, Rainals & Co., Firma, 61.
- Gotschalck, Familien, 16, 55 f, 74, 166. — Bertha, f. Scharff, 55. — Fr., Grosserer, 55. — Marie Fr., f. Kierulff, 55. —

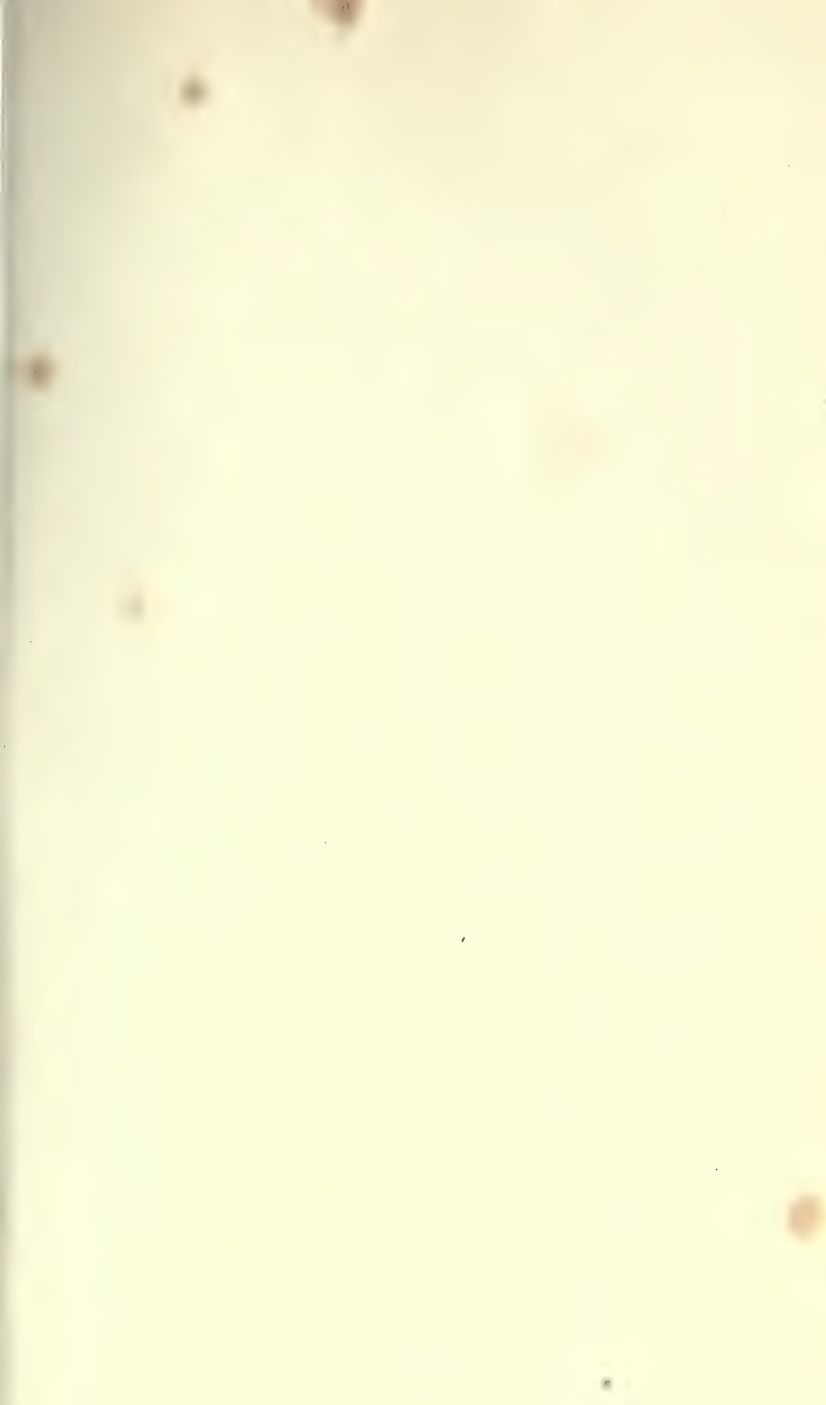
- John Kierulff, Grosserer, 55 ff, 95 ff, 98, 138. — Johanne, f. Rosing, 55. — Peter Fr., Grosserer, Jærnbanedirekt., 55.
- Hans, Matros, 105 f.
- Hansen, Alfr. Peter, Grosserer, Etatsr., 72, 80. — Andr. Nic., Grosserer, 53, 75—80. — Emma Eliza, f. Grut, 75. — Hans Jørgen, Urtekræmmer, 13. — Kirstine, f. Beutner, 13. — A. N. Hansen & Co., Firma, 75 f, 80.
- Hambro, Carl Joach., Bankier, Baron, 75, 78 ff, 81 ff. — Charles, Baron, 81 ff. — Everard, 81 ff. — Joachim, Silke- og Klædekr., 75. — Joseph, Købmand, Hofraad, 71—80. — Percyval, 81 f. — C. J. Hambro & Søn, Firma, 44 ff, 46, 53 f, 57, 72, 77, 200.
- Hellmann, Købmand, 143.
- Hjaltelin, Læge, 67.
- Hirschfeld, Købmand, 192 ff.
- Hirschsprung, Familien, 69.
- Holstebro, Isenkræmmer, 143.
- Hoppe, Kmhr., 58.
- Hoskiær, Mægler, 7.
- Hyllested, Carl Anthon, Justitsr., 60. — Emma Abigael, f. Duntzfelt, 60.
- Hvidt, Edouard Julius, Direktør, Etatsr., 46, 48.
- Jacobsen, Georg, Student, 51. — Søren, Grosserer, 41—54, 57. — f. Ørslef, 45, 50.
- Johannsen, Præst, 32.
- Jones, Kapt., 169.
- de Jonquières, Alex. Philippe, Bogholder, 72. — Cecile, f. de Coninck, 72. — P. P. 72.
- Jullien, Læge, 171.
- Jürgensen, Mægler, 7.
- Jørgensen, Hans Ludv., Vinhandler, 51. — Johanne, f. Jacobsen, 51.
- Kayser, Emilie, f. Lassen, 173, 186 f. — Henry, Mayor, 173, 187.
- Kjellerup, Cecilie Vilhm., f. Iversen, 10. — Daniel, Mægler, 6, 10. — Engel Dorothea, f. Esmann, 6.
- Klein, Ida, f. Bramsen, 4. — Peter, Justitsr., 4.
- Knudsen, Blegemester, 34 f.
- Knudtzon, Lucinde, f. Gottschalk, 56. — P. C. Grosserer, 56, 69.
- Koefoed, Henr. Louise, f. Duntzfelt, 60, 62. — Jacob, Højesteretsass., 60.
- Kühl, Asta, 65. — Casper Joach., Revisor, 65. — Harald Joach., Grosserer, 65.
- Kyhn, Peter Vilh. Carl, Landskabsmaler, 21.
- Lange, Ferd., Grosserer, 59, 84, 86, 147. — Ida Vilh., f. Blom, 59, 66.
- Larrak, Madame, 173.

- Lassen, Christine, f. Giede, 171—76, 187, 191. — Josephine, 173. — Niels Fr., Overauditør, 171—181, 186—190, 196 ff. — Niels Peter, Skibshandler, 171 ff, 186—189. — William, 173.
- Laurence, Thomsen & Co., Firma, 193.
- Lehmann, Orla, Minister, 57. — Spejlfabrikant, 68.
- Lesser, f. Lehmann, 32.
- Llopard, Roque, Købmand, 120.
- Lumbye, H. C., Komponist, 74.
- Lytthans, Murermester, 61.
- le Maire, Chrétien Frédéric, Bankier, 72 f.
- Mansell, Alfred, Grosserer, 53 f, 72—79. — Louise, f. Grut, 75.
- Marcussen, Emilie, f. Carstensen, 18 f. — Marcus, Genkonsul, 19.
- E. Meert & Co., Firma, 146, 168, 195.
- Meyer, Chr. Ad., Høiesteretsass., 59. — Emilie Joh., f. Blom, 59.
- Mira, José, Cigarfabrikant, 120, 126, 136 f, 145 f, 148 f, 166, 195 f, 198 f.
- Moltke, Adam Ludv. Joach., Oversætter, 20. — Louise Ernestine, f. Bramsen, 1, 20. — Andr. Geo. Adam, Kmhr., 20.
- Mortimer, Familien, 171.
- Müller, Chr. Andr., Postmester, 13. — Maren Pauline Eleon., f. Beutner, 13, 22.
- Møller, Jean Pierre Francois Baptiste, Bogholder, 73. — I. C., Skrædderm., 11, 73. — Susanne Chr., f. Bramsen, 11. — Apotheker, 8.
- Neergaard, Joh. Vald., Apotheker, 161 f, 167, 171, 182.
- Nielsen, Snedker, 58.
- Nolte, Præst, 22.
- Olsen, Justitsr., 7.
- Owen, Joseph, Grosserer, 163.
- Pagh, Husjomfru, 47.
- Petit, Fabrikant, 71.
- Phister, Jacob Kræfting, Lærer, 18.
- Place, Mr., 170.
- Primon, Geo. Chr., Krigsassessor, 41.
- Raffard, Jean Antoine, Præst, 61.
- Rainals, P. de Coninck & Co., Firma, 61.
- Ramirez Hermanos, José, Købm., 134 f, 149. — Carlos, Købm., 134 f. — Ramon, Købm., 134 f.
- Rejersen, Peter, 162, 174.
- Riber, Inger, 28. — Matthis, Amager, 27.
- Richter, Joh. Chr., Læge, 99 f, 161 ff.
- Robertson, Jane, 156.

- Roempke, Købmand, 155 ff, 158 f. — f. Robertson, 156. — Ludvig Ernst, 159.
- Roepstorff, Staldmester hos Kongen, 143.
- Rosenløv, Snedkerm., 7.
- Rothe, Grethe, Frue, 53.
- Rowling, Bankier, 79.
- Rundin, Carl, Vinhandler, 197 f.
- Saubrey, Ernst Nic., Bogholder, 41.
- Schawn, Rob., „Sollicitor“, 170.
- Schjøtt, Carl Fr., Mekaniker, 162 f, 179. — Charlotte Ophelia, f. Richter, 162, 179.
- Schleisner, Kommiss, 41. — Læge, 41.
- Scholten, William, 100, 102 f.
- Schou, Jens, Bogholder 46.
- Schow, Skibskapt., 10.
- Schrøder, Bagermester, 77.
- Schubarth, Otto Heinrich, 1.
- Schwartz, Joh. Adam, Drejer, 65. — Thora Louise, f. Kühl, 65.
- Sehested, Styrmand, 99.
- Siesbye, Forretningsfører, 142 —146, 166.
- Smidt, Vilh., Bankier, 72 f. — Smidt & le Maire, Firma, 72.
- T. W. Smith & Co., Firma, 97.
- Stahl, Hermann Tuncke, Fabrikant, 20 f, 25, 32, 42, 57. — Madam, 36 ff.
- Stakemann, Johs. Aug., Vice-guvernør, 63. — Mary Jane, f. Aarestrup, 63, 66.
- Stauning, Slagterm., 9.
- Suensson, Jean Nic., Etatsr., 57.
- Suhr, Etatsr., 46, 54. — Suhr & Søn, Firma, 45.
- Surleau, Caroline, 64 f. — Johan Ludv., Fabrikant, 64. — Lydia, 64. — f. Brandt, 64.
- Tetens, Fr. Vilh., Læge, 1. — Marie Chr., f. Bramsen, 1.
- Theall, Pensionsværtsinde, 169.
- Thompson, Kommiss, 170 f.
- Tietgen, Etatsr., 68.
- Trapmann & Co., Firma, 155 f.
- Tuckmann, Norton, Kommissionær, 193.
- Walters, Caroline, 93 f, 100, 102, 104, 148.
- Waltersdorff, Hofdame, 68.
- Warburg, Eduard, Fabr., 16. — Ludv., Præst, 16.
- Watty, Købmand, 119.
- Weber, Grosserer(?), 68.
- Webster, Daniel, 201.
- Welschow, Urtekræmmer, 51.
- Vestris, Sangerinde, 98.
- Weyse, Professor, Komponist, 58.
- Weywadt, Peter Erichsen, Bogholder, 46, 49, 51.

- Wiehe, Carl Vilh., Justitsr., 7.
— Michael, Skuespiller, 13.
Villeneuve, Charles, Danse-
lærer, 66.
Voigt, Skibskapt., 83 f, 88 ff,
91 f, 94, 98, 105 f, 110 ff,
113 ff, 116.
- Wolff, Ferd., Konsul, 65. —
Hilda, f. Kühl, 65.
Voltelen, Krigsraad, 16.
Wright, Books & Co., Firma,
126.
Wulff, Jens, 68. — Søofficer,
86.
-

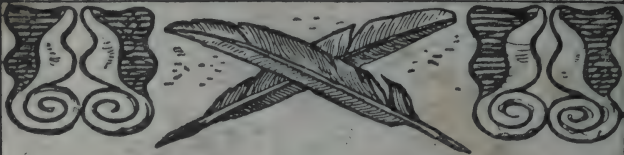
MEMOIRER OG BREVE

UDGIVNE AF
JULIUS CLAUSEN OG P. FR. RIST.

Tidligere udkom:

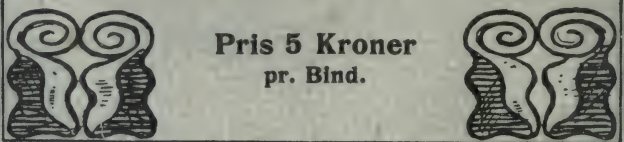
- I. ISLÆNDEREN JON OLAFSSONS OPLEVELSER
som Bøsseskytte under Christian d. IV. Ned-
skrevne af ham selv. UDSOLGT
- II. DEN HELSINGBØRSKE FÆRGMAND LARS
BACHE. Hans By og hans Hjem i Begyndelsen af
det 19. Aarh. Hans Søns Optegnelser. UDSOLGT
- III. FRA HOFFET OG BYEN. Stemninger og Til-
stande 1793—1822 i Breve til Joh. Bülow til
Sanderumgaard. UDSOLGT
- IV. GRANDMAMAS BEKIENDELSER. Interlærer fra et
kjøbenhavnsk Patricierhjem i Slutningen af det
18. Aarhundrede. Med Portraiter. UDSOLGT
- V. H. C. ANDERSENS SIDSTE LEVEAAR. Hans
Dagbøger 1868—75 ved Jonas Collin.
- VI. PORTRAITMALERENS DAGBOG (1793—1797).
- VII. ISLÆNDEREN JON OLAFSSONS OPLEVELSER
som Ostindiefarer under Christian den IV. Ned-
skrevne af ham selv. Oversat af S. Blöndal.
- VIII. AF ELEGNORE CHRISTINE TSCHERNINGS
EFTERLADTE PAPIRER. UDSOLGT

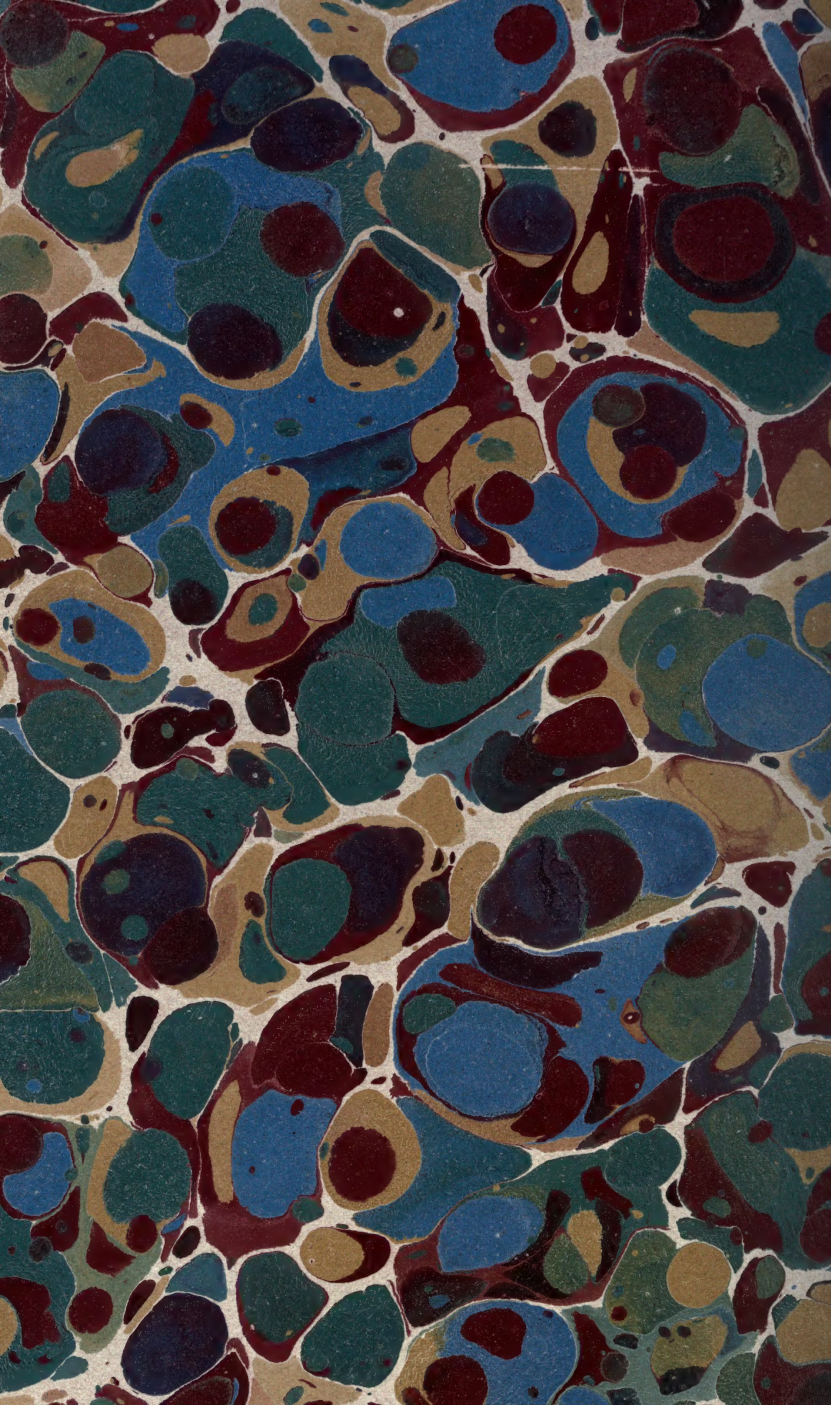
Fortsættes
paa næste Side.

- IX. KOMMANDØR JENS JACOB PALUDANS UNGDOMSERINDRINGER.
- X. DOMPROVSTEN I ROSKILDE. Brudstykke af en Familiekrønike.
- XI. AF EN GAMMEL HOFMANDS MINDEBLADE. Konferensraad Carl Henrik Holtens Optegnelser.
- XII. EN KJØBENHAVNSK GROSSERERS UNGDOMSERINDRINGER. 1787—1816. Optegnelser af Marcus Christian Bech.
- XIII. E. C. WERLAUFF: ERINDRINGER AF MIT LIV.
- XIV. PASTOR PRIPS UNGDOMSERINDRINGER.
- XV. KNUD LYNE RAHBEKS UNGDOMSKÆRLIGHED. „Fra de skjønne Følelsers Tid“.
- XVI. OBERST JACOB THODE RÆDERS BARNDOMS- OG UNGDOMSERINDRINGER.
- XVII. GYLDENLØVES LAKAJ. Optegnelser fra Christian V's Tid af Matthias Skaanlund.
- XVIII. DEN GAMLE MAJORINDE FRA FÆRGEGAARDEN. Optegnelser af Franzisca v. Rosen.
- XIX. EN GRØNLANDSPRÆSTS OPTEGNELSER 1844—49.
- XX. DET STORE BILAGER I KJØBENHAVN 1634. Oversat efter Caroli Ogerii Ephemerides sive Iter Danicum, Svecicum, Polonicum.
- XXI. EFTERLADTE OPTEGNELSER AF GENERALFISKAL PETER ULDALL, Dronning Caroline Mathildes Defensor.
- XXII. APOTHEKER CLAUS SEIDELINS OPTEGNELSER OM SIT LEVNED 1702—1782.
- XXIII. MELLEM TO TIDSALDRE. Erindringer af Ida Johnsen, født Jessen.
- XXIV. NOGLE ERINDRINGER AF BALTHASAR MÜNTER I—II.
- XXV. STRANDMØLLEN. Optegnelser af Johan Christian Drewsen.

Pris 5 Kroner
pr. Bind.

DL . Memoirer og breve
103
.5
M5
bd.26

PLEASE DO NOT REMOVE
CARDS OR SLIPS FROM THIS POCKET

UNIVERSITY OF TORONTO LIBRARY

